

รำโทนนภพิต จัหวัดนครศรีธรรมราช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RAMTONE NOKPHITHID IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai Dance

Department of Dance

FACULTY OF FINE AND APPLIED ARTS

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

รำโทนนกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช

โดย

น.ส.ชวัลลักษณ์ วิเชียรแก้ว

สาขาวิชา

นาฏศิลป์ไทย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาลินี อาชายุทธการ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณะบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร ปิณฑสันต์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาลินี อาชายุทธการ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิ บุญเพ็ง)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนุกุล โจรนสุขสมบูรณ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณิศา วศินารมณ)

ชวลักษณ์ วิเชียรแก้ว : รำโทนนกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช. (RAMTONE
NOKPHITHID IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.
มาลินี อาชายุทธการ

วิทยานิพนธ์เรื่องรำโทนนกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา รูปแบบกระบวนการทำและองค์ประกอบของรำโทนนกพิทิต โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยภาคสนามเป็นหลัก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสารเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูล ผลการศึกษามีดังนี้

ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัฒนธรรมการละเล่นรำวงที่สืบทอดกันมา เนื่องจากในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ส่งเสริมให้มีการเล่นรำโทนในหมู่ข้าราชการ ทหาร นายสร้ง จันทรชุม ทหารเกณฑ์กองหนุน จึงนำความรู้ประสบการณ์การรำและเพลงมาเผยแพร่ในพื้นที่กรุงชิง ต่อมาปี พ.ศ. 2484 ครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ เป็นผู้มึทักษะพื้นฐานด้านการรำโนรา ได้เห็นและรับเอารำโทนจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชมาพัฒนาและเผยแพร่ จึงส่งผลต่อรูปแบบ องค์ประกอบและความเชื่อที่มีใกล้เคียงกับโนรา คือก่อนเริ่มการแสดงจะต้องทำพิธีไหว้ครู การแสดงเริ่มจากการร้องเพลงเชิญ ตามด้วยเพลงไหว้ครู และจบด้วยเพลงลามิกระบวนท่ารำที่ใช้แบบท่ามาจากท่าโนราและการตีบท เพลงแต่งโดยอิงจากธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในตำบลกรุงชิง โดยใช้โทนเป็นเครื่องดนตรีหลัก เครื่องแต่งกายจะสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยออกแบบตามภูมิปัญญาชาวบ้าน รำโทนนกพิทิตมาจากชื่อเพลงนกพิทิต เป็นเพลงเอกเน้นความตลกขบขัน ไม่เน้นความสวยงาม เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเกี่ยวพาราสีของนกพิทิตตัวผู้ที่มีต่อตัวเมีย (นกถิตที่ด) จึงเรียกการละเล่นนี้ว่า “รำโทนนกพิทิต” และผู้วิจัยได้เรียนรู้ว่าธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สามารถเป็นนาฏกรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน

สาขาวิชา นาฏศิลป์ไทย

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2565

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6480008535 : MAJOR THAI DANCE

KEYWORD: Ramtone Nokphithid

Chavalluk Wichiankaew : RAMTONE NOKPHITHID IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE. Advisor: Asst.prof. Malinee Achayutthakan, Ph.D.

The thesis entitled “RAMTONE NOKPHITHID IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE” aimed to study the origins, performance techniques, and components of Ramtone Nokphithid. Qualitative research methods were utilized, primarily focusing on field research, observations, interviews, and document analysis to gather in-depth data.

The results revealed that in Krung Ching Subdistrict, Nop Phitam District, Nakhon Si Thammarat Province, a culture of performing traditional dances has been passed down through generations. This was initiated during the era of Field Marshal P. Phibunsongkhram, who promoted Ramtone performances among government officials and soldiers. In 1941, Mr. Naep Longluerit, who had basic skills in Nora dance, adapted Ramtone from Nakhon Si Thammarat city, and further developed and propagated it. This influenced the format, components, and beliefs associated with Nora. The dance moves have been adapted from Nora, and the songs have been composed based on nature and the lifestyle of the people in Krung Ching Subdistrict, using Tone (type of drums) as the main musical instrument. Costumes, reflecting local identity, are designed according to the wisdom of the villagers. Ramtone Nokphithid originates from the song "Nok Phithid", a song emphasizing humor and fun, not beauty. The performance showcases the flirtatious behavior of Phithid bird, hence the name "Ramtone Nokphithid". The researcher learned that nature and the environment can create performing art and distinctively became local narrative.

Field of Study: Thai Dance

Student's Signature

Academic Year: 2022

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตาในการให้คำปรึกษาและความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ด้วยความเคารพอย่างสูง ซึ่งไม่สามารถกล่าวนามได้ทั้งหมด ณ ที่นี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณคณาบดีศิลปกรรมศาสตร์ พนักงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาลินี อาชายุทธการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ท่านได้กรุณาให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาและติดตามผลการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้จนเสร็จสิ้นตลอดจนกำลังใจ เพื่อให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

กราบขอบพระคุณท่านคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำ เพื่อให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ อันได้แก่ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อนุกุล วิจารณ์สุขสมบูรณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิ บุญเพ็ง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณิศา วศินารมณ

กราบขอบพระคุณนางรุ่งไพลิน รอดบุญ แกนนำศูนย์การเรียนรู้คุ้มตาหุ่ย ที่สละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูล ความร่วมมือ และความช่วยเหลือตลอดระยะเวลาในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล และขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน คณะร่ำโทนนกพิทิต ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพิตำ พนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง ที่กรุณาและเมตตาถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการร่ำโทนนกพิทิต ตลอดจนคนในชุมชนกรุงชิงที่ให้การต้อนรับ ความร่วมมือ และความช่วยเหลือดูแลในการลงพื้นที่ของผู้วิจัยอย่างอบอุ่นเหมือนลูกหลาน

ขอขอบพระคุณครอบครัวที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ คอยสนับสนุนทุนการศึกษาและทุนทรัพย์ที่ใช้สำหรับการศึกษาระดับปริญญาโท อีกทั้งยังเป็นกำลังใจที่สำคัญของผู้วิจัยตลอดมา และขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียนปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคศึกษานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มอบความช่วยเหลือ ความหวังดี เป็นกำลังใจและประคับประคองกันในการศึกษาครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วง

อนึ่งคุณูปการที่เกิดจากวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศให้แก่ผู้มีพระคุณ และหวังว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้ที่มีความสนใจ หากข้อมูลในส่วนใด ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผิดพลาดด้วยเหตุผลประการใด ผู้วิจัยขอกราบอภัยและน้อมรับไว้ด้วยความเคารพยิ่ง

ชวัลลักษณ์ วิเชียรแก้ว

สารบัญ

	หน้า
.....ค	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
.....ง	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
1.6 คำจำกัดความ.....	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 การแสดงพื้นบ้าน	10
2.1.1 ความหมายของการแสดงพื้นบ้าน.....	10
2.1.2 การแสดงพื้นบ้านของจังหวัดนครศรีธรรมราช	11
2.2 นกพิทิต.....	12
2.2.1 ลักษณะทางกายภาพ	14

2.2.2	พฤติกรรมกรรมการผสมพันธุ์.....	14
2.3	สภาพทั่วไปของตำบลกรุงชิง.....	15
2.3.1	ที่ตั้ง.....	16
2.3.2	วิถีชีวิต.....	16
2.3.3	ธรรมชาติ.....	17
2.4	ศิลปะการแสดงพื้นบ้านการรำโทนนวกพิติต.....	19
2.4.1	ประวัติความเป็นมาการแสดงพื้นบ้านการรำโทนนวกพิติต.....	19
2.4.2	การไหว้ครู.....	22
2.4.2.1	พิธีกรรม.....	22
2.4.2.2	เครื่องไหว้.....	24
2.4.2.3	การสืบทอด.....	25
2.4.3	เพลงรำโทนนวกพิติต.....	26
2.4.4	เครื่องดนตรี.....	44
2.4.4.1	ประเภทเครื่องดนตรี.....	44
2.4.4.2	จังหวะทำนอง.....	46
2.4.5	ลักษณะการรำโทนนวกพิติต.....	46
2.4.6	เครื่องแต่งกาย.....	47
2.4.6.1	นักแสดง.....	47
2.4.6.2	นักร้อง.....	48
2.4.6.3	นักดนตรี.....	49
2.4.7	โอกาสในการรำโทนนวกพิติต.....	49
2.5	แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา.....	50
2.5.1	ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน.....	50
2.5.2	ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.....	51

2.5.3 ทฤษฎี Swot Analysis.....	52
2.5.4 ทฤษฎีมีเมติก Mimetic Theories.....	53
2.6 สรุปบท.....	54
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	54
3.1 รูปแบบงานวิจัย.....	54
3.2 คำถามในการดำเนินการวิจัย	55
3.3 ขอบเขตของการศึกษา	56
3.3.1 ด้านเนื้อหา.....	56
3.3.2 ด้านระยะเวลา.....	56
3.3.3 ด้านพื้นที่	56
3.4 วิธีการดำเนินการงานวิจัย.....	56
3.4.1 การวางแผนดำเนินงานวิจัย	57
3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย	59
3.4.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสาร	60
3.4.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม	61
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย.....	63
3.6 การสรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย	63
3.6 สรุปบท.....	64
บทที่ 4 วิเคราะห์รูปแบบและองค์ประกอบการแสดง	65
4.1 ประวัติความเป็นมา.....	66
4.2 รูปแบบของการแสดง.....	69
4.3 องค์ประกอบของการแสดง.....	72
4.3.1 ท่ารำ.....	72
4.3.1.1 ท่ารำที่มาจากท่าโนรา	72

4.3.1.2	ทำรำตีบท	96
4.3.2	การใช้พื้นที่	108
4.3.2.1	สถานที่ใช้ในการแสดง	108
4.3.2.2	ตำแหน่งการใช้พื้นที่การแสดง	109
4.3.3	ดนตรีและเพลงประกอบการแสดง	115
4.3.3.1	ดนตรีประกอบการแสดง	115
4.3.3.2	เพลงประกอบการแสดง	116
4.3.4	เครื่องแต่งกาย	120
4.3.4.1	หัวนกพิทิต	120
4.3.4.2	เสื้อ	123
4.3.4.3	ผ้าถุงและผ้าสไบ	123
4.3.4.4	การแต่งหน้าทำผม	126
4.3.5	การสืบทอดและเผยแพร่	127
4.3.6	โอกาสที่ใช้ในการแสดง	129
4.4	สรุปบท	129
บทที่ 5	สรุปและอภิปรายผล	131
5.1	สรุป	131
5.2	อภิปรายผล	136
5.3	ข้อเสนอแนะ	137
บรรณานุกรม	138
ภาคผนวก	140
ประวัติผู้เขียน	154

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 การสืบทอดรำโทนนกพิทิตของครูแนบ ล่องลือฤทธิ์	25
ตารางที่ 2 แผนการดำเนินการวิจัย	59
ตารางที่ 3 ลำดับประวัติความเป็นมาการเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต	68
ตารางที่ 4 รูปแบบของการแสดงในปัจจุบัน.....	70
ตารางที่ 5 ลำดับการแสดง	71
ตารางที่ 6 แบ่งประเภทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงรำโทนนกพิทิต	119

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 นกพิทิตหรือนกที่ติดท่อ.....	13
ภาพที่ 2 ผลประ.....	18
ภาพที่ 3 ลูกประ.....	18
ภาพที่ 4 การไหว้ครู.....	22
ภาพที่ 5 การทำพิธีไหว้ครูก่อนการแสดง.....	23
ภาพที่ 6 นักแสดงนำแข่งปะหน้า.....	23
ภาพที่ 7 นักดนตรีตีมโหรีและสุบบุหรี.....	23
ภาพที่ 8 เครื่องไหว้ครู.....	24
ภาพที่ 9 นางวรรณมา เทพณรงค์ นักร้องเพลงคณะรำโทนนกพิทิต.....	26
ภาพที่ 10 ชื่อเพลงรำโทนนกพิทิตที่ยังคงเหลือ.....	27
ภาพที่ 11 เครื่องดนตรี ประกอบด้วย โทณ ฉิ่ง ฉาบ.....	44
ภาพที่ 12 การตีโตน.....	45
ภาพที่ 13 การตีฉาบ.....	45
ภาพที่ 14 การตีฉิ่ง.....	46
ภาพที่ 15 การแต่งกายในอดีต.....	47
ภาพที่ 16 การแต่งกายในอดีตตามแบบสมัยในยุคของ จอมพล ป.พิบูล สงคราม.....	48
ภาพที่ 17 การแต่งกายของนักร้อง.....	48
ภาพที่ 18 การแต่งกายของนักดนตรี.....	49
ภาพที่ 19 วิดีโอทำรำเพลง นอยนอย.....	73
ภาพที่ 20 วิดีโอทำรำเพลงนกพิทิต.....	96
ภาพที่ 21 ทำรำที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมข่มขู่.....	97

ภาพที่ 22	ท่ารำที่แสดงให้เห็นถึงการเกี่ยวพาราสีของนกพิทิต	97
ภาพที่ 23	ลักษณะพื้นที่การแสดง 1	108
ภาพที่ 24	ลักษณะพื้นที่การแสดง 2	109
ภาพที่ 25	ตำแหน่งการใช้พื้นที่รูปแบบที่ 1.....	110
ภาพที่ 26	ตำแหน่งการใช้พื้นที่รูปแบบที่ 2.....	110
ภาพที่ 27	ตำแหน่งการใช้พื้นที่รูปแบบที่ 3.....	111
ภาพที่ 28	ตำแหน่งการใช้พื้นที่รูปแบบที่ 4.....	111
ภาพที่ 29	ตำแหน่งการใช้พื้นที่รูปแบบที่ 5.....	112
ภาพที่ 30	วิดีโอการแสดงเพลงค้ำแล้ว	112
ภาพที่ 31	วิดีโอการแสดงเพลงไหว้ครู.....	113
ภาพที่ 32	วิดีโอการแสดงเพลงไหว้ครูรำวง	113
ภาพที่ 33	วิดีโอการแสดงเพลงสับนี้วยอกร	113
ภาพที่ 34	วิดีโอการแสดงเพลงชะนี้อย.....	114
ภาพที่ 35	วิดีโอการแสดงเพลงชะนี้อย.....	114
ภาพที่ 36	โทน	115
ภาพที่ 37	ลายผ้าสไบ (ชาย) ลายผ้าถุง (ขวา)	120
ภาพที่ 38	ห้วงกพิทิตตัวผู้ (ชาย) ตัวเมีย (ขวา).....	121
ภาพที่ 39	ห้วงกพิทิตตัวเล็ก	121
ภาพที่ 40	นายจรินทร์ แก้วมี ผู้ออกแบบและผลิตห้วงกพิทิต.....	122
ภาพที่ 41	ชุดการแสดงโดยผ้าบาติก	123
ภาพที่ 42	ชุดการแสดงโดยผ้ามัดย้อมธรรมชาติ.....	124
ภาพที่ 43	เปลือกมะพร้าว (วัสดุที่ใช้).....	124
ภาพที่ 44	แกนไม้ลุ่มพอ (วัสดุที่ใช้).....	125
ภาพที่ 45	เถาววัลย์อวด (วัสดุที่ใช้).....	125

ภาพที่ 46 บล็อกทำลายผ้าใช้วัสดุจากกระดาษ (วัสดุที่ใช้)	125
ภาพที่ 47 พี่ไก่ วิลาวลัย จรรยาดี ผู้ทำชุดมดัย้อมธรรมชาติ	126
ภาพที่ 48 เครื่องสำอาง	126
ภาพที่ 49 การแต่งหน้าเพื่อการแสดง	127
ภาพที่ 50 การทำผมเพื่อการแสดง.....	127

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ในประเทศไทยการร้องเพลงและการแสดงท่าทางของมนุษย์ ซึ่งเรียกว่าการรำมีมาอย่างยาวนานไม่ปรากฏหลักฐานว่าการร้องรำในประเทศไทยมีการเกิดขึ้นในยุคสมัยใด แต่การเปลี่ยนแปลงการร้องรำได้เกิดขึ้นตลอดเวลาเหมือนการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะทางดนตรีของทุกวัฒนธรรมทั่วโลก โดยการร้องรำเป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการควบคู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด เช่น การรวมกลุ่มกันร้องรำของชาวบ้านตามชุมชนต่าง ๆ ในประเทศไทย พบว่ามีการละเล่นชนิดหนึ่งที่แพร่หลายนั่นคือ รำโทน ซึ่งมีความนิยมเล่นกันทั่วทุกภาคของประเทศไทย รำโทนไม่มีหลักฐานใดบ่งชี้ได้อย่างแน่ชัดว่าเกิดขึ้นเมื่อใด ใครเป็นผู้ริเริ่มและมีแหล่งกำเนิดมาจากที่ใด จากคำบอกเล่าและหลักฐานที่ปรากฏพบว่ารำโทนได้รับความนิยมสูงสุดและแพร่หลายแทบทุกจังหวัดในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ประมาณปี พ.ศ. 2484-2488 รูปแบบของรำโทนแต่เดิมเป็นเพียงการรวมตัวกันร้องรำของหนุ่มสาวยามว่างจากการทำมาหากินในช่วงหัวค่ำ ส่วนเครื่องดนตรีเดิมมีเพียงกลองโทนที่ใช้ตีประกอบหรือกลองที่สามารถประดิษฐ์ขึ้นได้เองจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น¹

รำโทน นิยมเล่นกันทั่วไปทุกภาคของประเทศไทย ย้อนกลับไปเมื่อประมาณ 60 ปี ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งขณะนั้นประเทศไทยตกอยู่ในภาวะสงครามจากเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 บ้านเมืองในเวลานั้นมีทหารญี่ปุ่นและชาวต่างชาติเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และเพื่อมิให้อิทธิพลของต่างชาติเข้ามามีบทบาทและครอบงำวิถีชีวิตของคนไทยมากเกินไป รัฐบาลจึงต้องดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเพื่อสนองนโยบายปลูกฝังความรักชาติเพื่อรักษาความเป็นชาติไทย จึงได้นำเอารำโทนซึ่งเป็นศิลปะท้องถิ่นที่นิยมเล่นกันทั่วไปให้สอดคล้องกับนโยบายการสร้างชาติของรัฐบาล ถือเป็น การปฏิบัติวัฒนธรรมไทยครั้งสำคัญ โดยการส่งเสริมการละเล่นรำโทนและยกให้เป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ เพื่อให้ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในมุมมองของต่างชาติ ว่าเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง การกำหนดให้รำวงสามัคคีหรือที่ประชาชนทั่วไปรู้จักกันในชื่อว่า “รำโทน” เป็นการละเล่นประจำชาติ เพื่อเป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ ส่งผลให้รำโทนได้รับความนิยมสูงสุดในสมัยนั้น

¹ ญัฐนรี รัตนสวัสดิ์, “รายงานผลการวิจัย เรื่อง รำโทนคณะแม่เตะเคียนเทียนศรี ตำบลบ้านพึง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี,” วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ 10, ฉบับที่ 1 (ตุลาคม 2551 - มีนาคม 2552): 111.

จะเห็นได้ว่าการรำโตนเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีความแพร่หลายไปทั่วประเทศ เช่นเดียวกับในพื้นที่ตำบลกรุงชิง ซึ่งเป็นหนึ่งในสี่ตำบลของอำเภอหนองปีทา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีคำขวัญประจำอำเภอ คือ “สัตว์ป่ามากมาย ป่าไม้มากมี อุดมดีสินแร่ งามแต่น้ำตก อ้อมอกขุนเขา เมืองเก่ากรุงชิง” ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบต่ำขนาดใหญ่ในหุบเขา มีภูเขาใหญ่น้อยล้อมอยู่ทุกด้าน ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขานัน และทางทิศใต้จะมีเทือกเขาในอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ซึ่งเรียกเทือกเขาทั้งหมดในกลุ่มนี้ว่า “เทือกเขานครศรีธรรมราช”² จากสภาพแวดล้อมดังกล่าว ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์จนส่งผลให้เกิดเป็นชุมชนขึ้นมา และพบว่ามีการเล่นพื้นบ้านที่เรียกว่า “รำโตนนกกพิทิต” ปรากฏอยู่ในชุมชนเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่ได้นำเอาลักษณะการร้องรำโตนจากภาคกลางมาเป็นแบบอย่าง ดัดแปลงเนื้อร้องและทำรำให้เหมาะกับบริบทของพื้นที่นั้น เพื่อความบันเทิงและคลายเครียดให้กับชาวบ้านในพื้นที่กรุงชิง จากเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2

ในขณะนั้นได้มีนโยบายนำการรำโตนฝึกหัดในค่ายทหารโดยนายสร้อย จันทรชุม เป็นทหารเกณฑ์ที่มีความชอบและความสามารถทางด้านศิลปะการแสดงจึงได้ฝึกปฏิบัติการรำโตนแล้วนำมาเผยแพร่ในพื้นที่ตำบลกรุงชิง ซึ่งมีลักษณะการร้อง การรำแบบรำโตนภาคกลาง ต่อมาคุณครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ครูโรงเรียนวัดเป็ยน ตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มาพบเห็นและนำเอารำโตนจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชมาเผยแพร่ในตำบลกรุงชิง ซึ่งครูแนบเป็นผู้มีทักษะพื้นฐานด้านการรำโนรา จึงได้คิดและพัฒนารำโตนโดยมีเนื้อร้องอิงจากธรรมชาติ วิถีชีวิต และความเชื่อของคนในตำบลกรุงชิง กระบวนการรำมีแบบทำรำมาจากท่าโนรา การแสดงจะมีการร้องเพลงเชิญก่อน เปรียบเสมือนเพลงหลังฉากก่อนการรำโนรา แล้วตามด้วยเพลงไหว้ครู ไหว้ครุร้าย ไหว้ผู้ชม ตามลำดับและจบด้วยเพลงลาเสมอ

ต่อมากรุงชิงเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์การต่อสู้อันเกิดจากความขัดแย้งในด้านการปกครองพื้นที่ผืนป่ากรุงชิง โดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และยังคงมีหลักฐานร่องรอยหลงเหลืออยู่ เช่น สนามบาสเกตบอล หรือถ้าที่ใช้เป็นเสียงกริ่ง³ จากเหตุการณ์ที่มีพรรคคอมมิวนิสต์แฝงตัวมาอยู่ร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่กรุงชิง ทำให้ผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต้องย้ายถิ่นฐานไปอยู่ต่างถิ่น จึงทำให้ศิลปวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านรำโตนนกกพิทิตซบเซาลงไม่ได้ทำ

² ประพนธ์ เรืองณรงค์. 2566. คู่กับนายพลตำรวจตรี ขุนพันรักษ์ราชเดช [ออนไลน์]. กองบรรณาธิการ ศิลปวัฒนธรรม. 28 กุมภาพันธ์ 2566. แหล่งที่มา https://www.silpa-mag.com/history/article_23218 [25 มีนาคม 2566].

³ คະนิงนิตย์ สุขขาว และคณะ, รำโตนนกกพิทิตกรุงชิง นครศรีธรรมราช, (นครศรีธรรมราช: อักษรการพิมพ์, 2564), หน้า 5.

การละเล่นกัน โดยเหตุการณ์ที่มีพรรคคอมมิวนิสต์อาศัยในพื้นที่ ทหารได้เข้าปราบปรามอย่างหนัก เป็นเหตุให้คุณครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ เสียชีวิตในปี พ.ศ. 2520 ต่อมาฝ่ายรัฐบาลสามารถยึดพื้นที่คืนได้ ในปี พ.ศ. 2524 เมื่อพื้นที่ในตำบลกรุงชิงเกิดความสงบสุข ผู้คนก็กลับเข้ามาอาศัยในพื้นที่เดิมและมีกลุ่มลูกศิษย์ของคุณครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ได้นำเอาการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดกลับมาละเล่นอีกครั้ง เพื่อความบันเทิงและคลายเครียดจากเหตุการณ์ดังกล่าว จึงทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดกลับมามีชีวิตชีวาและปรากฏอยู่ในท้องถิ่นอีกครั้ง

รำโทนนกพิติดมาจากชื่อเพลงนกพิติด เพลงเอกที่ได้รับความนิยมสนใจของผู้ชมเป็นอย่างมาก เพราะมีเนื้อร้องและทำนองที่สนุกสนาน เน้นความตลกขบขันไม่เน้นความสวยงาม เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเกี่ยวพาราสีของนกพิติดตัวผู้ที่มีต่อตัวเมีย (นกพิติดหรือนกที่ติดที่อาศัยอยู่ในตระกูลนกฮูก เป็นนกขนาดใหญ่ อาศัยชุกชุมในพื้นที่กรุงชิง) โดยมีตำนานเล่ากันว่า มีนกพิติดตัวเมียคู่หนึ่งทำรังอยู่บนยอดไม้ทั้งสองตัวออกมาจากรังแล้วส่งเสียงตอบโต้กัน โดยตัวผู้ร้องว่า “พิติด พิติด พิที” ตัวเมียร้องตอบว่า “คำคีนนี้ ก็ทีละพิติด” ร้องตอบโต้กันเสมือนว่าเป็นชายหญิงจับกัน จึงนำมาแต่งเนื้อร้องเป็นเพลงและมีความโดดเด่นมากจึงเรียกการละเล่นนี้ว่า “รำโทนนกพิติด”

หากแต่ในสถานการณ์ปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด กำลังจะเลือนหายไปด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ที่ถาโถมเข้ามาอย่างรวดเร็ว จนน่าเป็นห่วงถึงสถานภาพของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดในอนาคตข้างหน้า เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วประกอบกับการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด มีเพียงแต่กลุ่มผู้สูงอายุเป็นหลัก ไม่มีศิลปินรุ่นใหม่มาทดแทนและได้รับความนิยมลดน้อยลง อีกทั้งสมาชิกในคณะรำโทนไม่สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการแสดงรำโทนเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้รำโทนนกพิติดค่อย ๆ สูญสิ้นไปจากท้องถิ่นอย่างน่าเสียดาย ที่สำคัญกลุ่มผู้ที่ยังคงรำโทนต่างมีอายุไม่ต่ำกว่า 60 ปี และไม่มีผู้สืบทอดอย่างจริงจัง ในปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดได้มีหน่วยงานในท้องถิ่นให้ความสนใจมีการศึกษาและนำรำโทนนกพิติดไปใช้ในเชิงการท่องเที่ยว เช่น วิจัยเรื่องแนวทางการสื่อสารรำโทนนกพิติดเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการสื่อสารการรำโทนนกพิติดเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ในลักษณะคลิปวิดีโอเผยแพร่สู่สาธารณชน มีศูนย์การเรียนรู้และสื่อแผ่นพับประชาสัมพันธ์ วิจัยเรื่องการออกแบบสื่อวีดิทัศน์เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม “รำโทนนกพิติด” ถ่ายทอดแก่กลุ่มเยาวชน โดยหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาและลักษณะการรำโทนนกพิติดเพื่อออกแบบรูปแบบและเนื้อหาสื่อวีดิทัศน์และประเมินความสนใจของเยาวชนที่มีต่อสื่อวีดิทัศน์รำโทนนกพิติด วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการแสดงพื้นบ้านรำโทนนกพิติด โดยเมธาวี จำเนียรและคณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท

ของชุมชนและรำโทนนกพิทิตเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรำโทนนกพิทิต และวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์ การรำโทนนกพิทิตและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยการสนับสนุนของมหาวิทยาลัย ราชภัฏนครศรีธรรมราชและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม หรือ สกสว. โดยสร้างสรรค์เพลงรำโทนขึ้นมาใหม่ 3 เพลง คือ เพลงประวัติรำโทน เพลงป่าประ และเพลงมาเที่ยวกรุงชิง

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์รำโทนในรูปแบบของภาคใต้ ที่เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่มีลักษณะโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะ บ่งบอกถึงเรื่องราววิถีชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ทั้งเป็นที่รู้จักกันเฉพาะกลุ่ม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลและทำการศึกษาวิจัยเรื่องรำโทนนกพิทิต จังหวัด นครศรีธรรมราช ในภาพรวมที่มีประวัติความเป็นมาที่ถูกต้อง กระบวนท่ารำและองค์ประกอบที่เป็น เอกลักษณ์ ไว้อย่างเป็นระบบเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้รู้จักรำโทนนกพิทิตและมองเห็นภาพสะท้อน ของสังคมไทยในอดีตที่บ่งบอกผ่านการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต โดยผ่านกระบวนการศึกษา และวิเคราะห์ เพื่อการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่อง การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต ไม่ให้สูญหายไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ของสังคมในปัจจุบัน ให้เป็นมรดกของชาวภาคใต้สืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมารำโทนนกพิทิต
2. เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนท่าและองค์ประกอบของรำโทนนกพิทิต

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความเป็นมา รูปแบบกระบวนท่าและองค์ประกอบของรำโทนนกพิทิต ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเพื่อให้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาความเป็นมา รูปแบบกระบวนท่าและองค์ประกอบของรำโทน นกพิทิต เช่น การไหว้ครู เพลงและดนตรี ลักษณะการรำ เครื่องแต่งกาย โอกาสที่ใช้ในการแสดง และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรำโทนนกพิทิตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 - พ.ศ. 2566

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการวิจัยแบบเจาะจงในพื้นที่ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องรำโทนนกกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาพถ่ายวีดิทัศน์ และลงภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำข้อมูลมารวบรวมและวิเคราะห์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสารและเอกสารออนไลน์ เช่น บทความทางวิชาการ บทความวิจัย รายงานวิจัย วารสารและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง การศึกษาจากเอกสารและเอกสารออนไลน์ ประกอบด้วยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกกพิทิต การศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยมีแหล่งสืบค้นข้อมูลดังนี้

- ศูนย์การเรียนรู้คุ้มตาหนู
- โรงเรียนบ้านพิตา
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- กลุ่มผ้าบาติก
- ศูนย์เรียนรู้ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ พออวด
- หอสมุดแห่งชาติ
- สำนักงานวิทยทรัพยากร หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การสังเกตการณ์ โดยใช้กระบวนการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อศึกษาองค์ประกอบ ท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกกพิทิต ซึ่งการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้กระบวนการปฏิบัติกับชาวบ้าน โดยร่วมสังเกตการณ์ บันทึกภาพและทดลองฝึกหัดกระบวนการรำ ส่วนการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้กระบวนการสังเกตรูปแบบท่ารำ กระบวนการรำ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

3. การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นหลัก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก มุ่งเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 8 คน ประกอบด้วย อดีตข้าราชการ อดีตผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาสวัดเปียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพิตา คุณครูโรงเรียนบ้านพิตา พนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ผู้ออกแบบเสื้อผ้า ผู้นำศูนย์เรียนรู้คุ้มตาหนู และกลุ่มนักแสดง นักดนตรียังคงสืบทอดและทำการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกกพิทิต จำนวน 13 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ภาพถ่าย วิดีทัศน์ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพสร้างเป็นกรอบแนวคิดสำหรับนำไปใช้ดำเนินการวิจัย โดยใช้วิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยศึกษาและสรุปผลการศึกษา ผู้วิจัยได้เรียบเรียงข้อมูลในการนำเสนอเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ

- 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ
- 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1.3 ขอบเขตของการวิจัย
- 1.4 วิธีดำเนินการวิจัย
- 1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
- 1.6 คำจำกัดความ

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 การแสดงพื้นบ้าน
 - 2.1.1 ความหมายของการแสดงพื้นบ้าน
 - 2.1.2 การแสดงพื้นบ้านของจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.2 นกพิทิต
- 2.3 สภาพทั่วไปของตำบลกรุงชิง
 - 2.3.1 ที่ตั้ง
 - 2.3.2 วิถีชีวิต
 - 2.3.3 ธรรมชาติ
- 2.4 ศิลปะการแสดงพื้นบ้านการรำโทนนกพิทิต
 - 2.4.1 ประวัติความเป็นมาการแสดงพื้นบ้านการรำโทนนกพิทิต
 - 2.4.2 การไหว้ครู
 - 2.4.3 เพลงรำโทนนกพิทิต
 - 2.4.4 เครื่องดนตรี
 - 2.4.5 ลักษณะการรำโทนนกพิทิต
 - 2.4.6 เครื่องแต่งกาย
 - 2.4.7 โอกาสในการรำโทนนกพิทิต
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

2.5.2 ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน

2.5.3 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

2.5.4 ทฤษฎี Swot Analysis

2.5.5 ทฤษฎีมีเมติก Mimetic Theories

2.6 สรุปบท

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบงานวิจัย

3.2 คำถามในการดำเนินการวิจัย

3.3 ขอบเขตของการศึกษา

3.3.1 ด้านเนื้อหา

3.3.2 ด้านระยะเวลา

3.3.3 ด้านพื้นที่

3.4 วิธีการดำเนินการงานวิจัย

3.4.1 การวางแผนดำเนินงานวิจัย

3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

3.4.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสาร

3.4.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

3.6 การสรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย

3.6 สรุปบท

บทที่ 4 วิเคราะห์รูปแบบและองค์ประกอบการแสดง

4.1 ประวัติความเป็นมา

4.2 รูปแบบของการแสดง

4.3 องค์ประกอบของการแสดง

4.3.1 ทำรำ

4.3.1.1 ทำรำที่มาจากท่าโนรา

4.3.1.2 ทำรำตีบท

4.3.2 การใช้พื้นที่

4.3.2.1 สถานที่ใช้ในการแสดง

4.3.2.2 ตำแหน่งการใช้พื้นที่การแสดง

4.3.3 ดนตรีและเพลงประกอบการแสดง

4.3.3.1 ดนตรีประกอบการแสดง

4.3.3.2 เพลงประกอบการแสดง

4.3.4 เครื่องแต่งกาย

4.3.4.1 หัวนกพิทิต

4.3.4.2 เสื้อ

4.3.4.3 ผ้าถุงและผ้าสไบ

4.3.4.4 การแต่งหน้าทำผม

4.3.5 การสืบทอดและเผยแพร่

4.3.6 โอกาสที่ใช้ในการแสดง

4.4 สรุปบท

บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เผยแพร่ความเป็นมาของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตให้เป็นที่รู้จักในรูปแบบงานวิชาการและเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากยิ่งขึ้น
2. ทราบลักษณะและเอกลักษณ์เฉพาะของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต
3. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีและเป็นที่พึ่งทางวิชาการแก่สถาบันการศึกษาและชุมชน

1.6 คำจำกัดความ

รำโทนนกพิทิต หมายถึง การละเล่นพื้นบ้านที่ปรากฏเฉพาะพื้นที่ในตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช รำโทนนกพิทิตมีเนื้อหาเพลงที่หลากหลาย สอดคล้องกับธรรมชาติและวิถีชีวิตในชุมชน มีท่วงทำนองเพลงทำรำที่สนุกสนาน สำหรับเพลงนกพิทิตเป็นเพลงที่โดดเด่น มีการเลียนแบบท่าทางนกพิทิตตัวผู้ตัวเมียนกพื้นถิ่น แสดงการเกี่ยวพาราสีกัน โดยมีการตีโทนประกอบจังหวะเพื่อสร้างความสนุกสนาน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง รำโทนนกพิติด จังหวัดนครศรีธรรมราช ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนตำบลกรุงชิง ที่มีความสัมพันธ์กับการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด จากบทความทางวิชาการ วารสาร และหนังสือที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยความเป็นมาและองค์ประกอบของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดในอดีตที่มีการสืบทอดกัน เพื่อให้ได้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ มีข้อมูลดังนี้

- 2.1 การแสดงพื้นบ้าน
 - 2.1.1 ความหมายของการแสดงพื้นบ้าน
 - 2.1.2 การแสดงพื้นบ้านของจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.2 นกพิติด
- 2.3 สภาพทั่วไปของตำบลกรุงชิง
 - 2.3.1 ที่ตั้ง
 - 2.3.2 วิถีชีวิต
 - 2.3.3 ธรรมชาติ
- 2.4 ศิลปะการแสดงพื้นบ้านการรำโทนนกพิติด
 - 2.4.1 ประวัติความเป็นมาการแสดงพื้นบ้านการรำโทนนกพิติด
 - 2.4.2 การไหว้ครู
 - 2.4.3 เพลงรำโทนนกพิติด
 - 2.4.4 เครื่องดนตรี
 - 2.4.5 ลักษณะการรำโทนนกพิติด
 - 2.4.6 เครื่องแต่งกาย
 - 2.4.7 โอกาสในการรำโทนนกพิติด
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา
 - 2.5.2 ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน
 - 2.5.3 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
 - 2.5.4 ทฤษฎี Swot Analysis
 - 2.5.5 ทฤษฎีมีเมติก Mimetic Theories
- 2.6 สรุปบท

2.1 การแสดงพื้นบ้าน

2.1.1 ความหมายของการแสดงพื้นบ้าน

ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เป็นการแสดงที่มีการเล่นระหว่างประชาชนในแต่ละท้องถิ่น เพื่อความรื่นเริงในฤดูกาลต่าง ๆ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านนับได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทยซึ่งสะท้อนให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เป็นสิ่งจรรโลงใจให้แก่ผู้ชม เรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่รังสรรค์มาเพื่อความบันเทิง สนุกสนานและยังสอดแทรกแง่คิด คติธรรม สะท้อนให้เห็นมุมมองการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น⁴ มีความพิเศษอยู่ที่ความเรียบง่ายและเข้าถึงได้ง่ายเมื่อเทียบกับการแสดงศิลปะชั้นสูง โดยมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏอยู่ รวมถึงมีการนำสิ่งแวดล้อมรอบตัวในวิถีชีวิต มาสร้างสรรค์ให้มีเครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี ตลอดจนท่าทางการร่ายรำที่งดงาม⁵ การแสดงพื้นบ้านย่อมมีลักษณะแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่เนื่องจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และสถานะทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ปัจจุบันแต่ละท้องถิ่นใช้การแสดงในการนำเสนอวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมถึงเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งนักท่องเที่ยวจะรู้สึกเพลิดเพลินเพราะการแสดงพื้นบ้าน เป็นสิ่งที่สื่อให้เห็นถึงตัวตนของท้องถิ่น⁶ ปัจจุบันการแสดงพื้นบ้านนั้นมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ใช้ต้อนรับนักท่องเที่ยว ใช้แสดงในงานเทศกาลประเพณีหรือเป็นกิจกรรมบันเทิงสนทนา การที่สร้างรายได้ให้ชาวบ้าน สามารถสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนและชุมชนได้เป็นอย่างดี⁷

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁴ ฉันทพงศ์ สารรัตน์ และคณะ, “แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการแสดงราตรีแบบดั้งเดิมของจังหวัดศรีสะเกษ,” วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 15, ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2562): 341.

⁵ อานันท์ นาคคง. 2562. รวมศิลป์แผ่นดินสยาม ประชันการแสดง 4 ภาค [ออนไลน์]. อีสราภาพแห่งความคิดไทยโพสต์. 3 เมษายน 2562. แหล่งที่มา <https://www.thaipost.net/main/detail/32815> [24 มีนาคม 2566].

⁶ คณปกรณ์ จันทร์สมบูรณ์, “เพลงและการแสดงพื้นบ้านภาคกลาง : บทบาทและการนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับมหันตภัยโควิด-๑๙,” วารสารช่วงพญามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 15, ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2564): 55-87.

⁷ ภัทราวดี มีชูธน. 2562. ทิศทางของการแสดงพื้นบ้านในโลกยุคใหม่ [ออนไลน์]. วัฒนธรรม. 4 กรกฎาคม 2562. แหล่งที่มา <http://article.culture.go.th> [24 มีนาคม 2566].

2.1.2 การแสดงพื้นบ้านของจังหวัดนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมปักษ์ใต้ที่ได้รับการสั่งสมและสืบทอดมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะการแสดงพื้นบ้าน ซึ่งนอกจากการแสดงพื้นบ้านอย่างหนังตะลุง มโนราห์ที่เป็นที่รู้จักกันทั่วประเทศแล้วนั้น จังหวัดนครศรีธรรมราชยังมี เพลงบอก ลิเกป่า ฯลฯ เป็นการแสดงพื้นบ้านในท้องถิ่น⁸ และหากพูดถึงการแสดงพื้นบ้านประเภทรำวง ที่เกิดขึ้นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 พบว่าการแสดงพื้นบ้านรำวงในจังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจุบันมีการแสดงพื้นบ้านรำวงเพียง 3 แห่ง ดังนี้ รำวงเวียนครก ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รำวงไหดำ ตำบลเสาชัง อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และรำโทนนกพิทิต ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ยังมีผู้สืบทอดทำรำที่ใช้ในการแสดงอยู่ มีรูปแบบการแสดงเหมือนกันคือเดินเป็นวงกลมทวนเข็มนาฬิกา จับคู่รำชายหญิง การแสดงรำวงเวียนครกเป็นการแสดงเดี่ยวที่มีครกตำข้าวตั้งเป็นศูนย์กลางในการเดินเวียน ในกรณีที่ไม่มีครกก็สามารถนำต้นเต่าร้างหรือต้นกล้วยมาเป็นจุดศูนย์กลางแทนได้ ส่วนรำวงไหดำและรำโทนนกพิทิตไม่จำเป็นต้องมีจุดศูนย์กลางอย่างรำวงเวียนครก⁹

ในการแสดงรำวงเวียนครกในชุมชนท่าเรือเคยเจริญรุ่งเรืองเมื่อ 60-70 ปี ล่วงมาแล้ว โดยมีพ่อครูพุ่ม บุญล้อม เป็นผู้ริเริ่มและสนับสนุนการแสดงชนิดนี้เพื่อความบันเทิงและความสามัคคีในชุมชน¹⁰ จะมีการแสดงเป็นเรื่องเป็นราวสลับกับการรำวงเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงประกอบด้วย รำมะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับ แทรมมาริน¹¹ มีการใช้ทำรำที่สวยงามมีลักษณะการรำรำคล้ายรำวงภาคกลาง มีความประณีต โอกาสในการแสดงนิยมแสดงในเวลาากลางคืนสามารถแสดงได้ทุกโอกาสทั้งงานมงคลและอวมงคล เพื่อขอบคุณหรือแสดงน้ำใจกับผู้มาร่วมผู้ช่วยงาน เช่น งานมงคล แก้วบั้น และเทศกาลต่าง ๆ

⁸ เมธาวิ จำเนียร, “การศึกษาสถานการณ์การแสดงพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อการยกระดับและสื่อสารเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว,” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 11, ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2564): 5.

⁹ สถาพร ปาณะศรี, “การแสดงพื้นบ้านรำวง จังหวัดนครศรีธรรมราช,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2560), หน้า 194.

¹⁰ ภาคนาฏศิลป์ไทยนครศรีธรรมราช, “รำวงเวียนครก : แบบรำท่า,” แก้วไขล่าสุด 2555, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม, 2565, <http://paknattasinnakornsri.wordpress.com>.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 193.

ส่วนร่าวงไหนดำเป็นการแสดงร่าวงเพียงอย่างเดียวที่เน้นความรื่นเริงในบทร้อง และจังหวะของเพลงเท่านั้น เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงประกอบด้วย ลอนน้ำมัน ฉิ่ง ฉาบ กรับ และไหเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ดำเนินเสียงสูง เสียงกลาง และเสียงต่ำ โดยใช้มือตีเหมือนการตีไหของภาคอีสาน รูปแบบการแสดงร่าวงไหนดำไม่มีการแสดงอะไรสลับมีเพียงแต่การร่าวงเพื่อความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว¹² มีการใช้ท่าร่าที่ได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงโนรา เช่น การจีบ ตั้งวง ท่าเขาควย ท่าร่าจะตีบทตามธรรมชาติ โอกาสในการแสดงจะแสดงได้ทุกเวลาแล้วแต่ความสะดวกนิยมแสดงในงานรื่นเริงเท่านั้น

และรำโทนนกพิทิตจะมีการแต่งตัวเป็นนกตัวผู้ตัวเมียออกมาทำท่าตลกแสดงท่าทางเกี่ยวพาราสีกัน เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงประกอบด้วย กลองโทน ฉิ่ง ฉาบ รูปแบบการแสดงรำโทนนกพิทิตมีการรำเลียนแบบท่าทางของนกพิทิต มีการใช้ท่าร่าที่ได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงโนรา เช่น การจีบ การตั้งวง ท่าเขาควย จะใช้ท่าสอดสร้อย ท่าร่าจะตีบทเลียนแบบธรรมชาติ โอกาสที่ใช้แสดงนิยมแสดงในเวลากลางคืนทุกโอกาสและช่วงที่พิเศษคือไม่ว่าจะเป็นตอนทำไร่ ปลูกข้าว หลังจากเสร็จจากงานก็จะมีการรำกัน

2.2 นกพิทิต

กรุงชิง เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง จึงส่งผลต่อจำนวนชนิดนกที่มีความหลากหลายในพื้นที่ ทั้งประจำถิ่นและอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาตามฤดูกาล โดยมีอิทธิพลเนื่องจากปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งนกก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ปริมาณน้ำฝน จำนวนวันที่ฝนตก อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ รวมทั้งช่วงเวลาการออกดอกออกผลของต้นไม้ ต่างก็เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการอยู่อาศัยของนกในพื้นที่¹³ จึงทำให้พื้นที่กรุงชิงมีความหลากหลายของชนิดนก แต่มีนกชนิดหนึ่งที่นับได้ว่าเป็นนกประจำถิ่นของตำบลกรุงชิง คือ นกทืดทื่อหรือนกทืดทื่อมลายู หรือนกพิทิตในภาษาไทย เป็นสกุลของนกล่าเหยื่อจำพวกหนึ่ง ในวงศ์นกเค้าแมว มีความสูงประมาณ 49-50 เซนติเมตร ปีกสั้นกว่า 40 เซนติเมตร ดวงตาสีเหลืองจนถึงเหลืองแกมทอง มีขนเหนือคิ้วเป็นแผงยาวออกไปด้านข้างทั้งสองด้าน ส่วนขนบริเวณเหนือโคนปากเป็นสีขาว ลำตัวด้านบนสีน้ำตาลมีลายสีจางกระจาย

¹² สถาพร ปาณะศรี, “การแสดงพื้นบ้านร่าวง จังหวัดนครศรีธรรมราช,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2560), หน้า 194.

¹³ ธีรพล ทองเพชร, “ความชุกชุมของชนิดนกในอุทยานแห่งชาติเขาสก สุราษฎร์ธานี,” (ผลงานวิจัยและนวัตกรรมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2550), หน้า 98.

ด้านล่างสีเนื้อแกมน้ำตาลเหลืองมีลายขีดสีดำ เมื่อหุบปีกจะเห็นลายแถบสีน้ำตาลจางสลับสีเข้มบริเวณปลายปีก ขาสีเขียว มีเล็บโค้งแหลมและมีปากงุ้มแหลม หากินในเวลากลางคืน¹⁴

ภาพที่ 1 นกพิทิดหรือนกทิดทื่อ

ที่มา : <http://mathapon485.blogspot.com/>

การที่ได้ชื่อว่า “ทิดทื่อ” นั้น มาจากเสียงร้องที่เป็นเสียงต่ำทุ้ม โดยเฉพาะช่วงจับคู่ ในช่วงฤดูหนาวต่อฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเมษายน ทำรังอยู่ในโพรงไม้หรือใช้รังเก่าของนกอื่นเป็นรัง ออกไข่ครั้งละ 1-3 ฟอง ลักษณะไข่มีเปลือกสีขาวและทรงกลม ตัวผู้จะเป็นฝ่ายส่งเสียงร้องเรียกตัวเมีย มักอาศัยอยู่ตามป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ตั้งแต่ระดับพื้นราบจนกระทั่งความสูง 800 เมตรจากระดับน้ำทะเล ใกล้แหล่งน้ำหรือลำธารในป่า และบริเวณใกล้ชายฝั่ง ส่วนใหญ่หากินในเวลากลางคืน จับสัตว์ขนาดเล็กกินเป็นอาหาร ซึ่งได้แก่ ปลา, กบ, ปู, ค้างคาว, นกชนิดอื่น และสัตว์เลื้อยคลานเกือบทุกชนิด เมื่อเวลาบินล่าเหยื่อจะบินได้เงียบมาก¹⁵

¹⁴ Ian Newton, Rodney Kavanagh, Jerry Olsen and Lain Taylor. “Ecology and Conservation of Owls” in *Owls*. (Australia: CSIRO PUBLISHING, 2002), p. 346.

¹⁵ นักศึกษาสัตวแพทย์ ชั้นปี 3. 2559. *Buffy Fish Owl* [ออนไลน์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 1 มีนาคม 2559. แหล่งที่มา <https://vetkkuowl.wordpress.com-buffy-fish-owl/> [4 เมษายน 2566].

2.2.1 ลักษณะทางกายภาพ

นกพิทิตมีดวงตาขนาดใหญ่แต่ไม่ได้มีลักษณะกลมเหมือนสัตว์ทั่วไป ดวงตาของนกพิทิตจะเป็นท่อยาวไปจนสุดกะโหลกศีรษะด้านหลัง ทำให้นกพิทิตมีการมองเห็นที่ดีสามารถเห็นเหยื่อได้จากระยะไกลแม้ในที่ที่มีแสงน้อยหรือความมืดสนิท แต่นกพิทิตจะไม่สามารถถลอกดวงตาไปมาได้จึงต้องอาศัยการหันศีรษะแทนดวงตา นกพิทิตจึงสามารถหมุนศีรษะได้สูงถึง 270 องศาหรือข้างละ 135 องศา¹⁶ หลอดเลือดบริเวณศีรษะของนกพิทิตสามารถยืดหยุ่น และลำเลียงเลือดไปเลี้ยงอวัยวะส่วนบนได้ถึงแม้นกพิทิตกำลังหมุนหรือบิดศีรษะ นกพิทิตมีใบหน้าที่แบนทำให้ได้ยินเสียงสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้นเป็นสิบเท่าของมนุษย์ ดังนั้นนกพิทิตจึงสามารถได้ยินเสียงบางอย่างที่มนุษย์ไม่อาจได้ยิน โดยเฉพาะเสียงแหลมซึ่งช่วยในการหาเหยื่อขนาดเล็ก ส่วนกระดูกขนบนหูที่เป็นขนยาวด้านข้างของศีรษะที่มีลักษณะคล้ายหู แม้ว่าจะไม่เกี่ยวข้องกับการได้ยิน แต่เชื่อว่าจะช่วยในการอำพรางโดยยึดตรงเนียงไปกับเปลือกไม้เพื่อให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมได้ดี และยังช่วยให้ระบุมตำแหน่งของเหยื่อได้อย่างรวดเร็วถูกต้อง และใช้ในการสื่อสารแสดงอารมณ์ เช่น แสดงพฤติกรรมข่มขวัญศัตรูที่มาบุกรุกอาณาเขต เท่าจะมีขนเพื่อช่วยกันความร้อนและป้องกันไม่ให้โดนกัด ประกอบกับขนของนกพิทิตมีความอ่อนนุ่มปลายขนอ่อนเป็นพิเศษ ทำให้บินได้เงียบมาก

2.2.2 พฤติกรรมการผสมพันธุ์

นกพิทิตผสมพันธุ์ในช่วงฤดูหนาวต่อฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเมษายน นกพิทิตจะทำรังอยู่ในโพรงไม้หรือใช้รังเก่าของนกอื่นมาเป็นรังของตน นกตัวเมียมักมีขนาดใหญ่กว่าตัวผู้เล็กน้อย แต่ตัวผู้มักปีกยาวกว่าตัวเมียแม้ว่าจะมีขนาดเล็กกว่าตัวเมียก็ตาม การเกี่ยวพาราสิโดยทั่วไปแล้วนกตัวผู้มักจะดึงดูดนกตัวเมียโดยการเลือกที่ทำรังสร้างอาณาเขต นกตัวผู้จะเป็นฝ่ายส่งเสียงร้องเรียกนกตัวเมียและหาอาหารมาให้ โดยการเริ่มจากนกตัวผู้บินมาเกาะใกล้นกตัวเมีย ถ้านกตัวเมียยังไม่พร้อมหรือไม่ยอมรับจะแสดงพฤติกรรมข่มขู่ โดยการเปล่งเสียงออกมาใช้จ้องปากจิกนกตัวผู้และพยายามบินหนี นกตัวผู้ต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างความสัมพันธ์กับนกตัวเมียให้มีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ได้แก่ การสำรวจรัง บินตาม กินอาหารร่วมกัน¹⁷ เมื่อนกตัวผู้และนกตัวเมียมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแล้ว นกตัวเมียจะให้ความสนใจนกตัวผู้หรืออาจเป็นฝ่ายเข้าหาเพื่อใกล้ชิดนกตัวผู้มากขึ้น นกตัวผู้จะส่งเสียงร้องและกางปีกทั้งสองข้างพร้อม

¹⁶ Melissa Mayntz. ข้อมูลพื้นฐานนกป่า [ออนไลน์]. Insterne. แหล่งที่มา <https://th.insterne.com> [4 เมษายน 2566].

¹⁷ นักศึกษาสัตวแพทย์ ชั้นปี 3. 2559. Owl Breeding & Reproduction [ออนไลน์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 1 มีนาคม 2559. แหล่งที่มา <https://vetkuowl.wordpress.com-buffy-fish-owl/> [4 เมษายน 2566].

กระพือปีก เมื่อมีการยอมรับอาหารตัวเมียจะยินยอมพร้อมใจผสมพันธุ์ หลังจากนั้นจะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน ช่วยเหลือกันทำความสะอาดขนและลำตัว นกพิทิตจะออกไข่ครั้งละ 1-3 ฟอง ขึ้นอยู่กับลักษณะสภาพแวดล้อม ภูมิศาสตร์ในช่วงเวลาขณะนั้น ลักษณะไข่มีเปลือกสีขาวและทรงกลมขนาดโดยเฉลี่ย 32.5 x 40.7 มิลลิเมตร นกตัวเมียตัวเดียวที่ทำการฟักไข่โดยเริ่มฟักตั้งแต่ออกไข่ฟองแรก ใช้ระยะเวลาฟักไข่ทั้งสิ้น 32-34 วัน หลังจากนั้นนกพิทิตตัวเล็กจะฟักออกจากไข่ นกพิทิตน้อยเกิดมาตาจะบอดและสามารถมองเห็นได้ในวันที่สี่ของชีวิต ในขณะที่นกตัวเมียทำการฟักไข่นกตัวผู้จะออกหาอาหารให้กับครอบครัว¹⁸ โดยทั่วไปแล้วนกพิทิตจะอยู่กันเป็นคู่แบบผัวเดียวเมียเดียว

2.3 สภาพทั่วไปของตำบลรุงชิง

ตำบลรุงชิง เป็นชุมชนที่มีอดีตอันยาวนานมีวิวัฒนาการต่อเนื่องซึ่งปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงถึงการดำรงอยู่ของชุมชนสืบมาจนถึงปัจจุบัน ก่อเกิดเป็นศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่ยังสืบทอดรักษาไว้จนถึงปัจจุบัน แต่ก่อนนั้นตำบลรุงชิงอาจยังไม่เป็นที่รู้จักในด้านการท่องเที่ยวเท่าใด จึงทำให้ตำบลรุงชิง อาจไม่ได้เป็นจุดหมายหลักในการท่องเที่ยว แต่เมื่อเวลาผ่านไปหลังจากได้มีการเผยแพร่ภาพสถานที่ที่น่าสนใจต่าง ๆ ของตำบลรุงชิงมากขึ้น ทำให้หลายคนเริ่มรู้ว่าตำบลรุงชิงมีความน่าสนใจมีดีทั้งในแง่ภูมิของธรรมชาติ ภูเขา น้ำตก ความงดงามทางด้านศิลปวัฒนธรรม และวิถีชาวบ้าน

ตำบลรุงชิง มีต้นทุนที่สำคัญคือทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และยังมีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการต่อสู้การปกครองในอดีตที่ยังคงมีร่องรอยหลงเหลืออยู่ อีกทั้งยังมีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนที่นี้ยังคงหมุนไปอย่างช้า ๆ ทำให้เหมาะอย่างยิ่งสำหรับการพักผ่อนหรือท่องเที่ยว เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ดินดี น้ำอุดมสมบูรณ์และธรรมชาติที่งดงาม อำนวยต่อการเกษตรแล้วยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่งดงามอีกด้วย จึงดึงดูดให้คนในท้องถิ่นอื่นมาจับจองซื้อสร้างที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวในตำบลรุงชิงมีมากมาย อาทิ น้ำตกรุงชิง ที่เป็นภาพปรากฏให้เห็นในธนบัตรทะเลหมอกเขาจิ้งโหล่น ถ้ำหงส์ บ่อน้ำร้อน ล่องแก่งคลองกลาย และศูนย์การเรียนรู้คุ้มตาหุ่ย ฯลฯ

¹⁸ นักศึกษาสัตวแพทย์ ชั้นปี 3. 2559. พฤติกรรมการเลือกคู่และผสมพันธุ์ [ออนไลน์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 1 มีนาคม 2559. แหล่งที่มา <https://vetkkuowl.wordpress.com-buffy-fish-owl/> [4 เมษายน 2566].

2.3.1 ที่ตั้ง

ตำบลกรุงชิง เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอหนองพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีรูปแบบการบริหารเป็นสภาตำบล และได้ยกสถานะเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไปเล่ม 113 ตอนที่ 9 ลงวันที่ 30 มกราคม 2539 และมีผลบังคับใช้เป็นต้นมา¹⁹ ตำบลกรุงชิง ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอหนองพิตำไปทางทิศตะวันตก ระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร ตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4016 มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 227,805 ไร่ คิดเป็น 364 ตารางกิโลเมตร²⁰ ประกอบด้วย 11 หมู่บ้านได้แก่ บ้านนบ บ้านห้วยพาน บ้านพิตำ บ้านเปียน บ้านสวนปราง บ้านปากกลอง บ้านห้วยตง บ้านทับน้ำเต้า บ้านห้วยแห้ง บ้านสองแพรก และบ้านห้วยช่อ ตามลำดับ

2.3.2 วิถีชีวิต

วิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลกรุงชิงมีระบบสังคมและชุมชนเป็นแบบเครือญาติ ทั้งภายในและระหว่างหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำสวนยางพารา ทำนา สวนผลไม้ เก็บหาของป่า เป็นต้น มีชาวบ้านบางรายที่ประกอบอาชีพรับจ้างและให้ท่องเที่ยว เช่น สถานที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของ มอเตอร์ไซค์รับจ้าง รับจ้างทำสวน เป็นต้น นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ขึ้นมา เช่น กลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรง กลุ่มสตรีกลุ่มปุ๋ยหมัก กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง กลุ่มเลี้ยงแพะ เลี้ยงหมูพื้นเมือง กลุ่ม ORAL 528 กองทุนข้าวสาร เป็นต้น เมื่อต้นปี พ.ศ. 2543 ได้มีการตั้งศูนย์ประสานงานเครือข่ายชุมชนกรุงชิงขึ้นประกอบด้วยประธานองค์กรต่าง ๆ ประธานประชาคมหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน และสมาชิก อบต. ทุกหมู่บ้าน โดยมีผู้ประสานงานศูนย์และมีการจัดประชุมปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ ภายในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน ๆ ละ 1 ครั้ง

เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่ยังคงอุดมสมบูรณ์เอื้อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ บุคคลภายนอกต่างยกย่องว่าตำบลกรุงชิง “มีทรัพย์ในดินมีสินในน้ำ” และท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและสิ่งแวดล้อม แต่ในส่วนของตำบล

¹⁹ สภาวัฒนธรรมกิ่งอำเภอหนองพิตำ, “ชุมชนบ้านห้วยพาน ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอหนองพิตำ,” *สรุปผลโครงการการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและสืบสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน* 1,ฉบับที่ 1 (2548): 2.

²⁰ องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช. 2557. *รู้จักตำบลกรุงชิง* [ออนไลน์]. องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช. 1 กันยายน 2557. แหล่งที่มา http://www.krungching.go.th/know_th.php [24 มีนาคม 2566].

กรุงชิงยังคงความหลากหลายของธรรมชาติไว้ได้ จึงปรากฏเป็นวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ท่ามกลางความหลากหลายแห่งธรรมชาติ ภูมิปัญญา และทุนทางสังคม ที่มีลักษณะเฉพาะด้านอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างแท้จริง²¹

2.3.3 ธรรมชาติ

“กรุงชิงมีสภาพธรรมชาติสวยงามพร้อม อุทกสมบูรณ์ไปด้วยไม้เนื้อแข็งซึ่งมีราคาไม้ผลที่เป็นอาหารและไม้เบญจพรรณ ทั้งไม้กอ ไม้เถา บุก บอน เผือก มัน กับผักนานาชนิด ดินดี น้ำดี อากาศดี พืชพันธุ์งอกงาม สูงใหญ่ร่มรื่นตลอดปี ซึ่งหาที่ใดเสมอเหมือนได้ยาก หากได้ปรับปรุงเป็นวนอุทยานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนจะดีที่สุดแห่งหนึ่ง ทั้งจะได้สงวนธรรมชาติ รวมทั้งไม้และพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ อีกด้วย”²² เป็นคำกล่าวของพลตำรวจตรีขุนพันธรักษ์ราชเดช ทูลเกล้าฯ ถวายในหลวงรัชกาลที่ 9 ตามพระบรมราชโองการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของธรรมชาติในพื้นที่กรุงชิง

ไม้ผลที่เป็นพืชเศรษฐกิจในพื้นที่กรุงชิง ได้แก่ ลูกประ เลูกสะต่อ ลูกเหริย ลูกเนียง ลูกนาง มะปราง มะปริง ลางสาต และผลไม้อื่น ๆ โดยเฉพาะลูกประ ซึ่งทำรายได้ให้กับชาวกรุงชิงถึงประมาณปีละหลายล้านบาท ดังนั้นชาวกรุงชิงจึงได้อนุรักษ์ป่าประผืนใหญ่หลายพันไร่ เนื่องจากป่าประมีประโยชน์ที่หลากหลายสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาวบ้านในชุมชนได้เป็นอย่างดี ป่าประจึงมีอิทธิพลต่อรูปแบบของวิถีชีวิตในฐานะที่เป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ป่าประจึงเป็นแหล่งกำเนิดของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากป่าประ วิธีการเก็บเกี่ยวลูกประจะเก็บบริเวณพื้นดินเพราะลูกประจะแตกออกและหล่นลงมาเอง ลูกประจะให้ผลผลิตต้นละประมาณ 50 กิโลกรัม ช่วงเวลาที่เก็บลูกประจะเก็บได้ประมาณ 3 เดือน คือ ระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคมเท่านั้น รูปแบบการเข้าไปเก็บหาลูกประส่วนใหญ่จะไปเป็นกลุ่ม ในแต่ละวันลูกประจะแตกช่วงที่มีแสงแดดประมาณ 9 นาฬิกา โดยเริ่มเข้าไปเก็บตั้งแต่ 7 นาฬิกาและกลับออกมาประมาณ 14 นาฬิกา²³

²¹ วินิตย์ นิลกรรณ์, “แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช,” (รายงานการศึกษาอิสระปริญญาโท มหาวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552), หน้า 89.

²² ประพนธ์ เรืองณรงค์. 2566. คุยกับนายพลตำรวจตรี ขุนพันธรักษ์ราชเดช [ออนไลน์]. กองบรรณาธิการ ศิลปวัฒนธรรม. 28 กุมภาพันธ์ 2566. แหล่งที่มา https://www.silpa-mag.com/history/article_23218 [25 มีนาคม 2566].

²³ จุติพร อัสวโสรธรณ และคณะ, “ภูมิปัญญาวิถีป่าประนบพิตำ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช,” วารสารนาคนุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 12, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2563): 55-58.

ภาพที่ 2 ผลประ

ที่มา : <https://www.mokkalana.com>

ส่วนของลูกประที่นำไปใช้ประโยชน์คือเมล็ดมีรสขาคัดคล้ายถั่วอัลมอนต์ และเป็นอาหารใต้ที่มีความเป็นเฉพาะของท้องถิ่น ใช้ประกอบอาหารหลากหลายชนิดไม่ว่าจะเป็น การนำไปแกงส้ม การทำน้ำพริก การคั่ว การทอด การฉาบ และนำมาดองเกลือ เนื่องจากเก็บหาได้เพียงปีละครั้ง ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดภูมิปัญญาในการถนอมอาหารเพื่อให้มีลูกประกินได้ทั้งปี ลูกประจึงเป็นอีกผลิตภัณฑ์หนึ่งที่สามารถเพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้อย่างหลากหลาย

ภาพที่ 3 ลูกประ

ที่มา : https://krua.co/food_story/look-pra

2.4 ศิลปะการแสดงพื้นบ้านการรำโทนนกพิติด

2.4.1 ประวัติความเป็นมาการแสดงพื้นบ้านการรำโทนนกพิติด

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ ตำรา และงานวิจัย พบว่าที่มาของรำโทนนั้นแม้ว่าอาจจะยังสรุปอย่างชัดเจนไม่ได้แต่ก็พอจะเห็นว่ามามีที่มาที่คล้ายคลึงกัน คือ รำโทนมีมาตั้งแต่ก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และนิยมเล่นกันในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อคลายความเครียดและความทุกข์จากภาวะสงครามข้าวยาก หมาแพง ต่อมารำโทนได้พัฒนามาเป็น “รำวง” โดยมุ่งส่งเสริมให้เป็นศิลปะประจำชาติ จึงมอบหมายให้กรมศิลปากรพิจารณาปรับปรุงการเล่นรำวงให้มีระเบียบเป็นแบบฉบับอันดีของนาฏยศิลป์ไทย

ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ในช่วงเวลานั้นรำวงได้รับความนิยมและแพร่หลายในภูมิภาคต่าง ๆ จังหวัดนครศรีธรรมราชก็เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการแสดงพื้นบ้านรำวงเกิดขึ้นในจังหวัด โดยการรำโทนนกพิติดเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2484 ณ ตอนที่ญี่ปุ่นยกทัพมาขึ้นที่ท่าแพในจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งอยู่ในยุคข้าวยากหมาแพง ตอนนั้นประชาชนทุกข์เข็ญจากภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองเป็นอย่างมาก ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงนำรำโทนแบบภาคกลางเข้ามาเล่นในพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคลายความเครียดและความทุกข์ของประชาชนโดยเน้นความบันเทิง นอกจากนี้ยังเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างทหารและประชาชน

เช่นเดียวกับตำบลกรูชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเกิดวัฒนธรรมการเล่นรำวงขึ้นเป็นวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับชาวบ้านในพื้นที่ที่สืบทอดกันมา ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีอาชีพเหมือนกันคืออาชีพทำนา ทำไร่ ทำให้ชาวบ้านเริ่มงานและเลิกงานในแต่ละวันพร้อม ๆ กัน หลังเลิกงานในแต่ละวันชาวบ้านก็จะมีเวลาว่างตรงกันและทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ ชาวบ้านก็มักจะรวมตัวกันเล่นรำวงกัน ทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชนมาโดยตลอด ในบางครั้งชาวบ้านก็จะนำอาหารและเครื่องดื่มคนละเล็กคนละน้อยมาแบ่งปันกัน และดื่มสุราในระหว่างที่ทำการเล่น ทำให้ผู้เล่นและผู้ชมมีความสุขกันตามประสาชาวบ้าน

ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้ส่งเสริมให้มีการเล่นรำโทนในหมู่ข้าราชการ ทหาร มีการแต่งเพลงเพื่อปลุกฝังจิตสำนึกให้รักชาติและบางเพลงได้สอดแทรกความรู้ ข้อความที่ต้องการสื่อสารให้กับประชาชน เพื่อให้ข้าราชการและทหารไปถ่ายทอดให้กับชาวบ้านและเยาวชน โดยนายสร้อย จันทรชุม ทหารเกณฑ์กองหนุน หลังจากที่ได้เข้ารับการอบรมจากค่ายทหารและตนเป็นผู้ที่มีนิสัยรักศิลปะการรำรำ จึงนำความรู้ความสามารถ ประสบการณ์การรำรำและเพลงมาเผยแพร่ให้กับชาวบ้านในพื้นที่กรูชิง โดยมีจุดประสงค์เพื่อ

ความสนุกสนาน คลายเครียด พบปะเกี่ยวพาราสิระหว่างหนุ่มสาว ซึ่งมีรูปแบบทำรำและทำนองเพลงแบบภาคกลางมาเป็นแบบอย่างเรียกว่า “รำวง”

นายบุญลาภ รัชส์สุวรรณ อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลกรุงชิง ปัจจุบันมีอายุ 90 ปี อดีตเป็นนักร้องคณะรำวงวาริศิลป์ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ในภาวะสงครามนั้น เนื่องจากรัฐบาลห้ามกระทำการต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น ห้ามจุดไฟ ห้ามชุมนุม ทำให้ชาวบ้านเกิดความเหงา ความเครียด ขณะนั้นตนอายุ 7 ขวบ ก็จะตามไปดูการรำวงและฝึกหัดการร้องการรำจากนายสนอง คำสร้าง และพวกอีกหลายคน ในขณะนั้นชาวบ้านในพื้นที่ให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก นิยมรำกันทุกโอกาส และช่วงที่พิเศษคือการลงแขกไม่ว่าจะตอนการทำไร่ ปลูกข้าว เกี่ยวข้าว พอเสร็จจากงานสวน จุดนัดพบของชาวบ้านคือโรงเรียน โดยจะจุดตะเกียงหรือกองไฟตั้งไว้ตรงกลาง ผู้เล่นจะยืนล้อมวงรำกันตามอารมณ์ที่แสดงออกมามีการดัดแปลงการเล่นไปเรื่อย ๆ จนเป็นจังหวะทำรำตามเนื้อหาทำนองเพลง การร้องเพลงจะร้องเพลงละ 3 รอบ ขึ้นต้นด้วยเพลงไหว้ครู ไหว้ครูรำวง เพลงรำแบบกรมศิลป์แล้วตามด้วยเพลงอะไรก็ได้ และจบด้วยเพลงลาเสมอ”²⁴

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2484 ครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ข้าราชการครูโรงเรียนวัดเป็ยน ได้เห็นและรับเอารำโทนจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชมาพัฒนาและสอนให้กับลูกศิษย์ในโรงเรียน เผยแพร่ให้กับชาวบ้านในพื้นที่หมู่ที่ 4 เพื่อความบันเทิงและคลายเครียดให้กับชาวบ้าน ซึ่งครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ เป็นผู้มีทักษะพื้นฐานด้านการรำโนราเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนและชอบร้องรำทำเพลง จึงแต่งเนื้อร้องโดยอิงจากธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในตำบลกรุงชิง ทำให้กระบวนการรำมีแบบทำรำมาจากทำโนรา จนมีเอกลักษณ์และความเชื่อเหมือนการรำโนรา โดยการแสดงจะมีการร้องเพลงเชิญก่อนการแสดง (เปรียบเสมือนเพลงหลังฉากก่อนการรำโนรา) ตามด้วยเพลงไหว้ครูเปิดโรง และจบด้วยเพลงลาเสมอ²⁵

ด้วยกรุงชิง เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์การต่อสู้อันเกิดจากความขัดแย้งในด้านการปกครองพื้นที่ผืนป่ากรุงชิง โดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 จากเหตุการณ์ในพื้นที่กรุงชิงที่มีพรรคคอมมิวนิสต์แฝงตัวมาอยู่ร่วมกับชาวบ้าน ทำให้ผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต้องแยกย้ายถิ่นฐานไปอยู่ต่างถิ่น จึงทำให้ศิลปวัฒนธรรมการเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตชบเซาลงจนไม่มีการเล่นกันอีก ทหารได้เข้าปราบปรามอย่างหนักเป็นเหตุให้ครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ เสียชีวิตในปี พ.ศ. 2520 ต่อมาเมื่อรัฐบาลสามารถทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แตกพ่ายไปและยึดพื้นที่คืนได้ในปี พ.ศ. 2524 เมื่อพื้นที่ในตำบลกรุงชิงเกิดความสงบสุขชาวบ้านกลับเข้ามาอาศัยในพื้นที่เดิม และมีกลุ่มลูกศิษย์ของครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ได้นำเอาการเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตกลับมา

²⁴ บทสัมภาษณ์, นายบุญลาภ รัชส์สุวรรณ, 8 มีนาคม 2566.

²⁵ บทสัมภาษณ์, นางอารี แก้วมี, 7 มีนาคม 2566.

ละเล่นอีกครั้ง เพื่อความบันเทิงและคลายเครียดจากเหตุการณ์ดังกล่าว จึงทำให้การละเล่นพื้นบ้าน รำโทนนกพิทิดกลับมามีชีวิตชีวาและปรากฏอยู่ในท้องถิ่นอีกครั้ง แต่มีเพียงแค่กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ หมู่ที่ 4 ตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราชเท่านั้นที่ยังคงสืบทอดละเล่นกันอยู่ และปัจจุบันถูกนำไปใช้ในการท่องเที่ยวและสืบสานเป็นหลักสูตรท้องถิ่น

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ทราบว่า รำโทนนกพิทิดได้เกิดขึ้นในพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อนที่จะแพร่หลายไปสู่หมู่บ้านอื่น ๆ ซึ่งการรำจะมีความคล้ายคลึงกันโดยหมู่ที่ 3 จะเรียกว่า “รำวง” มีลักษณะแบบรำวงภาคกลางมีการแต่งเพลงขึ้นใหม่เพียงแค่มือกี่เพลง เพลงที่นิยมทำการละเล่นและเป็นเอกลักษณ์ คือ เพลงชะนีน้อย จะแต่งกายด้วยชุดขาวตามยุคสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบด้วย กลองรุมบ้า ฉิ่ง ฉาบ ส่วนรำโทนนกพิทิดมาจากชื่อเพลงนกพิทิด เป็นเพลงเอกที่ได้รับความนิยม และนิยมของผู้ชม ซึ่งครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ได้นำความรู้ความสามารถของตนเองออกแบบท่ารำ และแต่งเพลงโดยอิงจากธรรมชาติ วิถีชีวิตของคนในชุมชน และเผยแพร่ให้กับชาวบ้านในพื้นที่หมู่ที่ 4 โดยทั่วไปแล้วจะมีเนื้อร้องของเพลงแต่ละเพลงค่อนข้างกระชับ เข้าใจง่าย เวลาร้องมักร้องซ้ำ 2-3 รอบ จึงทำให้จำเนื้อร้องได้ง่ายและแพร่หลายอย่างกว้างขวางอย่างรวดเร็ว เพลงใดที่ผู้เล่นไม่ค่อยชอบก็มักจะไม่นำมาร้องหรือเล่นกัน ทำให้สูญหายไปบ้างคงเหลืออยู่แต่เพลงที่สนุกสนานไพเราะ และพบว่าแม้จะเป็นเพลงเดียวกันแต่เนื้อร้อง ท่ารำ และวิธีการละเล่นของแต่ละหมู่บ้านใน ตำบลกรุงชิง ก็จะผิดแผกกันไปได้บ้างแต่บางเพลงยังคงเหมือนกันทุกประการ และด้วยเหตุการณ์ปราบปรามคอมมิวนิสต์จึงทำให้การละเล่นรำโทนไม่ได้ทำการละเล่นกันอีก แต่เมื่อเวลาผ่านไปพื้นที่เกิดความสงบสุขลูกศิษย์ของครูแนบจึงนำการละเล่นรำโทนกลับมาละเล่นอีกครั้ง เพื่อคลายความทุกข์ของชาวบ้านจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ปัจจุบันเนื่องด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อการเล่นรำโทนนกพิทิด เพราะกลุ่มนักแสดงที่ยังคงทำการละเล่นอยู่มีเพียงแต่ผู้สูงอายุเป็นหลักไม่มีการสืบทอดและเกรงว่าจะสูญหายในอนาคต จึงเกิดความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนนำการเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิดไปใช้ในเชิงท่องเที่ยวและพัฒนาไปเป็นหลักสูตรท้องถิ่นสอนนักเรียนในท้องถิ่น

2.4.2 การไหว้ครู

ความเชื่อของการรำโทนนกกพิทิต ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการไหว้ครูก่อนการทำการแสดงรำโทนนกกพิทิตเสมอ เชื่อกันว่าไม่เช่นนั้นมักจะมีอุปสรรคในการรำหรือแสดง เช่น ปวดเมื่อยตามลำตัว มีอาการปวดหัวไม่สบาย หรือถึงขั้นตกเวที ซึ่งการรำโทนนกกพิทิตจะมีครูบาอาจารย์จึงต้องมีการร้องเพลงไหว้ครู 3 เพลงก่อนที่จะรำ หนึ่งไหว้ครู สองไหว้ครูรำวงและไหว้สามคนที่มาชม²⁶

ภาพที่ 4 การไหว้ครู

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

2.4.2.1 พิธีกรรม

ก่อนทำการแสดงคณะรำโทนนกกพิทิตมีความเชื่อกันว่าจะต้องทำการไหว้ครูก่อนเริ่มทำการแสดงรำโทนก่อนเสมอ ซึ่งการทำพิธีจะประกอบไปด้วยการจัดเตรียมเครื่องไหว้ ผู้ว่าจ้างต้องเป็นคนหาสิ่งของมาให้ครบถ้วนเอง เนื่องจากถ้าให้ผู้คนในคณะเป็นคนจัดเตรียมจะมีความเชื่อว่าจะทำให้เจ็บป่วยหลังจากเสร็จแสดง และเมื่อจัดของเสร็จเรียบร้อยครบถ้วนก็จะนำสิ่งของทุกอย่างใส่ไปในจานหรือชามที่จัดเตรียมไว้ รินเหล้าใส่แก้ว จุดธูปเทียน บูหรี่ จากนั้นจะมีผู้นำการไหว้ครูโดยเริ่มจากการตั้งนะโม 3 จบ เอ่ยถึงครูบาอาจารย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่ที่ไปทำการแสดง จากนั้นก็นำของที่อยู่ในชามไปวางไว้ใต้ต้นไม้ใหญ่ใกล้บริเวณที่ทำการแสดง เหล้าที่รินไว้ก็ให้ทุกคนในคณะกินกันคนละชนิดจนหมด บูหรี่ก็จะมีนักดนตรีในคณะจะสูบจนหมด นำแป้งที่เตรียมไว้ทาบนโตนและให้ทุกคนในคณะทาหน้า ก็ถือว่าเสร็จสิ้นพิธี ส่วนเงินที่ใส่ไว้ในชาม ผู้ทำพิธีก็จะนำไปทำบุญ

²⁶ บทสัมภาษณ์, นางวรรณภา เทพณรงค์, 6 มีนาคม 2566.

ภาพที่ 5 การทำพิธีไหว้ครูก่อนการแสดง

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ภาพที่ 6 นักแสดงนำแบ่งปะหน้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ภาพที่ 7 นักดนตรีตีมโหรีและสูบบุหรี่

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

2.4.2.2 เครื่องไหว้

เครื่องไหว้ผู้ว่าจ้างจะต้องเป็นคนจัดเตรียมให้ครบถ้วน ดังนี้

1. เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง ประกอบด้วย โทน ฉิ่ง ฉาบ
2. เหล้า 1 ขวด นิยมใช้เหล้าขาว, เชียงขุน เพราะราคาถูกและหาซื้อได้ง่าย
3. แป้ง 1 กระป๋อง จะใช้แป้งฝุ่นผัดหน้า (ขนาดเล็ก)
4. เทียน 1 เล่ม ใช้เทียนขี้ผึ้ง หนัก 1 บาท จะนิยมใช้สีขาวหรือสีเหลืองก็ได้
5. บุหรี่ 1 ม้วน จะใช้เป็นบุหรี่ยอง
6. เงิน 109 บาท
7. ดอกไม้ 3 ดอก นิยมใช้ดอกดาวเรือง
8. รูป 3 ดอก จะใช้เป็นรูปก้านยาว
9. หมากพลู 3 คำ

ภาพที่ 8 เครื่องไหว้ครู

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

2.4.2.3 การสืบทอด

การสืบทอดการเล่นรำโทนจากรุ่นสู่รุ่นจากรุ่น ในอดีตมีความเชื่อกันว่าจะสืบทอดการรำโทนนกพิตักกันในเครือญาติตระกูลเดียวกันเท่านั้น ไม่มีการสอนกันอย่างเป็นเรื่องเป็นราว และไม่ได้มีการจดบันทึกไว้แต่อย่างใด แต่คนรุ่นหลังจะเรียนรู้ได้โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมได้ชมการแสดงอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันโอกาสในการเล่นรำโทนลดน้อยลง รำโทนไม่ได้รับความนิยมเหมือนแต่ก่อน ทำให้วิธีการสืบทอดเปลี่ยนแปลงไป ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรำโทนจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการละเล่นรำโทน และกังวลว่าจะสูญหายไปจึงได้มีการสอนเด็ก ๆ ให้ร้องเพลงและสอนท่ารำ นำเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนภายในตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช แต่ปัจจุบันก็ยังมี การสืบทอดการละเล่นรำโทนนกพิตักกันในเครือญาติตระกูลของครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 การสืบทอดรำโทนนกพิตักของครูแนบ ล่องลือฤทธิ์

พบว่าครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ มีภรรยา 2 คน ลูก 12 คน แต่มีเพียงลูก 3 คนที่สนใจและสืบทอด โดยมีนางวรรณิ ล่องลือฤทธิ์ ปัจจุบันมีอายุ 78 ปี เคยเป็นนางรำแต่ปัจจุบันไม่สามารถรำได้แล้วเนื่องจากสุขภาพไม่ดี ส่วนนางสมเจตน์ ล่องลือฤทธิ์ ปัจจุบันมีอายุ 70 ปี เริ่มรำมาตั้งแต่อายุ 13 ปี และนางสายใจ ล่องลือฤทธิ์ ปัจจุบันมีอายุ 67 ปี เริ่มรำมาตั้งแต่อายุ 32 ปี โดยทั้งสองท่านก็ยังมีกรรำและสืบทอดกันอยู่โดยเป็นคณะรำโขนนกพิทิต แต่ลูกหลานไม่นิยมและไม่สนใจที่จะสานต่อศิลปะการละเล่นพื้นบ้านรำโขนนกพิทิตต่อไป

2.4.3 เพลงรำโขนนกพิทิต

รำโขนนกพิทิตมีการแต่งเพลงไว้มากมายหลายเพลง แต่งโดยครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ โดยอ้างอิงจากธรรมชาติ วิถีชีวิต ความเชื่อ สิ่งที่พบเห็น ประวัติศาสตร์ตลอดจนวรรณคดีต่าง ๆ ทั่วไปแล้วจะมีเนื้อร้องของเพลงแต่ละเพลงมีลักษณะการใช้ภาษาง่าย ๆ สั้นและกระชับ ทำให้ง่ายต่อการจำและเข้าใจความหมายของเพลงเป็นผลให้สามารถคิดทำรำประกอบได้ง่าย ในบางครั้งจะมีการเล่นคำเพื่อให้ได้สัมผัสคล้องจองที่ไพเราะ มีการเอื้อนทำนองเพื่อให้เกิดความลงตัวหรือเท่ากันของวรรคเพลงเพื่อสร้างสีสันให้เพลงน่าสนใจยิ่งขึ้น มีเอกลักษณ์ของการใช้ภาษาถิ่นได้ จะร้องเป็นทำนองทองแดง เวลาร้องมักร้องซ้ำ 2-3 รอบ ซึ่งในอดีตไม่ได้มีการจดบันทึก อาศัยการจดจำของนักร้องเพียงอย่างเดียว จึงทำให้บทเพลงหลายเพลงสูญหายไปบ้าง เนื่องจากอายุของนักร้องที่เยอะ จึงมีผลกระทบต่อกรจดจำบทเพลง หากเพลงใดที่ผู้เล่นไม่ค่อยชอบก็มักจะไม่ถูกนำมาร้องหรือเล่นกัน จึงทำให้คงเหลืออยู่แต่เพลงที่สนุกสนานไพเราะ ปัจจุบันมีเพียงนางวรรณิ เทพณรงค์ที่ยังร้องและเป็นนักร้องคนเดียวของคณะรำโขนนกพิทิต

ภาพที่ 9 นางวรรณิ เทพณรงค์ นักร้องเพลงคณะรำโขนนกพิทิต

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ลำดับในการร้องเพลงจะมีการร้องเพลงเปิดโรงก่อนมีชื่อเพลงว่า “คำมาแล้ว” เปรียบเสมือนบทหลังฉากก่อนการแสดงโนรา ต่อมาจะร้องเพลงไหว้ครู ไหว้ครุร้ายงและผู้ชม ตามลำดับ แล้วตามด้วยเพลงอื่น ๆ และจบด้วยเพลงลาเสมอ การร้องเพลงอื่น ๆ มักจะร้องตามอารมณ์ของนักร้อง โดยมีขอบจำกัดในเรื่องของเวลาการแสดง หรือบางงานเจ้าภาพก็จะเป็นคนกำหนดเพลงมาให้ ซึ่งเพลงที่ขาดไม่ได้ของการรำโทนนกพิติด คือ เพลงนกพิติด เพลงเอกที่ได้รับความนิยมและนิยมของผู้ชมเพราะมีเนื้อร้องและทำนองที่สนุกสนาน เน้นความตลกขบขันไม่เน้นความสวยงาม เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเกี่ยวพาราสีของนกพิติดตัวผู้ที่มีต่อตัวเมีย (นกพิติดหรือนกทึดที่ถืออาศัยชุกชุมในพื้นที่กรุงชิง) จึงเป็นที่มาของชื่อการละเล่นชนิดนี้ว่า “รำโทนนกพิติด”

เพลง	เนื้อร้อง	35 เพลง	ต่ออะไร
1 เพลง	ไหว้ครู	36 เพลง	เดิน
2 เพลง	ไหว้ครุร้ายง	37 เพลง	ลวดวิปลสงว
3 เพลง	ลิว ลิว โขม	38 เพลง	ขาจัน ๗
4 เพลง	ลิวดีดักทอน	39 เพลง	นทพวีนชมท
5 เพลง	ท่นเรีอาม	40 เพลง	ลือตลือ
6 เพลง	เขินเขก	41 เพลง	จันเขชวเซ
7 เพลง	อือพะจัน	42 เพลง	ลือตลือ
8 เพลง	จันเรอ	43 เพลง	นัยพทนอ
9 เพลง	ลึงกันท	44 เพลง	นัยก
10 เพลง	นัยนอ	45 เพลง	ลือตลือ
11 เพลง	ลือลว	46 เพลง	เรอริอ
12 เพลง	แลนริ	47 เพลง	ริเขก
13 เพลง	อือไม	48 เพลง	นทพวีนชมท
14 เพลง	นัยลว	49 เพลง	ลือตลือ
15 เพลง	อือลว	50 เพลง	นัย
16 เพลง	นทพวีน	51 เพลง	นทพวีน
17 เพลง	นเรีอ	52 เพลง	ทว
18 เพลง	นเรีอ	53 เพลง	ลวทงวท
19 เพลง	นเรีอ	54 เพลง	นทพวีน
20 เพลง	นเรีอ	55 เพลง	ลวทว
21 เพลง	นเรีอ	56 เพลง	นทพวีน
22 เพลง	นเรีอ	57 เพลง	นทพวีน
23 เพลง	ลวอริง	58 เพลง	ลวอริง
24 เพลง	นเรีอ	59 เพลง	นทพวีน
25 เพลง	นเรีอ	60 เพลง	นทพวีน
26 เพลง	นเรีอ	61 เพลง	นทพวีน
27 เพลง	นเรีอ	62 เพลง	นทพวีน
28 เพลง	นเรีอ	63 เพลง	นทพวีน
29 เพลง	นเรีอ	64 เพลง	นทพวีน
30 เพลง	นเรีอ	65 เพลง	นทพวีน
31 เพลง	นเรีอ	66 เพลง	นทพวีน
32 เพลง	นเรีอ	67 เพลง	นทพวีน
33 เพลง	นเรีอ	68 เพลง	นทพวีน
34 เพลง	นเรีอ	69 เพลง	นทพวีน

ภาพที่ 10 ชื่อเพลงรำโทนนกพิติดที่ยังคงเหลือ

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

บทเพลงการแสดงรำโทนนกพิติด

กาหลง

กาหลงอยู่ในดงกาฝาก	กาหลงอยู่ในดงกาฝาก
มารำฝากรักกับแม่กาหลงเอย	คนเชียร์เชียร์แม่ไปเลย
คนรำก็รำแม่ไปเลย	แม่กาหลงเอยอยู่ในดงกาฝาก

เกี่ยวก้อย

เกี่ยวก้อยกันเดิน	นอระหน้อย นอระหน้อย
เพลิดเพลินหัวใจ	นอระหน้อย นอระหน้อย
คุยไปรำไป	นอระหน้อย นอระหน้อย
อยู่ในวงพ้อนรำ	นอระหน้อย นอระหน้อย
ไอ้ผู้หญิงแสนยาก	นอระหน้อย นอระหน้อย
ไม่บอกรักสักคำ	นอระหน้อย นอระหน้อย
ไอ้ผู้หญิงใจดำ	นอระหน้อย นอระหน้อย
ต้องชอกช้ำใจตาย (ซ้ำ)	นอระหน้อย นอระหน้อย

ขึ้นเขา

ขาขึ้นเขาธง	ขาลงทางเขาชัน
ที่ตามน้องตามน้องไม่ทัน	ชะเออเอ๋ย พี่สุดปัญญา
สาว ๆ แรกจะสวย	ไว้ผมมวยเอวกลมสมหน้า
ถ้าได้น้องเข้ามาเคียงคู่ (ซ้ำ)	พี่จะเก็บใส่ตู้เอาไว้บูชา

ขึ้นเขามกกล้วยเถื่อน

ขึ้นเขาไปชมกล้วยเถื่อน	พอมมาถึงเรือนซุดเดือนตกเบ็ด
พอไปถึงหนองเดือนพองเพละๆ (ซ้ำ)	มือซ้ายถือเบ็ดมือขวาเด็ดเดือน

ขุนช้าง

ขุนช้างคิดถึงนวลน้อง	แม่วันทองที่เธอมีสองใจ
ขุนแผนพาไป	หัวใจขุนช้างเศร้าหมอง
ไอ้วันทองวันทองไปอยู่แห่งใด	ที่ขุนช้างคิดถึงอยู่ไม่รู้จะทำอย่างไร
ไอ้แม่วันทองสองใจ	ขุนช้างอาลัยคิดถึงแต่แม่วันทอง

แค้นใจหญิง

แค้นใจหญิงเป็นยิ่งนัก	เหมือนไม้ปักกลางหนอง
พี่เอ้อมมือเข้ามาต้อง	รักน้องแล้วไม่ต้องห่างไกล (ซ้ำ)
พี่จะเด็ดบัวตูมบานสงสารบัวตูม (ซ้ำ)	พี่จะอ้อม อ้อมน้องไปนอนเปล
ชะโอ ชะเอ ชะโอ ชะเอ	นอนเปลกันให้สบาย (ซ้ำ)

คอแห้ง

คอแห้ง คอแห้ง	เป็นผงแม่โถมยงขอน้ำกินที่
น้ำเปล่าฉันก็ไม่เอา	จะขอน้ำมา 35 ตีกรี

เครื่องประดับ

แหวนประดับนิ้วก้อย	สาวน้อย สาวน้อยเดินมา
ข้อมือผูกนาฬิกา (ซ้ำ)	หล่อจริงหนาเวลาร้าง
สวดยจริงหนาเวลาร้าง	เข็มขัดเข้ามารัดเอวกลม
เหลี่ยมฟันใส่น้ำมันตัดผม (ซ้ำ)	ดูหน้านิยมนะแม่ผมตัดลอน (ซ้ำ)

คำมาแล้ว

คำมาแล้ว คำแล้ว	เสียงโตนดังแว่วมาเร้าใจ
เสียงโตนมันเทือน	นึกถึงเพื่อนที่เคยพอรำ
คืนก่อนนั้นฉันยังจำ	คิดถึงเธอที่เคยพอรำจำได้ไม่ลืม

จระเข้

จระเข้เห่หัวจากฟ้า	พื่นนภาโชคช่วงเดือนหงาย
โอ้พระจันทร์วันจะใกล้ตา	มองเมฆาเบิ่งดาหน้าชม
ดึกสงัดพาให้หนาวใจ	เสียงหรีงโรพาให้นึกกลัว
เสียงชะนีร้องเรียกหาผัว	ให้นึกถึงตัวไม่มีคู่รำ (ซ้ำ)

จันทร์แรม

จันทร์แรม จันทร์แรม	แสงจันทร์แจ่มอยู่บนดาว
ดาวคะเนิงให้ถึงตัวเรา (ซ้ำ)	ว่าดวงจันทร์เจ้า มันโคกเศร้าฤดี
อยู่คนเดียวเออย เปลี่ยวเวจี (ซ้ำ)	ว่าตัวเรานี้อยากได้จันทร์แรม (ซ้ำ)

เจ้าช่อทุเรียนป่า

เจ้าช่อทุเรียนป่า	ส่วนน้องก็มีแต่หนาม
หวานลิ้นยังไม่ปาน	ส่งกลิ่นมันมาหอมชื่นใจ
ความงามซ่อนอยู่ภายใน	หวานรื่นหวานกลิ่นใดใด
ยังไม่ปานหวานเหมือนถ้อยคำ	หวานเหมือนถ้อยคำ

เจ้าช่อมะปรางปริง

เจ้าช่อมะปรางปริง	สวยจริงกำลังชูช่อ
ทั้งงามหล่อชูช่อมะปรางปริง	สวยงามกระไรเสียตายที่อยู่ปลายกิ่ง
ฉันรักเธอจริง ทุกสิ่งฉันเฝ้าแต่มอง	มองไปมองหาสายตาก็พาเป็นสื่อ
ความรักนี้หรือเป็นสื่อไปด้วยสายตา	เป็นสื่อไปด้วยสายตา

เจ้าภาพ

ท่านเจ้าภาพจัดให้มีการร่ำวง	ผู้ชายเลือกโค้งเอาตามชอบใจ
คนโน้นก็สวยคนโน้นเลี่ยมพัน	คนนี้เสียเวลาเรอคอย
สาวน้อยอย่ามั่วรำไร	เชิญร่าออกมาเอ็กท่าที่เธอรำได้
ร่ำวงกันให้เพลินใจ	เสียตายที่อยู่ไกลฉัน (ซ้ำ)

ฉันจนไม่มีคนรำ

ฉันจนไม่มีคนรำคู่	มองดูเขาแล้วก็ระกำ
โค้งใครไม่มีใครรำ (ซ้ำ)	โค้งแล้วไม่หน้ากลับซ้ำวังหนี
คนอย่างเราเขาไม่ปราณี (ซ้ำ)	จะขอลาที่เถือแม่สี่ชมพู (ซ้ำ)

ฉันมาช้า

ฉันมาช้าไปหน่อย	อย่าทำใจน้อยเพราะบ้านอยู่ไกล
อุตส่าห์มารำวงไทย (ซ้ำ)	โปรดจงเห็นใจเถิดแม้งามงอน
ถ้าจะรำให้ดีซิหล่อน (ซ้ำ)	รำซิหล่อนอย่างอนมากไป (ซ้ำ)

ฉวยหุลาคร่า

ฉวยหุลาคร่าจากเคหาทันใด	ไปเล่นไฟกลับมา
ข้าวปลาน้องไม่หุงไว้ให้	จะดีพี่ทำไมละน้อง
เหื่อไม่อาลัยพี่เลย	ที่หน้าที่หลังเจ้าอย่าทำอย่างนี้
อย่างนั้นก็ดี	ก็ตียกโทษให้พี่สักครา

ชนะนั้อย

ชนะนั้อยห้อยหัว	ร้องเรียกหาผัวระรั้วหวนให้
ผัวไวย ผัวไวย ผัวไวย (ซ้ำ)	ร้องเรียกเท่าไหร่ก็ไม่เห็นมา
เวรเอ๋ยเวรกรรม	ชนะนี้ได้ทำแต่ปางก่อนมา
ชาติก่อนเป็นนางโมรา (ซ้ำ)	น้ำใจหยาบเข้าได้เป็นชนะนี้ (ซ้ำ)

ชมธรรมชาติ

ไอ้รุ่งกินน้ำงามแท้แลดูสม	แลดูเป็นวงระรื่นขึ้นตา
โน่นดวงอาทิตย์	เงาแสงลงมา
ไอ้จันทร์เจ้าขา	ฉันให้เธอจริง
ติงติงนอย น้อละนอย	ติงติงนอย น้อละนอย

ช่อบุปผาเมือง

ช่อบุปผางามเมือง	ให้เด่นรุ่งเรืองในการร้าว
วาสนาศิลปะเรามี (ซ้ำ)	ร้อยวันพันปีไม่มีเสื่อมลง
หญิงรำไม่สวย	ชายช่วยเสริมส่ง
ให้ชาติมั่นคง	ให้เด่นรุ่งเรือง

ช่อมาลี

ช่อมาลีคุณี่เจ้างาม	ในเมื่อยามลมโชนพัดมา
ไอ้พระพาย พัดช่วยพา	พัดมาลา เอามาไว้ดม
รักไม่รักพี่ซึกให้เหินห่าง	ไม่เจ็ดไม่จางมีร้างแต่ความงาม
พี่ถามสักนิดพี่คิดจะถามนาง	ช่อมาลีดอกนี้ช่างมีน้ำใจ ชื่นหัวใจ (ซ้ำ)

เชิญเถิดพี่น้อง

เชิญเถิดพี่น้อง	พี่น้องทุก ๆ คน
เชิญเถิดเชิญมา	เพื่อนรำเพื่อส่งเสริมไทย
เราร้องเรารำ	เราทำตามแบบของไทย
เราไม่ต้องอายใคร	คนไทยเขานิยมกัน (ซ้ำ)
ไตรรงค์ไทยปลิวไสวแลดูสง่า	แปดนาฬิกาสัญญากันว่ายืนตรง (ซ้ำ)
สีแดงคือชาติสีขาวยุคคือศาสนา	สีน้ำเงินนั้นหนาคือมหากษัตริย์ไทย

แฮมบ๊ะ

แฮมบ๊ะพาเพลิน
ย้ายโปกสะโบกแกว้างไป

สนุกเหลือเกินมาเดินยักษ์ไหล่
เดินยักษ์ไหล่ทำนองแฮมบ๊ะ แฮมบ๊ะ

ดินแดนแผ่นดินไทย

ดินแดนแผ่นดินไทย
ปราสาทเป็นชั้นเป็นเชิง
(ชาย) ตัวพี่เป็นเทพบุตร
กำลังลอยลงมา (ซ้ำ)

จะเหลียวแลไปล่อตา
หลงระเริงเป็นเทพเทวา
(หญิง) น้องนุชเป็นเทพธิดา
จากฟากฟ้ามาสู่วงรำ(ซ้ำ)

ดอกอะไร

โน้นดอกอะไรทัดไว้เหนือหู
ส่งกลิ่นหอมเย็นหรือจะเป็นมาลิวัลย์
ไม่ได้หรอกพี่ดอกนี้เขามิเจ้าของ

พี่อยากจะรู้ว่าดอกไม้ฉัน
ดอกไม้ฉันขอให้ฉันได้ไหมเธอ
ไม่เป็นไรหรอกน้องเจ้าของเขาไม่ว่า

ดอกราตรี

หอมเจ้าดอกราตรี
กลิ่นเจ้าหอมมายั่วชวนใจ (ซ้ำ)

กลิ่นเจ้านี้หอมมาแต่ไกล
ส่งกลิ่นหอมไป ไปตามสายลม (ซ้ำ)

ดอกจำปา

ดอกจำปาสวยดีดอกจำปีก็น่าดู
มาเรามาเดินเกี่ยวก้อย

มาเรามาเดินเคียงคู่คู่อิงงามไม่น้อย
ยิ้มน้อยแล้วเราค่อยรำไป (ซ้ำ)

ดอกไม้ชายเขา

ดอกไม้ที่อยู่ชายเขา
เฝ้าดูแต่ดอกไม้ฉัน
ความรักมาลีมียู่หนักหนา

ตัวเราเฝ้าแต่ไผ่ฝืน
อีกวันจะร่วงลงมา
โอ้มาลากรรณาพี่บ้างซิ (ซ้ำ)

เดิน เดิน

เดิน เดิน เดินน้องร้องเพลงรำ
น้องรำคนเดียวไม่สวย (ซ้ำ)

พี่จะรำเพลงเดิน
ถ้าได้พี่รำด้วยคงจะสวยเหลือเกิน

ตาแก่จับเด็กสาว

(ชาย) ตาแก่อยากมีเมียสาว	ถือไม้เท้ายกคิ้วยกไหล่
เดินทางมาพบกับแม่สุวรรณ	จะไปไหนกัน (หญิง) ฉันทจะไปร้าว
(ชาย) รักรักตาหน้อยได้ไหม (ซ้ำ)	(หญิง) อู้อยู่ไม่ได้หรอกนะตาจ๋า
(ชาย) รักไม่รักตากี่ไม่ว่า (ซ้ำ)	ขอแหวนตราของตากลับคืน
(หญิง) แหวนอะไรฉันไม่รู้ไม่ชี้ (ซ้ำ)	ฉันขายเชิงสี่เสียแล้วตาจ๋า
(ชาย) ถ้าไม่ให้คงจะให้เห็นกัน (ซ้ำ)	จะตบแม่สุวรรณคืนนี้ซิหนา
(หญิง) หญิงสาวเอื้อมือเข้าไปปลัก (ซ้ำ)	(ชาย) ตาล้มเสียหลักลงไปอนตาแจ้ว
ตาร้องตายแล้วตายแล้ว	ตายแล้วก็ยังหายใจ (ซ้ำ)

โมรา

(ชาย) โมรานารีเมื่อก่อนรักพี่	เดี๋ยวนี้ไปรักใคร
เจ้าส่งตาไปให้อั้วโจรป่า	จะฆ่าพี่ยาเสียแล้วหรือไร
(หญิง) พี่จ๋าโมราผิดไป	ฉันขอภัยเถอะนะพี่ยา
(ชาย) บุญคุณเจ้านึกไม่ได้	เจ้าไปรักใครกับอั้วโจรป่า
ชักพระชั้นจะปั่นเศียรโมรา	ชักพระชั้นจะปั่นเศียรโมรา
(หญิง) ขอโทษอย่าโกรธเลยหนา	อย่าปั่นเศศโมราเลย (ซ้ำ)

นกพิทิต

พิทิตพิทิตพิทิต	คำปานี้ก็ทีละพิทิต
ตะลั่นแต่นตติ ตะลั่นแต่นตติ	นกพิทิตละร้องดังฮึดมอ ฮึดมอ ฮึดมอ
(หญิง) พิทิตรักน้องตรงไหน (ซ้ำ)	(ชาย) พิทิตรักน้องที่หน้าผาก
หน้าผาก หน้าผากก็ไม่ได้	หยับลงได้สักหัดก่อนที่
พิทิตพิทิตพิทิต	คำปานี้ก็ทีละพิทิต
ตะลั่นแต่นตติ ตะลั่นแต่นตติ	นกพิทิตละร้องดังฮึดมอ ฮึดมอ ฮึดมอ
(หญิง) พิทิตรักน้องตรงไหน (ซ้ำ)	(ชาย) พิทิตรักน้องที่หน้าอก
หน้าอก หน้าอกก็ไม่ได้	หยับลงได้สักหัดก่อนที่
พิทิตพิทิตพิทิต	คำปานี้ก็ทีละพิทิต
ตะลั่นแต่นตติ ตะลั่นแต่นตติ	นกพิทิตละร้องดังฮึดมอ ฮึดมอ ฮึดมอ
(หญิง) พิทิตรักน้องตรงไหน (ซ้ำ)	(ชาย) พิทิตรักน้องที่สะดือ
สะดือ สะดือก็ไม่ได้	หยับลงได้สักหัดก่อนที่

นกขมิ้น

นกขมิ้นเหลืองอ่อน	มาพื่อนมารำ
จับหมู่ระบำมารำท่า	บินไปจับต้นมะปราง
ตัวผู้ไซ้หางตัวนางไซ้ขน	พอมองเห็นคนก็บินกลับรัง

นกเขา

นกเขาของเราซิขันก่อน	ผูกรักจากจอน
จะบินร่อนเลื่อนรัง	นกเขาคงจะบินหลงเลื่อนรัง
ลี้มพุ่มไม้ใบบังลี้มกระทั่งจุกกรู	นกเขาบินมาจับตาแลดู
ตัวเมียตีปีกบับ ๆ	ตัวผู้ขานรับจุกกรู ๆ

นกนางนวล

นกนางนวล	เขาเรียกว่านวลนางนก
ทำท่ายกระดก	เขาเรียกว่านกนางนวล
ตัวผู้เข้ามาเคียงข้าง	ตัวนางลดตัวลงต่ำ
ตัวผู้ชวนตัวนางรำ	สนุกเอ๋ย สนุกเอ๋ย

น้องสาวคนนี้

น้องสาวคนนี้พิศดูไหนก็งาม	สวยอร่ามงามตาน่าชม
ดูคิ้วเจ้าตูดูคอเจ้ากลม (ซ้า)	รูปร่างสวยสมทวีผมยกลอน
เลเล่ซอล เลซอลเลซอล	เล่เลซอล เล่ซ้อลเลซอล
بابาบูม บาบุมบาเล	بابาเล บาละชิบาบูม

นอย นอย

นอย น้อย น้อย นอย	น้อย น้อย นอย นอย
นอย นอย น้อย น้อย	น้อย นอย นอย น้อย
นอย นอย น้อย น้อย	น้อย นอย นอย น้อย
น้อย นอย น้อย นอย	นอย น้อย นอย นอย
นอย น้อย นอย น้อย	น้อย น้อย น้อย นอย
เร่ไร้องเอ่อริงริง	เอ๋ยเอ๋ยบนกิ่งเนียง (ซ้า)
เสนาะเสียงวังเวง	เอ๋ยเอ๋ยเอ๋ยบรรเลงใจ

นอย น้อย น้อย นอย	น้อย น้อย นอย นอย
นอย นอย น้อย น้อย	น้อย นอย นอย น้อย
นอย นอย น้อย น้อย	น้อย นอย นอย น้อย
น้อย นอย น้อย นอย	นอย น้อย นอย นอย
นอย น้อย นอย น้อย	น้อย น้อย น้อย นอยซ่อนกลิ่นเอ๋ย
เมื่อไหร่จะหอม	พะยอมเมื่อไหร่จะบาน (ซ้ำ)
พวงพะยอมหอมหวาน	เมื่อไหร่จะบานมาซ่อนกลิ่นเอ๋ย
นอย น้อย น้อย นอย	น้อย น้อย นอย นอย
นอย นอย น้อย น้อย	น้อย นอย นอย น้อย
นอย นอย น้อย น้อย	น้อย นอย นอย น้อย
น้อย นอย น้อย นอย	นอย น้อย นอย นอย
นอย น้อย นอย น้อย	น้อย น้อย น้อย นอย
น้องสาวเอยละจงได้ปรางณี	เชิญมารำ มาชิมารำกับพี่
เชิญมารำ มาชิมารำกับพี่	ในคืนวันนี้พี่จะรำไท่น
รำสุภาพไม่หยาบโยน	พี่จะรำไท่นให้น้องดู

น้ำตากลว่าหวาน

น้ำตากลว่าหวาน	ยังไม่ทันเทียบเท่า
ได้ใหม่ลืมนเก่า	ตัวเราไม่ของรองอน
รักซัปรักซ้อน	รักเก่าจะต้องขอลา
รักเก่าฉันถอยหลังออก	ไปวันละดอกไปวันละวา
เอ๋ยๆ ลากๆ	รักแล้วมาทำให้ฉันเข้าใจลา

บุหงาต้นหยง

บุหงาต้นหยงชื่ออะไรละน้องเจ้าดอกดีป्ली (ซ้ำ)
 ลูกยกมือไว้บุญที่มีพร้อมสวัสดีไปทุกคน
 ทั้งหญิงทั้งชายสองมือลูกไหวไม่ไหวตกหล่น (ซ้ำ)
 ขอสวัสดีไปทุกคนหน้ามนลูกสาวที่พลัดบ้านมา
 บุหงาต้นหยงชื่ออะไรละน้องเจ้าดอกมั่งแร่ (ซ้ำ)
 วันนี้ใกล้ค่ำเข้าเร็วเร่ชมนกบุเกบินกลับรัง
 ตัวผู้บินก่อนตัวเมียลูกอ่อนบินร่อนกลับหลัง (ซ้ำ)

มาชมนกบุเกบินกลับรังเหมือนสาวน้อยลอยชั่งนึ่งคอยชาย
 บุษงาตันหยงชื่ออะไรละน้องเจ้าดอกกลอกอ (ข้า)
 พี่มาเจอน้องที่ปากบ่อสวมสอดกอดคอจนเสื่อน้องขาด
 เสื่อน้องตัวนี้พี่ดูสวยดีชื่อมากีบาท (ข้า)
 สวมสอดกอดคอเสื่อน้องขาด ไปตลาดเถิดน้องพี่ซื้อให้ใหม่
 บุษงาตันหยงชื่ออะไรละน้องเจ้าดอกขี้เหล็ก (ข้า)
 ต่างคนต่างยังยังเป็นเด็ก ล่องเรือลำเล็กไปบนกรุง
 พายหัวพายท้ายเราช่วยกันพายให้น้ำฟุ้ง (ข้า)
 ล่องเรือลำเล็กไปบนกรุง น้ำฟุ้งข้างน้องทั้งสองข้างแพ

บุญทอง

บุญทองของข้าพี่จะมาหาน้อง ด้วยจิตใจให้คิดปอง
 ให้คิดถึงน้องจึงได้เข้ามา โอ้แม่สาวพี่อ่อนนอนช่วย (ข้า)
 พี่จะขอรำด้วย แม่อย่าขวยอย่าเขิน
 อย่าหมองอย่าเมินไปเลยนาง เอ้อ เอ้อ นางเอ๋ย เอ้อ เอื่อนางเอ๋ย
 สองแก้มแม่แ้มมวนยิ้ม สาวเอ๋ยสาวยิ้มให้ขาดใจชาย

บ่อน้อย

น้ำในบ่อน้อย ล่องลอยมานานหลายปี
 น้ำในบ่อนี้ไม่มี แม้แต่ฝุ่นละออง
 ใครเป็นเจ้าของบ่อ พอรูปล่องเจ้าอย่าล่งไป
 บ่อนี้เป็นบ่อน้ำใส เจ้าอย่างล่งไปให้เห็นฝุ่นละออง

ผ้าเช็ดหน้า

ผ้าเช็ดหน้าของฉัน ตามหามาหลายวันไปอยู่ที่เธอ
 เอาไป เอาไป พันความรำคาญ เอาซิเอาซิ ผู้ชายเช่นนี้หากินหลายอย่าง
 เธอจำอย่าได้เคืองชุ่น ผ้าเช็ดหน้าของคุณจงແຄงແจงความ
 ลมกระพือพัดลอยหลุดมือลอยไป ฉันยังจำได้ จำได้นิเธอ ฉันยังจำได้นิเธอ

ผู้หญิงบูชาเงิน

หญิงบูชาเงิน	หลงเพลินไปกับชายงาม
ทราวม้วยแม่หัวใจสาว (ซ้ำ)	มาพบชายงามรูปหล่อคลอเคลีย
หล่อนเป็นสาวนะแม่ทูนหัว (ซ้ำ)	จงเสียมเจียมตัวเอาไว้ให้ดี
เกิดเป็นคนมาเสียทั้งที (ซ้ำ)	จะชั่วหรือดีมีอยู่คนเดียว (ซ้ำ)
หลงระเริงหลงเพลินแต่เรื่องรัก	มากนักจะพาให้หลง
พบผู้ชายที่ใจไม่ตรง (ซ้ำ)	ไอ้แม่โฉมยงน้ำตาจะตกใน (ซ้ำ)

พระจันทร์คืนนี้

ไอ้พระจันทร์คืนนี้	ดูซิกระไรมัวหมอง
ไอ้พระจันทร์ศรีทองมัวหมอง	ทำให้หนาววิญญา (ซ้ำ)
กระต่ายน้อยลอยวันเพ็ญ	เข้าเย็นไม่เห็นน้องมา
ไอ้อนิจจาคูรักขามาเลิกร้างห่างไกล (ซ้ำ)	โน่นอะไรใครมาขอคิ้วต่อพี่ชอยกให้
ถ้าน้องไม่พอใจ	ร้าวงไทยกล่อมหัวใจน้องนอน (ซ้ำ)

พม่ารำชวาน

รำเกิดน้องแม่เนื้อทองเชิญมารำ	ตามทำนองเสียงเพลงร้องเพลงรำ (ซ้ำ)
ผู้หญิงก้าวเดิน ผู้ชายก็เดินตาม	ดูช่างงดงามเหมือนได้รำอยู่ในวิมาน
อย่ามัวชักช้าเสียเวลาเนิ่นนาน	เสียงกลองประสานฟังเพลงหวานติดลม
น้อยน้อยน้อยน้อยน้อยน้อย	น้อยน้อยน้อยน้อยน้อยน้อยน้อย
น้อยน้อยน้อยน้อยน้อยน้อย	น้อยน้อยน้อยน้อยน้อยน้อยน้อย
รำอย่างนี้เขาเรียกพม่ารำชวาน	รำทำทหารจะบันชีวิตแม่वलอนงค์
แต่พบสบตาพม่าก็พารำ (ซ้ำ)	พม่ายื่นงปล่อยให้ชวานหลุดมือ
ได้ที่ได้ทำแม่สุดาเขามาเย็น	เอาชวานเข้ามาถือชายมือไปนา
น้อยน้อยน้อยน้อยน้อยน้อย	น้อยน้อยน้อยน้อยน้อยน้อยน้อย
น้อยน้อยน้อยน้อยน้อยน้อย	น้อยน้อยน้อยน้อยน้อยน้อยน้อย

ภายใต้ท้องฟ้า

(ชาย) ภายใต้ท้องฟ้า	แสงจันทร์ก็องหล้า
อยู่พรังพราย	ต้องร่างกายหนุ่มสาว
เข้าเย็นแนบแอบผู้หญิง	พูดตามจริงแล้วผู้หญิงไม่เชื่อ
(หญิง) ฟังแล้วแสนเบื่อ	น้ำคำชายรักง่ายหน่ายเร็ว (ซ้ำ)

(ชาย) น้องเชื้อพี่บ้างเกิด	ตั้งแต่เกิดมาพี่ไม่เคยรัก
ผู้หญิงอื่นมากนักพี่ไม่เคยรัก	รักแต่น้องนางเดียว (ซ้า)
(หญิง) อย่ามาทำปากหวาน	แสนรำคาญจริงเชียว
ฉันจะบิดให้ขาเขียว (ซ้า)	(ชาย) อู้อย่าทำพี่เจ็บข้านักเลย (ซ้า)

มังกรซ่อนฟอง

มังกรซ่อนฟอง	จะประคองแต่ไม่เสียว
ทำท่าหล่อเรียงเข้ามา	เข้าไปเคียงกับแม่หนูนาง
พระนารายณ์แผลงศร	มังกรก็ยื่นเล่นหาง
เป็นท่าเป็นทาง	แบบอย่างของนางโนรา (ซ้า)
(หญิง) น้องจะรำให้เป็นเทพพนม	(ชาย) พี่จะรำให้เป็นพรหมสี่หน้า
คุณม้ายคล้ายตาไฟฟ้า	โธ่แม่ยอดนารี (ซ้า)

มองเธอใกล้ ๆ

มอง มอง มอง	เธอใส่พื้นทองสองซี่สวยจัง
เสื้อขาวทำไมไม่ออก (ซ้า)	คนที่ใส่เสื้อดอกทำไมไม่ออกมารำ

ยามเย็นเดินเล่นชมวิว

ยามเย็นเดินเล่นชมวิว	หล่อละลิวละล้าละลำธาร
ลำธารไหลหลัง	คลื่นกระทบฝั่งแตกกระจาย
ยังมีสาวน้อยล่องลอยมาแต่ไกล (ซ้า)	ต่อเมื่อไหร่จะได้เชยชม

ยามเย็นเดินเล่นชมสวน

ยามเย็นเดินเล่นชมสวน	เด็ดดอกกล้าดวงส่งให้น้องยา
หอมมัยละน้อง มันหอมสิจ๊ะ (ซ้า)	ดอกมณฑาสารภีมียู่อยู่มากมาย

ยีนแอบ

ยีนแอบอยู่ทำไม	หรือไม่เต็มใจเล่น
ลมพัดเย็น ๆ	ขอเชิญมาเล่นฟ้อนรำ

เย็นลมว่าว

เย็น ชีมาเย็นลมว่าว	หนุ่มสาวมาเดินเคียงกัน
อันโน้นงูอะไร	พี่ชายช่วยด้วย อ้วนนั้นงูอะไร
อ้วนพี่ชายช่วยด้วย	พี่หลอกแก้มสวยเจ้าอย่าตกใจ
พี่หลอกน้องเก่งนัก	มือเจ้าหนักไปเสียด้วย
พี่หลอกแก้มสวย	พี่หลังเจ้าอย่าทำ

ยวนยาเหล

ยวนยาเหล ยวนยาเหล	หัวใจหว่าแหไม่รู้จะเหไปหาใคร
จะซื้อเปलयวนที่สายยาว (ซ้า)	มาให้น้องสาวไกวเข้าไกวเย็น
ยวนยาเหล ยวนยาเหล	หัวใจหว่าแหไม่รู้จะเหไปหาใคร
จะซื้อคันเบ็ดที่สายยาว (ซ้า)	มาให้น้องสาวไกวเข้าไกวเย็น
ยวนยาเหล ยวนยาเหล	หัวใจหว่าแหไม่รู้จะเหไปหาใคร
จะซื้อวัวชนที่เขายาว (ซ้า)	มาให้น้องสาวไกวเข้าไกวเย็น

รักแท้

รักแท้แน่แล้วหรือ	ผูกข้อมือไม่ลั้งเลใจ
ขยับเข้าไปใกล้เอาไหล่เข้าไปชิด (ซ้า)	น้องมาสะกิดนิตหนอยเป็นเงิน

รำแบบกรมศิลป์

รำแบบ รำแบบกรมศิลป์	กรมศิลป์ กรมศิลป์ปากร
พอรำให้แขนอ่อน ๆ	พอรำแล้ว พอรำให้แขนอ่อน ๆ
รำซ้ารำซ้อนเอวอ่อนตันระบำ	รำเถิดรำอย่าให้ล้าล้วงเกิน
เดินเถิดเดินเพลิดเพลินด้วยตาคนดู	ร้องรำให้เป็นหมู่ ๆ เรามาจับคู่พอรำ
ผู้หญิงเอียงอายผู้ชายออกอ่อน	ผู้หญิงอ่อนน้อมผู้ชายอ่อนตาม
ผู้หญิงถือช้อนผู้ชายถือชาม	ผู้หญิงอาบน้ำผู้ชายแอบมอง

ลา

ลาก่อนนะเธอ	วันหลังค่อยเจอกันใหม่
บ้านพี่อยู่ไกล	อยู่ใกล้จะได้อยู่
เป็นเวรเป็นกรรม	ชักนำให้เราขาดคู่
บ้านใกล้ได้อยู่	เป็นคู่พอรำ (ซ้า)

ลาทีลาทีศรีสวัสดิ์
 หลบไปนอนพักผ่อนอีกที

ลาลัด ลาลัด สวัสดิ์
 นื่องกับพี่ฝันดีตลอดคืน (ซ้า)

ลูกคลื่น

(หญิง) ลูกคลื่นกระสายกระซัด
 สามสาวแจวเรือทวนลม (ซ้า)
 (ชาย) ตั้งแต่เกิดพี่ไม่เคยรัก
 เทวดาตลใจเข้ามาเจอ (ซ้า)

แจวจัดสาวกลัวเรือล่ม
 สาวกลัวเรือล่มแจวจัด แจวจัด (ซ้า)
 หัวใจรักแล้วจะละเมอ
 ฉันรักเธอ ฉันยังไม่บอกใคร (ซ้า)

ล่อยไป ลอยมา

ล่อยไปลอยมา
 ลอยไปละมาเร่งหาคู่
 งามแท้แม่ศรีเวียง
 ผมก็ตัดจัดเป็นลอน

บุญซักพามาเจอสาวงาม
 จับคู่ละมาไร้คู่เคียง
 อย่าเอียงให้ชายระทม
 แขนก้ออ่อนยิ่งพื่อนงาม

วันทอง

วันทองนื่องนอนไม่หลับ
 ยังไม่กลับมาหาน้องวันทอง
 ยามเมื่อใบหล่น
 พี่แผนเอ๋ยพี่ไปซักซ้า
 พี่แผนไปอยู่แห่งใด

พี่ขุนแผนไปทัพ
 พี่ปลุกโพธิ์เอาไว้สองตัน (ซ้า)
 เอาไว้ดูต่างหน้า
 ไปแล้วไม่กลับมาหาน้องวันทอง
 ทำไมพี่แผนยังไม่กลับมา

เวลา

(หญิง) นาฬิกาเวลาสามทุ่ม
 (ชาย) เข็มนาฬิกาจะ เข็มนาฬิกา
 (หญิง) เสียตายนะพี่ชายไม่หล่อ
 (ชาย) จะรำขอรำคลอแค่พอลงเพลง

สาว ๆ หนุ่ม ๆ เขาแต่งตัวหล่อ ๆ
 น้องรำนำหน้า พี่จะรำคลอ
 เสียตายนะพี่ชายไม่หล่อ
 รำคลอ ๆ แค่พอลงเพลง

สวัสดิ์งามขำ

สวัสดิ์งามขำตาดำของพี่มาแล้ว
 ยืนอยู่ไกลทำไมที่ให้เขามาที่นั่งคอย

อนิจจาน้องแก้วของพี่มาแล้วทำไมไม่รำ
 คอยหากคอยหาแต่แม่ตาดำ

สายลมหวาน

สายลมหวานเข้ามาชวนรู้	น้ำค้างฟุ้งเพราะรุ่งสีทอง
ฉะเหื้อฉะแห่งแลหา	พระสุริยาจากฟ้าเรืองรอง
ยามหนาวใครเล่าจะประคอง (ซ้ำ)	ตัวพี่แหระนั้นจะประคองศรีนวล
ลอยหรือว่าลอยลม	ฉันนั่งแต่ลมว่าลอย
หนาวมัยละน้อง	อย่ามาต้องกายฉัน
ข้าแต่พี่รักเสียงพลัน	นะน้องนั้นอย่าบั่นทอนเลย

สืบนี้อยกร

สืบนี้อยกรมาอ่อนไหว	ไหวพี่หญิงชายในถิ่นนี้
เห็นดูคุณอย่าได้มาแข่งดำ	คณะฉันที่มารำไม่ดี
คณะไหนของฉันทิ้งหัตถ์	ยังไม่ทันจดจำในท่าที่
ไหวหมู่หนักปราชญ์ในถิ่นนี้	ตรงไหนไม่ดีช่วยแนะนำ (ซ้ำ)

สุดสาคร

สุดสาครเมื่อตอนจะลาแม่ (ซ้ำ)	น้ำตาไหลหลังสั่งแล้วก็เหลียวแล
เวรกรรมลูกแพ้ม่ายลูกลา	เงื่อนน้ำได้ฟังคำลูก
คิดฝันผูกพันคิดถึงแต่ลูกยา	เจ้าจะไปหาพระบิดา
ไปแล้วกลับมาหาพระมารดา	แม่ร้องให้พุ่มพายน้ำพระเนตร (ซ้ำ)
นึกสมเพชแค่สุดสาคร	เจ้ายังเล็กเป็นเด็กยังอ่อน (ซ้ำ)
ฟังคำมารดาก่อนเถิดนะลูกยา	ฟังคำมารดาก่อนเถิดนะลูกยา

สุดเสนาะ

สุดเสนาะแต่เสียงเพลง	ใครบรรเลงเสนาะใจหนัก
เสียงเพลงมันร้องเตือนรัก	ให้นึกรักแต่คนร้องเพลง (ซ้ำ)
เย็นละมาชื่นหัวใจ	ดวงหทัยของใครจะเหมือน
ยามเมื่อเธอพอรำ	มองแล้วก็ตั้งใจเตือน (ซ้ำ)

แสนเสียดาย

(ชาย) แสนเสียดาย	น้ำใจละก็ไม่มีปราณี
โอรันทำให้พินิจรัฐจวน	ใกล้จะตึกแล้วน้ำค้างประพรม
สายลมระบันปั่นป่วน	จิตใจเขามาเรรวน
เจอหน้าवलไปนอนคะนิง	เจอหน้าवलไปนอนคะนิง
(หญิง) แปลกฉันนึกว่าใคร	ผู้ชายเขามารำด้วย
สำราญสำรวใจ (ซ้ำ)	(ชาย) เบิ่งทำไมเล่าจำ (ซ้ำ)
ยามเธอผันหน้าต้องตาปลื้มใจ (ซ้ำ)	แท้กทะเลแรกแท้กแท้ก (ซ้ำ)

สอดสร้อย

สอดสร้อยพลอยระยับ	งามจับละไม่มีสอง
สาวน้อยลอยละล่อง (ซ้ำ)	รักแม่เนื้อทองละควักโก่งนวลจันทร์
ควักโก่งตั้งวงพระจันทร์	ผิวผ่องเธอนั้นเหมือนใยดอกแค
รำเพลนด้วยตาคนแล (ซ้ำ)	งามแท้แลมอง

สวยไค้ง

สวยไค้งงามก็ไค้ง	คนในวงของแม่รำดี
รำไค้งก็เชิญออกมา	อย่ามัวชักช้าเลยแม่โฉมเทวี
สวยจริงงามจริงหล่อจริง	รักเก่ามาเขาทอดทิ้ง
มันเป็นความจริงต้องมานั่งโศกา	ทำไมเธอมานั่งร้องไห้
รักกันใหม่แสนดีกว่า	เซ็นลายมือทำหนังสือสัญญา (ซ้ำ)
ทำอย่างนี้และหนา	รักกันจนวันตาย

สวยแท้งามแท้

สวยแท้งามแท้	ได้ชะแ่งสาวแลมาสบตา
ผู้หญิงมองไปผู้ชายมองมา (ซ้ำ)	ตาต่อตาประสานกัน (ซ้ำ)

เสียงซ้อง

เสียงซ้องกลองระฆัง	รำมะนาตีดัง ปะโทน โทน (ซ้ำ)
ยีนโศกยีนเศรำให้เหมาใจเอ๋ยเอ๋ยเอ๋ยเอ๋ย	ไอ้ละหน่ยหน่ยเอ๋ยเอ๋ยเอ๋ยเอ๋ย
แม่คนนี่ช่างรำสวยถ้าจะรวยเนื้อคู่	แม้จะเป็นหมอดูเนื้อคู่ฟอนรำ
ตัวน้องเป็นรจนา	ตัวพี่ยาจะเป็นเจ้าเงาะ

วันนี้งามเหมาะ
 ซะเออ เออๆๆ

ตัวเจ้าเงาะสวมพวงมาลัย
 โอละหน่ยหน่ย เอ้ย

หาดทราย

หาดทรายชายทะเล
 คลื่นสาดกระเซ็น
 (หญิง) คูซิหมู่ปักษา
 (ชาย) คำนีจะนอนไหน
 ทะเลหาดทราย
 (หญิง) ชีวิตนน้อย
 ทะเลเป็นสิ่งเคหา

เมื่อเวลาเย็น
 แลเห็นนกน้อยลอยมา
 บินถลาเร่ใจ (ซ้ำ)
 เอาละวะคำนีจะนอนไหน
 อยู่ไกลนักหนา
 ล่องลอยอยู่บนนภา
 แล้วพาให้สุขใจเอย (ซ้ำ)

ห้วยเขา

ห้วยเขาน้ำตกพรหมโลก
 ไ้อ้ฝูงปลาพาก็กันล่องลอย (ซ้ำ)
 เปรียบเหมือนชีวิตของหนุ่มสาว
 ไ้อ้นองหญิงกลอกกลิ้งอยู่ไปมา
 ไ้อ้อนิจจานั้นยังไม่แน่นอน

เปรียบกระโซกไหลกระเซ็นเป็นผองฝอย
 ได้แต่เฝ้าคอยอยู่กับแม่คงคา
 เมื่อคราวแรกรักเธอก็ซึกจะมาระงูา
 ไ้อ้ น้ำใจชายกลับกลายอยู่ไปมา
 ไ้อ้อนิจจานั้นยังไม่แน่นอน

ห้วยพาน

ห้วยพานบ้านน้อยน้อย (ซ้ำ)
 เปลี่ยนไปตามสมัยนิยม (ซ้ำ)
 หากพี่ไม่มีศีลธรรม
 ซินรำก็จะอายุ (ซ้ำ)
 ห้วยพานของฉันทกลางคืน
 ฉันทรักคนใส่เสื้อแดงแต่งตัวหล่อ
 แขนวสร้อยคอออกมาพอรำ
 ฉันทพร้อมที่จะพอรำหรอกนำพี่

เลื่อนลอยในการพอรำ
 แต่ก่อนไม่คมขำ
 เข้ามารำกับน้องไม่ได้
 อันตรายกับตัวพี่เอง (ซ้ำ)
 กลางวันมันสนุกจริงหนอ
 ฉันทรักคนใส่เสื้อแดงแต่งตัวหล่อ
 หญิงรำคู่กับชายคู่มั่นนางามขำ
 ขอบอกพี่น้องตามนืออย่าได้ติฉินนินทา

ไหว้ครู

ไหว้ครูไหว้ครู
 ครูสอนให้จะไม่ลืมคำ (ซ้ำ)

ไหว้ครูในวงพอรำ
 ครูสอนให้รำจงจำใส่ใจ(ซ้ำ)

ไหว้ครุรำวง

จะไหว้ครุรำวง	มาช่วยเสริมส่ง มาคุ้มกันภัย (ซ้ำ)
ไหว้คุณบิดร ไหว้คุณมารดา	มาช่วยรักษารักษาเมื่อเวลาถูกรำ (ซ้ำ)

ไอ้แม่พวงมาลัย

ไอ้แม่พวงมาลัย	ช่างสวยวิไลมาสวมคองน้อง
ถ้าเจอไม่มีเจ้าของ	พี่อยากได้น้องมาเคียงคู่
ชาตินี้พี่จะขอสวมคองน้อง	ไอ้แม่พวงมาลัย
พี่อ่อนไหว้แม่พวงมาลัย	มาเป็นคู่ชม

2.4.4 เครื่องดนตรี

2.4.4.1 ประเภทเครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีของการรำไทบนกพิทิต ประกอบไปด้วยดนตรี 3 ชิ้น ได้แก่ โทน ฉิ่ง และฉาบ โดยโทนเป็นเครื่องดนตรีหลัก ผู้ตีโทนจะต้องมีความแม่นยำในเรื่องของจังหวะเพลง จึงจะทำให้ผู้ร้องและผู้รำสามารถแสดงได้อย่างสนุกสนาน โทน จัดอยู่ในเครื่องดนตรีประเภทเครื่องหนังหน้าเดียว ในกลุ่มเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเคาะ ตัวโทน ทำด้วยไม้ขนุน มีลักษณะเหมือนหม้อ มีเส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 30 เซนติเมตร สูง 18 เซนติเมตร ชิงหน้าโทนด้วยแผ่นหนังวัว

ภาพที่ 11 เครื่องดนตรี ประกอบด้วย โทน ฉิ่ง ฉาบ

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

วิธีเล่นจะใช้มือตีลงไปทำหน้าที่เป็นหนัง โดยใช้ฝ่ามือตีกลงที่หน้าหน้ากลองไว้ ผู้เล่นจะเรียกการตีในลักษณะนี้ว่า “ป๊ะ” ส่วนการตีโทน โดยใช้ฝ่ามือตีกลงที่หน้าหน้ากลองแล้วยกฝ่ามือออกทันทีเพื่อให้เสียงกังวาน ผู้เล่นจะเรียกการตีในลักษณะนี้ว่า “ตึง”

ภาพที่ 12 การตีโทน

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

เมื่อก่อนการเล่นรำโทนมักนิยมใช้โทนลูกเดียว แต่ปัจจุบันอาจจะใช้กลองรุมบ้าหรือตะโพนแทน ส่วนเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ เช่น ฉิ่ง ฉาบ เป็นเพียงเครื่องดนตรีที่ช่วยสร้างสีสัน ประกอบจังหวะและจะพบได้ว่าเครื่องดนตรีทั้งหมดที่ใช้ประกอบการละเล่นรำโทนเป็นเครื่องดนตรีที่ไม่มีระดับเสียง

ภาพที่ 13 การตีฉาบ

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ภาพที่ 14 การตีฉิ่ง

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

2.4.4.2 จิ้งหว่าทำนอง

การเล่นดนตรีคนตีโตนก็จะเป็นคนกำหนดจิ้งหว่าทำนองในการเล่น ซึ่งต้องใช้ความแม่นยำในเรื่องของจิ้งหว่า สังเกตการร้องและการรำ โดยการแสดงแต่ละเพลง จะสนุกหรือไม่จะขึ้นอยู่กับดนตรีเป็นส่วนสำคัญ โดยการเล่นดนตรีจะมีการใช้จิ้งหว่าในการตี เป็นจิ้งหว่าชั้นเดียว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. จิ้งหว่าเพลงทั่วไป

|- - - ป๊ะ | - ตึง - ตึง | - - - ป๊ะ | - ตึง - ตึง | - - - ป๊ะ | - ตึง - ตึง | - ตึง - ป๊ะ | - ตึง - ตึง |

2. จิ้งหว่าเพลงนกพิทิต

|- - - ป๊ะ | - - - ตึง | - - - ป๊ะ | - - - ตึง | - - - ป๊ะ | - - - ตึง | - ตึง - ตึง | - ป๊ะ - ตึง |

2.4.5 ลักษณะการรำโตนนกพิทิต

คนร้องคนเล่นดนตรีต้องร้องรำและเล่นอย่างสอดคล้องกัน การรำต้องมีท่าประกอบ ที่จะสอดคล้องกับเนื้อเพลง แม้จะอยู่ในตำบลกรุงชิงเหมือนกัน แต่เพลงและท่ารำของแต่ละหมู่บ้าน อาจมีความแตกต่างกันในแง่ของความยาว ลักษณะเนื้อร้องและท่ารำ มีการกล่าวเชิญแล้ว รำไหว้ครู เปิดโรงก่อนเสมอ ท่ารำจะมีแบบอย่างมาจากท่ารำโนรา เนื้อเพลงมาจากธรรมชาติ วิถีชีวิต ความเชื่อ การหยอกล้อเกี้ยวพาราสีกัน การรำโตนในชื่อเพลงนกพิทิตจะมีความพิเศษกว่าเพลงอื่น ๆ ตรงที่ จะต้องมึนักแสดงเป็นนกตัวผู้ตัวเมียรำเกี้ยวพาราสีกัน เน้นความสนุกสนานตลกขบขัน ไม่เน้นความสวยงาม โดยมีตำนานเล่ากันว่า มีนกพิทิตตัวเมียคู่หนึ่งทำรังอยู่บนยอดไม้ทั้งสองตัวออกมาจากรัง

แล้วส่งเสียงตอบโต้กัน โดยตัวผู้ร้องว่า “พิทิต พิทิต พิที” ตัวเมียร้องตอบว่า “คำคีนนี้ ก็ทีละพีทิต” ร้องตอบโต้กันเสมือนว่าเป็นชายหญิงจับกัน จึงนำมาแต่งเนื้อร้องเป็นเพลง

สำหรับทำรำของการละเล่นรำโทนนกพิทิตในเพลงอื่น ๆ จะรำประกอบเพลงสั้น ๆ มีความแตกต่างกันไป เนื่องจากการละเล่นรำโทนนกพิทิตมีเนื้อร้องเข้าใจง่าย มีความหมายชัดเจน ส่วนใหญ่แต่งมาจากเรื่องราวที่พบเห็นทั่วไปในชีวิตประจำวัน ดังนั้นทำรำจึงเป็นไปตามธรรมชาติ โดยยึดเนื้อเพลงเป็นหลัก มีการเลียนแบบท่าทางของสัตว์ตามที่เนื้อเพลงได้กล่าวถึง บางเพลงอาจมีท่ารำซ้ำกันบ้าง ท่ารำมีลักษณะคล้ายการรำโนรา การรำไม่เพียงแต่แสดงด้วยการทำท่าทางรำรำ แต่การแสดงสีหน้าไปตามอารมณ์ของเพลงก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การละเล่นรำโทนนกพิทิตมีความน่าชมมากยิ่งขึ้น การร้องเพลงจะมีสำเนียงทองแดงแบบคนภาคใต้

ในการละเล่นรำโทนนกพิทิตแต่ละครั้งจะเกิดขึ้นในช่วงเวลากลางคืน หลังจากทุกคนเสร็จภารกิจจากการทำสวน ทำไร่ ทำนา ก็จะรวมตัวกันโดยส่วนใหญ่จะนัดรวมตัวกันตามลานวัด หรือโรงเรียน โดยการจุดกองไฟไว้เป็นจุดศูนย์กลาง เมื่อได้เวลานัดหมายทุกคนก็ต่างมารวมตัว นำอาหารเครื่องดื่มมาแบ่งปันกัน ร้องเล่นเพื่อความผ่อนคลาย ซึ่งการละเล่นรำโทนนกพิทิตก่อให้เกิดความสามัคคีกันในชุมชน

2.4.6 เครื่องแต่งกาย

2.4.6.1 นักแสดง

ในอดีตการแต่งกายเพื่อแสดงรำโทนนกพิทิตไม่มีรูปแบบตายตัว ผู้หญิงจะสวมเสื้อแขนกระบอกหรือเสื้อคอกระเช้า ใส่โจงกระเบนหรือผ้าถุงแล้วแต่ความถนัดของผู้แสดง ผู้ชายสวมกางเกงและมีผ้าขาวม้าคาดเอว โดยเฉพาะเพลงนกพิทิตจะแต่งกายตลกขบขันเลียนแบบนกพิทิตโดยทาแป้งหน้าขาว แล้วสวมศีรษะเป็นนกพิทิต

ภาพที่ 15 การแต่งกายในอดีต

ที่มา : ศูนย์การเรียนรู้คุ้มตาหนู

แต่การรำของหมู่ที่ 3 นั้น อดีตจะมีการแต่งกายโดยสวมชุดสีขาวตามแบบสมัยในยุคของ จอมพล ป.พิบูล สงคราม แต่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาการแต่งกายขึ้น โดยดัดแปลงให้มีเอกลักษณ์ของภาคใต้ โดยการสวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าถุง มีผ้าสไบคล้องคอ และได้นำ “ต้นประะ” พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอหนองปีดามาเป็นองค์ประกอบสำคัญของลายผ้าสไบและผ้าถุง แล้วมีการพัฒนาส่วนหัวของนกพิทิดให้มีลักษณะเหมือนจริงมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 16 การแต่งกายในอดีตตามแบบสมัยในยุคของ จอมพล ป.พิบูล สงคราม

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

2.4.6.2 นักร้อง

การแต่งกายของนักร้องไม่ได้มีกำหนดตายตัว มักจะแต่งไปตามความชอบของนักร้อง แต่ยังคงใส่เสื้อแขนกระบอกยาว 5 ส่วน สีสันสดใส นุ่งผ้าถุง

ภาพที่ 17 การแต่งกายของนักร้อง

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

2.4.6.3 นักดนตรี

การแต่งกายของนักดนตรีจะสวมเสื้อยืดลายดอกสีสดใส กางเกงขายาว สีเข้ม จะมีหรือไม่มีผ้าขาวม้าคาดเอวก็ได้

ภาพที่ 18 การแต่งกายของนักดนตรี
ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

2.4.7 โอกาสในการรำโทนกพิตัด

โอกาสในการรำนั้นก็มีหลายโอกาสด้วยกัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. หลังจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น หลังจากการทำสวน ทำไร่ และกิจกรรมการเคาะเวียด (เวียดความหมายว่าจักจั่น) ซึ่งการจับเวียดจะต้องมีการล่อด้วยกองไฟแล้ว ใช้การเคาะวัสดุให้เกิดเสียงดัง
2. เล่นในโอกาสสำคัญงานมงคลต่าง ๆ ได้แก่ รำต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง งานวัด งานรื่นเริง รำในพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน ทำบุญบ้าน สงกรานต์ เป็นต้น และในอดีตจะมีการรำงานศพด้วย เพื่อเป็นการขอบคุณแขกที่มาร่วมงาน แต่ปัจจุบันไม่นิยมแล้ว

2.5 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

2.5.1 ทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน

ศิลปะพื้นบ้านครอบคลุมทุกรูปแบบของศิลปะที่เกิดขึ้นในบริบทของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ได้แก่ ผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ที่ได้รับความนิยมกันในท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตทางวัฒนธรรมของชุมชน ในทางปรัชญาศิลปะได้ให้ความสนใจในเรื่องการแสดงออกถึงสาระสำคัญทางศิลปะมากกว่าวิธีการกระทำ เช่น เพลง ดนตรี จิตรกรรม ประติมากรรม หรือนิยายพื้นบ้าน โดยเฉพาะผลงานด้านการแสดงออกในเชิงศิลปะจะให้ความสนใจลักษณะเด่นของการแสดงออก กระบวนการแบบและกลวิธีการสร้างสรรค์ ที่มีการแสดงออกและมีกรรมวิธีอย่างตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์ ส่วนใหญ่มีภูมิเนื้อหาลักษณะที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคมแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนในเชิงสัญลักษณ์²⁷

เรณู โกศินานนท์ กล่าวถึง การแสดงพื้นบ้านไว้ว่า เป็นพื้นฐานของการแสดงทุกชนิด เพราะถ่ายทอดมาจากชีวิตประจำวันที่แสดงออกซึ่งความคิด ความเชื่อ และการดำเนินชีวิต ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นไว้แล้วถ่ายทอดสืบทอดกันมา ทั้งรูปแบบดั้งเดิม และรูปแบบที่เปลี่ยนไปบ้างตามกาลเวลา²⁸

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ กล่าวถึง วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์ ไว้ว่า ละครพื้นบ้านและฟ้อนพื้นบ้าน มีลักษณะร่วมกันคือ เน้นการด้นบทร้อง บทเจรจา ดำเนินเรื่องให้รวดเร็ว ตลกโปกฮา บางชนิดมีฟ้อนรำเป็นส่วนประกอบสำคัญ ใช้ภาษาถิ่นมีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบการแสดง เช่น เนื้อเรื่อง และเพลงที่ทันสมัย จึงทำให้คนดูยังนิยมดูละครพื้นบ้านไม่เสื่อมคลาย ส่วนการฟ้อนพื้นบ้านก็เป็นการใช้การฟ้อนทั้งในพิธีกรรมและเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การฟ้อนยังคงมีปรากฏอยู่ทั่วไปทั้งในด้านอนุรักษ์และด้านพัฒนา ชนชาติไทยในอดีตเส้นทางคมนาคมการค้าขายทางบก ทางน้ำ การสงคราม และการย้ายถิ่นฐานของประชากร ทำให้เกิดการเลื่อนไหลถ่ายเทผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมภายในชุมชนหนึ่งกับของภายนอกหรือของต่างถิ่นอย่างแน่นอน นาฏศิลป์ไทยย่อมเกิดและเติบโตในชุมชนหนึ่ง ด้วยการผสมผสานกับศิลปวัฒนธรรมชุมชนอื่น จึงทำให้มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ แม้จะไม่มีหลักฐานที่ระบุไว้ชัดเจนถึงวิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในอดีตกาล แต่จากข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนแนวคิดหรือทฤษฎีของนักวิชาการ อาจสรุปถึงจุดกำเนิดของนาฏศิลป์ไทยได้ว่า 1. เกิดจากการสร้างสรรค์ของคนไทยในแต่ละท้องถิ่นเพื่อแสดงความรื่นเริงยินดีและความบันเทิงใจ 2. เกิดจากความต้องการใช้นาฏศิลป์ในพิธีกรรมเพื่อความเป็น

²⁷ กำจร สุนพงษ์ศรี, *สุนทรียศาสตร์*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), 184.

²⁸ เรณู โกศินานนท์, *การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2539).

สวัสดิมงคล 3. เกิดจากการแลกเปลี่ยนหรือการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมทำให้มีการนำของใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในสังคมหนึ่ง²⁹

ผู้วิจัยนำหลักและทฤษฎีศิลปะพื้นบ้านมาศึกษาเพื่อเรียนรู้ถึงความเป็นมาและองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปะพื้นบ้าน ทำให้ทราบว่าศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นใดก็ตามมักจะสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม มักถูกถ่ายทอดออกมาในการแสดงนั้น ๆ ซึ่งลักษณะและรูปแบบการแสดงก็เป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นนั้น ๆ เช่นเดียวกับรำโทนนกพิทิตที่จัดได้ว่าเป็นศิลปะที่อยู่ในรูปแบบรำโทนภาคใต้ที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของคนในชุมชน ที่แสดงออกซึ่งความคิด ความเชื่อ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิง สนุกสนานและสร้างความสมัคสมานสามัคคีกันชุมชน มีรูปแบบทำรำ การร้องที่บ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่นได้อย่างชัดเจนจึงกลายเป็นศิลปะพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่ทำการละเล่นและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

2.5.2 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

สังคมและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยตลอดในสังคมปัจจุบัน ทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงระดับมหภาค ในด้านเศรษฐกิจ ระบบสังคม การเมือง กฎหมาย รวมถึงเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในปัจจุบันที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิต ความนิยม ความเชื่อ พฤติกรรมของคนในสังคมที่มีความนิยมเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน สังคมที่กระหายคำว่า “ทันสมัย” ในด้านวัฒนธรรมด้านการแสดงต่าง ๆ การรับสื่อสารการศึกษามีสื่อให้เลือกหลากหลายที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนได้อย่างง่าย และรวดเร็ว โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีความสำคัญมากในยุคปัจจุบัน³⁰

วัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงสำนึกของสังคมจึงเกิดขึ้น มีแนวความคิดของ ปีเตอร์เบอร์เกอร์ ชาวอเมริกัน ที่กล่าวถึงสังคมสมัยใหม่ว่าเป็นการเกิดวิวัฒนาการและการก่อตัวบนระบบเศรษฐกิจที่ใช้เหตุผลและใช้เทคโนโลยีเป็นหลัก เมื่อคุณลักษณะประเทศไทยที่เป็นสังคมที่ทันสมัยเรียกว่าเป็นสังคมโลกาภิวัตน์ เพราะเข้าใจว่านั่นแสดงถึงการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว³¹ เมื่อการเปลี่ยนแปลงมีความรวดเร็ว ค่านิยมคนไทยค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เมื่อก้าวถึง

²⁹ สุรพล วิรุฬห์ รัชช, วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325 - 2477 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547).

³⁰ เกศินี จุฑาวิจิตร, การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, 2542), 92.

³¹ กาญจนา แก้วเทพ, เมื่อสื่อส่องและสร้างวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศาลาแดง, 2545), 56.

ค่านิยมที่ไม่เหมือนเดิม แล้วมองย้อนถึงการหาความบันเทิงเพื่อพักผ่อนหย่อนใจในอดีต ศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นกิจกรรมที่ใช้คลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน สร้างความสามัคคี สร้างการมีส่วนร่วมกันในกลุ่มชนพื้นถิ่นต่าง ๆ เป็นการแสดงในกลุ่มชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ ที่มีอยู่ให้เห็นโดยปกติ แต่ปัจจุบันการแสดงศิลปะพื้นบ้านเริ่มเลือนหายและได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องจากผู้คนในสังคมมีความนิยมในวัฒนธรรมต่างชาติ ที่ทำให้รู้สึกทันสมัยไม่ล้าหลังและสื่อบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ ในปัจจุบันมีให้เลือกเสพมากมายในด้านของศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในประเทศไทย ส่งผลให้บทบาทของการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านที่เคยมีความหมายและหน้าที่ต่อชุมชนสังคมในอดีตค่อย ๆ เล็กลง บทบาทของการละเล่นก็ถูกตัดแปลงเพื่อเรียกร้องความสนใจจากนักท่องเที่ยว ปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงมาจากพลังที่มีอิทธิพลคือการครอบงำของอิทธิพลตะวันตกและความทันสมัย ส่วนในด้านของการแสดงพื้นบ้านจะมีลักษณะยืดหยุ่นและมีลักษณะผสมผสานการแสดงตามประเพณี และการแสดงสมัยใหม่จึงมีแนวโน้มที่จะปรับตัวอยู่ได้กับการเปลี่ยนแปลงในสังคม

ผู้วิจัยนำหลักและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมาศึกษา พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการแสดง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย และบริบททางสังคม พบว่าปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ศิลปะท้องถิ่นค่อย ๆ ลดความสำคัญลง ดังนั้นท้องถิ่นจึงเกิดการร่วมมือกันกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้วัฒนธรรมยังคงอยู่ไม่สูญหายไป โดยใช้สื่อเข้ามาช่วย มีการพัฒนาให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ทั้งยังเลือกใช้ศิลปะการแสดงท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในเชิงการท่องเที่ยว ผลที่ได้คือมีการเดินทางท่องเที่ยวในท้องถิ่น มีรายได้จากนักท่องเที่ยว แม้ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะส่งผลต่อรูปแบบการละเล่นและบทบาทของการละเล่น ซึ่งถือว่าเป็นกลยุทธ์ที่ปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง เกิดความเชื่อมั่นไม่ทอดทิ้งวัฒนธรรมของตน และยังคงสืบทอด เผยแพร่ อนุรักษ์ศิลปะพื้นถิ่นไว้ยู่คู่สังคมต่อไป

2.5.3 ทฤษฎี Swot Analysis

ความเป็นมาและความหมายของ SWOT ถูกพัฒนาในช่วงต้นทศวรรษ 1950 โดยนักวิชาการมากมายหลายคน ตั้งแต่บัดนั้นจนถึงปัจจุบัน SWOT เป็นที่นิยมใช้กันทั้งยังแตกแขนงแพร่หลายไปมากถือเป็นเครื่องมือที่คนทั่วโลกนิยมใช้กัน โดย SWOT ย่อมาจาก Strengths คือ จุดแข็ง ที่หมายถึงความสามารถและสถานการณ์ภายในปัจจัยภายในที่เป็นด้านบวก สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เป็นจุดที่ช่วยส่งเสริมให้ทำงานให้บรรลุเป้าหมายตามเป้าหมายได้ง่ายขึ้น Weaknesses คือ จุดอ่อน ที่หมายถึงสถานการณ์ภายใน ปัจจัยภายในที่เป็นด้านลบความด้อยความสามารถที่ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานบรรลุเป้าหมายได้ยาก อาจทำให้งาน

ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ โดยการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนนี้เพื่อจะนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกันให้เกิดความชัดเจน ส่วน Opportunities คือ โอกาส หมายถึงสถานการณ์ภายนอก ปัจจัยภายนอกที่เอื้ออำนวยให้เกิดประโยชน์ช่วยให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย และสุดท้าย Threats คือ อุปสรรค หมายถึงสถานการณ์ภายนอกปัจจัยภายนอกที่ขัดขวางเป็นภัยคุกคามทำให้งานไม่บรรลุเป้าหมาย โดยข้อดีของการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกนี้ บางครั้งโอกาสอาจเปลี่ยนเป็นอุปสรรค แต่บางครั้งโอกาสนั้นก็อาจกลายเป็นอุปสรรคได้ ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป การวิเคราะห์ SWOT จึงสามารถทำการวิเคราะห์ได้ตลอด เพื่อปรับกลยุทธ์ในการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน³²

ผู้วิจัยนำหลักและทฤษฎี Swot Analysis เพื่อศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ซึ่งเป็นผลต่อการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ และพัฒนา พบว่าการละเล่นรำโทนนกพิทิตมีจุดแข็ง คือ เป็นการละเล่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นการทำรำและบทเพลง รูปแบบการแสดงที่มีความคล้ายคลึงโนรา และคณะรำโทนที่ยังคงทำการละเล่นกันอยู่ จุดอ่อน คือ สังคมและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อบาทของการละเล่นที่ได้รับความนิยมน้อยลงทั้งยังเป็นที่ยึดกันเฉพาะกลุ่มยังไม่แพร่หลาย โอกาส คือ ปัจจุบันได้เกิดความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น นำการละเล่นรำโทนนกพิทิตไปใช้ในเชิงท่องเที่ยว จึงส่งผลต่อการพัฒนาการของรูปแบบการแสดง เครื่องแต่งกายการแสดง และยังมีพัฒนาให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น อุปสรรค คือ การอนุรักษ์และสืบทอด เนื่องจากปัจจุบันมีเพียงแค่ผู้สูงอายุที่ยังคงทำการละเล่นอยู่ ไม่มีคนรุ่นใหม่มาสืบทอด ในอนาคตอาจจะสูญหายไปจากท้องถิ่น

2.5.4 ทฤษฎีมีเมติก Mimetic Theories

ทฤษฎีมีเมติก (Mimetic theories) เป็นแนวทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับความ เป็นสากลหรือธรรมชาติ การพิจารณาคคุณค่าของงานศิลปะในแนวนี้นี้ คือ การพิจารณาระดับความใกล้เคียง หรือ ความเหมือนกับต้นแบบในความสากลจากธรรมชาติ หรือจากชีวิต ดังนั้นวิถีทางการสร้างงานศิลปะตามแนวมีเมติกนี้ คือลอกเลียนแบบให้เหมือนจริงให้ได้มากที่สุด

โดยเพลโตนักปราชญ์ชาวกรีก ได้ให้ความหมายของศิลปะไว้ว่า ศิลปะคือการเลียนแบบ มีความเชื่อในการสร้างงานศิลปะที่เลียนแบบธรรมชาติ งานศิลปะจะแสดงออกมาในลักษณะรูปธรรม การสร้างงานศิลปะ ประเภทนี้ ทำให้ผู้ชมเห็นความจริงได้อย่างชัดเจน เพราะนำเสนอความจริงที่มีอยู่ในโลกอย่างตรงไปตรงมาและเหมือนจริงที่สุด แต่ธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไป ย่อมมีโลกทัศน์ส่วนตัว มีอารมณ์ความรู้สึก ความคิดเห็นทัศนคติและบุคลิกภาพเฉพาะ

³² นันทิยา หุตานวัตร และณรงค์ หุตานวัตร, SWOT:การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา กรมวิทยาศาสตร์ การแพทย์, 2543), 62.

ดังนั้นการรับรู้ของมนุษย์และตีความหมายสิ่งที่รับรู้ทุกสิ่งที่มีในโลก ย่อมมีอิทธิพลของโลกทัศน์ส่วนตัว เข้าไปแทรกอยู่ด้วยทุกครั้ง แม้แต่การแสดงออกก็เช่นเดียวกัน³³

ท่าทางเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารแบบอวัจนภาษาซึ่งใช้การกระทำทางร่างกาย ที่มองเห็นได้เพื่อสื่อสารข้อความสำคัญ ไม่ว่าจะใช้แทนคำพูดหรือใช้ร่วมกันและควบคู่ไปกับคำพูด ท่าทางประกอบด้วย การเคลื่อนไหวของมือ ใบหน้า หรือส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย ท่าทางเป็น ลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมและอาจสื่อความหมายที่แตกต่างกันมากในสภาพแวดล้อมทางสังคม หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ใช้ในบริบทของการการแสดง ท่าทางสัญลักษณ์เดียวอาจมีความสำคัญ แตกต่างกันมากในบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยนำหลักและทฤษฎีมีเมติก เพื่อศึกษาท่ารำของการแสดงรำโขนนกพิทิต เนื่องจากเป็นการแสดงที่มีเนื้อร้อง ท่ารำที่ใช้ในการแสดงก็จะรำไปตามเนื้อเพลงซึ่งท่าที่นำมาใช้ ประกอบไปด้วย ท่าโนราและท่าตีบทเป็นท่าที่นำมาจากท่าธรรมชาติ ท่าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และท่าที่ใช้สื่อความหมายที่ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน

2.6 สรุปบท

ในบทนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยรำโขนนกพิทิต จังหวัด นครศรีธรรมราช โดยทำการรวบรวมข้อมูลอันเป็นพื้นฐานต่อกระบวนการทำการวิจัยจากเอกสาร เอกสารออนไลน์ งานวิจัย บทความที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบของการละเล่นพื้นบ้านรำ โขนนกพิทิตในภาพของอดีต เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวใช้วิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ในบทที่ 4 ส่วนในบท ที่ 3 เป็นการนำเสนอ วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย รูปแบบการวิจัย การออกแบบงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย และผู้เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ซึ่งจะได้อธิบาย รายละเอียดในบทต่อไป

³³ ทิพย์วรรณ จันทร์ศรีงาม, “บทบาทสตรีทางการเมืองที่ปรากฏ ในนวนิยาย เรื่อง นายท้าวของหมยัน ตี,” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555), หน้า 2-6.

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเรื่องรำโทนนกพิติด จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีการรวบรวมศึกษาข้อมูล และการเก็บข้อมูลจากภาคสนามนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การลงภาคสนาม การสังเกตการณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปผลการวิจัยดังนี้

- 3.1 รูปแบบงานวิจัย
- 3.2 คำถามในการดำเนินการวิจัย
- 3.3 ขอบเขตของการศึกษา
 - 3.3.1 ด้านเนื้อหา
 - 3.3.2 ด้านระยะเวลา
 - 3.3.3 ด้านพื้นที่
- 3.4 วิธีการดำเนินการงานวิจัย
 - 3.4.1 การวางแผนดำเนินงานวิจัย
 - 3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย
 - 3.4.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสาร
 - 3.4.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการการวิจัย
- 3.6 การสรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย
- 3.6 สรุปบท

3.1 รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยเรื่องรำโทนนกพิติด จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยลักษณะพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ใช้วิธีการวิจัยโดยลงภาคสนามเป็นหลักและศึกษาข้อมูลจากเอกสารจากการสังเกตการณ์ เป็นส่วนประกอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวมและเชื่อถือได้ ออกแบบกระบวนการวิจัยตามรูปแบบของการดำเนินการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา ซึ่งใช้วิธีการศึกษาจากข้อมูลเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิทยุทัศน์ และการลงภาคสนามเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและทำการจัดเก็บข้อมูล จัดประเภท และหมวดหมู่

อย่างเป็นระบบ นำมาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ การลงภาคสนามจะมีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการจัดประชุมกลุ่ม โดยใช้เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลที่มีความหลากหลาย ทันสมัย เพื่อรับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาเรียบเรียงข้อมูลนำเสนอในรูปแบบงานวิจัย

3.2 คำถามในการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามไว้อย่างชัดเจนที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา รูปแบบและองค์ประกอบ และตั้งคำถามถึงแนวทางในการอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตให้คงอยู่กับท้องถิ่น จากนั้นก็ทำการลงภาคสนามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลส่วนลึก เข้าไปมีส่วนร่วมและเรียนรู้การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เกิดความครบถ้วนถูกต้อง มีรายละเอียดคำถามในการดำเนินวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมา

- การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตเกิดขึ้นเมื่อไหร่และเกิดขึ้นได้อย่างไร ?
- ใครเป็นผู้ริเริ่มที่ทำให้เกิดการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต ?
- ทำไมถึงเรียกการละเล่นพื้นบ้านชนิดนี้ว่ารำโทนนกพิทิต ?
- ปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตปรากฏอยู่ในพื้นที่ใดบ้าง ?

2. รูปแบบและองค์ประกอบ

- รูปแบบของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตมีลักษณะอย่างไร ?
- ลักษณะเด่นที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตคืออะไร ?
- เพลงที่ใช้ประกอบการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตมีกี่เพลง ? ใครเป็นคนแต่ง ?
- ดนตรีที่ใช้ประกอบการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตประกอบด้วยอะไรบ้าง ?
- ความเชื่อ การไหว้ครู พิธีกรรม มีรายละเอียดอย่างไร ?
- การแต่งกายในอดีตและปัจจุบันมีลักษณะอย่างไร ? นิยมแต่งแบบไหน ?
- การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตจะทำการแสดงกันในโอกาสอะไรบ้าง ?

3. แนวทางในการอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต

- ปัจจุบันยังคงมีผู้ที่สามารถร้อง รำ และเล่นดนตรี กี่คน ? ใครบ้าง ?
- เหตุใดจึงไม่มีเด็กรุ่นใหม่สืบทอดและอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต ?
- มองภาพการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตในอนาคตไว้เป็นอย่างไร ?
- หากมีการอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตอยากให้เป็นไปในรูปแบบใด ?

จากคำถามข้างต้นเป็นตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ใช้เป็นคำถามเปิดประเด็นในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทุกประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 ขอบเขตของการศึกษา

3.3.1 ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหาของ การวิจัย เพื่อให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมารำโทนนกพิทิต
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการแสดงรำโทนนกพิทิต
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการแสดงรำโทนนกพิทิตในด้าน กระบวนการรำ การไหว้ครู บทเพลง เครื่องดนตรีประกอบการแสดง และเครื่องแต่งกาย
- 4) ข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดการแสดงรำโทนนกพิทิต

3.3.2 ด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการรำโทนนกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ระยะเวลาและแผนการดำเนินงานรวมโดยประมาณ 2 ปี ผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูลและตั้งประเด็นที่ต้องการทำการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 โดยเริ่มกระบวนการทำวิจัยเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2566

3.3.3 ด้านพื้นที่

ผู้วิจัยศึกษาโดยเลือกพื้นที่วิจัย (Study Site) ซึ่งเลือกพื้นที่ในการวิจัยแบบเจาะจงในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะรำโทนนกพิทิต โดยผู้วิจัยเจาะจงจากพื้นที่การวิจัยคือ ตำบลกรุงชิง อำเภอнопพิทา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการศึกษาองค์ความรู้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตปรากฏอยู่

3.4 วิธีการดำเนินการงานวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนการลงภาคสนามสังเกตการณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก นำมาศึกษาและวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

3.4.1 การวางแผนดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินงานวิจัย เพื่อดำเนินงานได้อย่างรอบคอบและมีระยะเวลาการดำเนินงาน โดยผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ปีการศึกษา 2564 ถึงปีการศึกษา 2566 โดยมีแผนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การคัดเลือกหัวข้อวิจัย

(เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564 - มิถุนายน พ.ศ. 2565)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยโดยกำหนดแนวทางและประเด็นในการศึกษาค้นคว้า โดยคำนึงถึงการได้มาซึ่งข้อมูล การเข้าถึงชุมชน ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินงานวิจัย แล้วนำหัวข้อที่สนใจนำเสนอกับคณะกรรมการ เพื่อหาแนวทางและรับฟังคำแนะนำในการดำเนินงานวิจัยต่อไป

ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการลงภาคสนาม

(เดือนกรกฎาคม - ตุลาคม พ.ศ. 2565)

ผู้วิจัยดำเนินการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เบื้องต้น นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงข้อมูล กำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินการวิจัย กรอบความคิด และขอบเขตของการวิจัย เขียนเป็นโครงร่างวิจัย 3 บท ประกอบด้วย

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 3 จัดทำโครงร่างและสอบหัวข้อวิจัย

(เดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม พ.ศ. 2565)

ผู้วิจัยดำเนินการส่งโครงร่างวิทยานิพนธ์กับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาลินี อาชายุทธ์การ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องพร้อมดำเนินการปรับแก้โครงร่างวิทยานิพนธ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา นำเสนอการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ในวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 ผ่านระบบ Zoom

ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้ไขโครงร่างวิทยานิพนธ์ตามที่คณะกรรมการหลักสูตรฯ ให้คำแนะนำแล้วดำเนินการสอบกับคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ในวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2565 ณ ห้อง 201 อาคารศิลปกรรมศาสตร์ 3 โดยมีคณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ศ.กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ประธานกรรมการ
 ผ.ศ.ดร.มาลินี อาชายุทธการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 ผ.ศ.ดร.สุพรรณณี บุญเพ็ญ กรรมการ
 ร.ศ.ดร.อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์ กรรมการ
 ผ.ศ.ดร.มณิศา วศินารมณ กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

ระยะที่ 4 ปรับแก้ไขและดำเนินการวิจัยบทที่ 4 – 5

(เดือนมกราคม - เมษายน พ.ศ. 2566)

ผู้วิจัยดำเนินการปรับแก้ไขโครงร่างวิทยานิพนธ์ตามคำแนะนำของคณะกรรมการในประเด็นต่าง ๆ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แล้วดำเนินการนำเสนอความก้าวหน้าวิทยานิพนธ์ต่อคณะกรรมการหลักสูตรอีกครั้ง ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ณ โรงแรมจอมเทียน ปาล์มบีช รีสอร์ท พัทยา เพื่อรับฟังคำแนะนำและแนวทางในการดำเนินการวิจัยในบทที่ 4 – 5 ต่อไป

ในการดำเนินงานวิจัยในบท 4 – 5 ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และลงภาคสนามในพื้นที่ตำบลกรุงซิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

ระยะที่ 5 เรียบเรียงงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

(เดือนเมษายน - มิถุนายน พ.ศ. 2566)

ผู้วิจัยดำเนินการเรียบเรียงข้อมูลสู่เล่มวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับแก้ไขข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล ให้ครบถ้วนและถูกต้องยิ่งขึ้น เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ต่อไป

ระยะที่ 6 นำเสนอวิทยานิพนธ์

(เดือนมิถุนายน - กรกฎาคม พ.ศ. 2566)

ผู้วิจัยดำเนินการนำเสนอสอบวิทยานิพนธ์ต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2566 ณ ห้อง 201 อาคารศิลปกรรมศาสตร์ 3 แล้วนำคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ครบถ้วนและถูกต้องเป็นไปตามข้อมูลการพิมพ์วิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เริ่มทำ วิทยานิพนธ์ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564	พ.ศ. 2565												พ.ศ. 2566							
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	
1. การคัดเลือก หัวข้อวิจัย	←————→																			
2. การเก็บ รวบรวมข้อมูล จากเอกสาร และการลง ภาคสนาม							←————→													
3. จัดทำโครง ร่างและสอบ หัวข้อวิจัย													←————→							
4. ปรับแก้ไข และดำเนิน การวิจัย บทที่ 4-5													←————→							
5. เรียบเรียง งานวิจัยฉบับ สมบูรณ์															←————→					
6. นำเสนอ วิทยานิพนธ์																		←————→		

ตารางที่ 2 แผนการดำเนินการวิจัย

3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้วิจัย เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บันทึกภาคสนามซึ่งมีอุปกรณ์ที่ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลในการลงพื้นที่ โดยในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยใช้สมาร์ทโฟน ในการบันทึกเสียงและการบันทึกภาพถ่ายเป็นอุปกรณ์เสริมในการช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการบันทึกย่อลงสมุดหรือลงสมาร์ทโฟน เพื่อทำแบบบันทึกอิเล็กทรอนิกส์ของผู้วิจัยให้สามารถดำเนินการเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.4.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสาร

การศึกษาจากเอกสารและเอกสารออนไลน์ เช่น บทความทางวิชาการ บทความวิจัย รายงานวิจัย วารสารและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง การศึกษาจากเอกสารและเอกสารออนไลน์นั้นประกอบด้วยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรำโทนนกพิทิต การศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพหลายรูปแบบเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อมูล และผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยได้ศึกษาข้อมูลแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- ศูนย์การเรียนรู้คุ้มตาห่วย
- โรงเรียนบ้านพิต่า
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลกรุงชิง
- กลุ่มผ้าบาติก
- ศูนย์เรียนรู้ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ พออวด
- หอสมุดแห่งชาติ
- สำนักงานวิทยทรัพยากร หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การค้นคว้าเอกสาร วารสาร และตำราทางวิชาการ

- 1) หนังสือดนตรีนาฏศิลป์ภาคใต้ เขียนโดย สุธิวงค์ พงศ์ไพบูลย์
- 2) หนังสือรำโทนนกพิทิตกรุงชิง นครศรีธรรมราช
- 3) หนังสือ พิทีพิทีพิทิต รำโทนนกพิทิตกรุงชิง
- 4) หนังสือการรำโนรา 12 ท่า เขียนโดย ผ.ศ.ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์
- 5) หนังสือนิทานการละเล่นเพลงพื้นบ้าน มาสนุกกันเถาะกับรำวงเวียนครกบ้านพิต่า เขียนโดย ฉวีวรรณ สุขประดิษฐ์
- 6) สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เรื่อง โนรา เขียนโดย สุธิวงค์ พงศ์ไพบูลย์
- 7) หนังสือ The Folk Performing Art in ASEAN เขียนโดย Narupon Duangwises and Lowell D. Skar
- 8) วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เรื่อง การศึกษาสถานการณ์การแสดงพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อการยกระดับและสื่อสารเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว เขียนโดยเมธาวิ จำเนียร

การค้นคว้างานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

- 1) วิจัยเรื่อง รำโทนคณะแม่ตะเคียน เทียนศรี ตำบลบางพิง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดย ณัฐนรี รัตนสวัสดิ์
- 2) วิทยานิพนธ์เรื่องการแสดงพื้นบ้าน รำวง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยสถาพร ปาณะศรี
- 2) วิจัยเรื่องแนวทางการสื่อสารรำโตนนกพิทิตเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
- 3) วิจัยเรื่องการออกแบบสื่อวีดิทัศน์เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม “รำโตนนกพิทิต” ถ่ายทอดแก่กลุ่มเยาวชน โดยหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
- 4) วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการแสดงพื้นบ้านรำโตนนกพิทิต โดยเมธาวี จำเนียรและคณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
- 5) วิจัยเรื่องการสร้างสรรค์การรำโตนนกพิทิตและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมหรือ สกสว.

3.4.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้เข้าถึงพฤติกรรม ความต้องการของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับรำโตนนกพิทิต นำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ที่ถูกต้องน่าเชื่อถือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.4.2.2.1 การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้กระบวนการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นักแสดง นักดนตรี และคนในพื้นที่ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยกำหนดประเด็นคำถามไว้ อย่างชัดเจนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุมทุกประเด็นและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ที่จะสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องและกลุ่มนักแสดง นักดนตรี ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

กระบวนการคัดเลือกผู้วิจัยเลือกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเล่นพื้นบ้านรำโตนนกพิทิต โดยสัมภาษณ์ผู้อาวุโสในท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จำนวน 8 คน ประกอบด้วย อดีตข้าราชการ อดีตผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาสวัดเป็ยน ผู้อำนวยการโรงเรียน บ้านพิตำ คุณครูโรงเรียนบ้านพิตำ พนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ผู้ออกแบบเสื้อผ้า ผู้นำศูนย์เรียนรู้คุ้มตาหนุ่ย เพื่อศึกษาความเป็นมา ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและบริบทของการละเล่นพื้นบ้าน รำโทนนกพิทิต ดังมีรายนามต่อไปนี้

1. นายนิเวส วนคุณากร	อดีตข้าราชการ	อายุ 80 ปี
2. นายบุญลาภ รักษ์สุวรรณ	อดีตผู้ใหญ่บ้าน	อายุ 88 ปี
3. พระครูปลัดนาทกร สุจิณโณ	เจ้าอาวาสวัดเป็ยน	อายุ 37 ปี
4. นางดารณี เสียมไหม	ผอ.โรงเรียนบ้านพิตำ	อายุ 52 ปี
5. นางฉวีวรรณ สุประดิษฐ์	คุณครูโรงเรียนบ้านพิตำ	อายุ 60 ปี
6. นางเบญจวรรณ ทินรงค์	พนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว	อายุ 40 ปี
7. นางวิลาวัลย์ จรรยาดี	ผู้ออกแบบเสื้อผ้า	อายุ 44 ปี
8. นางรุ่งไพลิน รอดบุญ	ผู้นำศูนย์เรียนรู้คุ้มตาหนุ่ย	อายุ 57 ปี

2) กลุ่มนักแสดง นักดนตรี

กระบวนการคัดเลือกผู้วิจัยเลือกจากกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถ ในการรำ เล่นดนตรีและร้องเพลง จำนวน 13 คน เพื่อศึกษาความเป็นมา รูปแบบการแสดง และองค์ประกอบต่าง ๆ ของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต ดังมีรายนามต่อไปนี้

1. นางอารี แก้วมี	หัวหน้าคณะ/นางรำ	อายุ 71 ปี
2. นางวรรณดา เทพณรงค์	นักร้อง	อายุ 68 ปี
3. นางสมเจตน์ ล่องลือฤทธิ	นางรำ	อายุ 70 ปี
4. นางสาวใจ ล่องลือฤทธิ	นางรำ	อายุ 67 ปี
5. นางวรรณณี ล่องลือฤทธิ	นางรำ	อายุ 78 ปี
6. นางสาวเกสร สิทธิมณี	นางรำ	อายุ 70 ปี
7. นางจุรีน มณีรัตน์	นางรำ	อายุ 69 ปี
8. นางจินตนา สุขมี	นางรำ	อายุ 60 ปี
9. นางสมเจียด เล็กเลิศ	นางรำ	อายุ 56 ปี
10. นางบุญชู สีสาข	นางรำ	อายุ 67 ปี
11. นายประเทือง มะค่อม	นักดนตรีตีโทน	อายุ 70 ปี
12. นายจรินทร์ แก้วมี	นักดนตรีตีฉาบ	อายุ 77 ปี
13. นางจุรี แก้วเกิด	นักดนตรีตีฉิ่ง	อายุ 72 ปี

3.4.2.2.2 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

โดยใช้กระบวนการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาองค์ประกอบท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด โดยใช้กระบวนการปฏิบัติกับชาวบ้าน ร่วมสังเกตการณ์ บันทึกภาพและทดลองฝึกหัดกระบวนการรำ

3.4.2.2.3 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

โดยใช้กระบวนการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อศึกษาองค์ประกอบ พัฒนาการของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด ผู้วิจัยใช้กระบวนการสังเกตรูปแบบท่ารำ กระบวนการรำ แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และสื่อวีดิทัศน์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทุกด้านและทุกแหล่งที่มาซึ่งข้อมูลมาเรียบเรียงเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ภาพถ่าย วีดิทัศน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดง องค์ประกอบของการแสดง และบริบททางสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการแสดง โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เบื้องต้นมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดสำหรับนำไปใช้ดำเนินการวิจัย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์จัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษาเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในด้านประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดง องค์ประกอบของการแสดง และบริบททางสังคม ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3) การเรียบเรียงข้อมูลผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดจัดหมวดหมู่ และสรุปข้อมูลใช้วิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยศึกษา อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีการอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ มีผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญความสามารถด้านการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด ยืนยันข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำมารวบรวมและวิเคราะห์อย่างมีความถูกต้องครบถ้วน

3.6 การสรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสารและการลงภาคสนาม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเรียบเรียงและจัดทำเป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ โดยแบ่งเป็น 5 บท

3.6 สรุปบท

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามแบบแผนการดำเนินงานวิจัยเป็นวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาและแผนการดำเนินงานรวมโดยประมาณ 2 ปี ใช้วิธีการวิจัยโดยลงภาคสนามเป็นหลักผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการวิจัยแบบเจาะจง คือตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนทพิติดปรากฏอยู่ เพื่อเข้าถึงพฤติกรรม ความต้องการของชุมชนและให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการนำเชื่อถือนำมาออกแบบกระบวนการวิจัยตามรูปแบบของการดำเนินการวิจัย เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย โดยการวางแผนอย่างรอบคอบแบ่งแผนการดำเนินการวิจัยเป็น 6 ระยะ ประกอบด้วย การคัดเลือกหัวข้อวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการลงภาคสนาม จัดทำโครงร่างและสอบหัวข้อวิจัย ปรับแก้ไขและดำเนินการวิจัยบทที่ 4 - 5 เรียบเรียงงานวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำเสนอวิทยานิพนธ์ตามลำดับ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการดำเนินงานวิจัยที่ประกอบด้วย ผู้วิจัย เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บันทึกภาคสนามซึ่งมีอุปกรณ์ที่ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลในการลงพื้นที่ ผู้วิจัยใช้สมาร์โฟนในการบันทึกเสียงและการบันทึกภาพถ่ายเป็นอุปกรณ์เสริมในการช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการบันทึกย่อลงสมุดหรือลงสมาร์โฟนเพื่อทำแบบบันทึกอิเล็กทรอนิกส์ ให้สามารถดำเนินการเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารและภาคสนาม

ด้วยผู้วิจัยเคยมีโอกาสในการเข้าไปในพื้นที่และได้เคยพูดคุยกับผู้นำชุมชน จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงชุมชนที่พร้อมให้ความรู้และข้อมูลได้ง่าย ซึ่งสิ่งสำคัญในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ กระบวนการลงพื้นที่ภาคสนามเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งกับผู้วิจัย การลงภาคสนามผู้วิจัยจะมีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ทั้งแบบมีและไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กำหนดประเด็นคำถามไว้อย่างชัดเจน การลงพื้นที่แต่ละครั้งผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนการสัมภาษณ์ไปตามสถานการณ์ของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แตกต่างหรือได้ข้อมูลที่ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมมาเรียบเรียงเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล และจัดทำเป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

วิเคราะห์รูปแบบและองค์ประกอบการแสดง

การรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รำโทนนกพิติด จังหวัดนครศรีธรรมราช ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิจากบทความทางวิชาการ บทความวิจัย รายงานวิจัย วารสาร วิทยานิพนธ์และหนังสือ รวมไปถึงสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้พบว่าการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด มีเอกลักษณ์ของรูปแบบและองค์ประกอบของการแสดง ที่นำเสนอความเป็นท้องถิ่นภาคใต้ได้อย่างชัดเจน ดังต่อไปนี้

- 4.1 ประวัติความเป็นมา
- 4.2 รูปแบบของการแสดง
- 4.3 องค์ประกอบของการแสดง
 - 4.3.1 ทำรำ
 - 4.3.1.1 ทำรำที่มาจากท่าโนรา
 - 4.3.1.2 ทำรำตีบท
 - 4.3.2 การใช้พื้นที่
 - 4.3.2.1 สถานที่ใช้ในการแสดง
 - 4.3.2.2 ตำแหน่งการใช้พื้นที่การแสดง
 - 4.3.3 ดนตรีและเพลงประกอบการแสดง
 - 4.3.3.1 ดนตรีประกอบการแสดง
 - 4.3.3.2 เพลงประกอบการแสดง
 - 4.3.4 เครื่องแต่งกาย
 - 4.3.4.1 หัวนกพิติด
 - 4.3.4.2 เสื้อ
 - 4.3.4.3 ผ้าถุงและผ้าสไบ
 - 4.3.4.4 การแต่งหน้าทำผม
 - 4.3.5 การสืบทอดและเผยแพร่
 - 4.3.6 โอกาสที่ใช้ในการแสดง
- 4.4 สรุปบท

4.1 ประวัติความเป็นมา

ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้รับอิทธิพลจากนโยบายรัฐนิยม การปฏิวัติวัฒนธรรมและข้อกำหนดต่าง ๆ ในช่วงรัฐบาล และเกิดการตราพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นเพื่อที่จะกำหนดดูแลในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งนโยบายมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในยุคนั้นหลายด้าน ซึ่งประชาชนทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ จอมพล ป. พิบูลสงครามได้เห็นความสำคัญของการเล่นรำไท่น มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เล่นรำไท่นทั้งในพระนคร ธนบุรีและต่างจังหวัด โดยมีคำสั่งให้ข้าราชการ ทหาร เล่นกีฬาและการละเล่นพื้นเมืองทุกบ่ายวันพุธ โดยสนับสนุนให้ทางราชการแต่งเพลงรำไท่นขึ้นเพื่อเป็นการสื่อนโยบายของรัฐบาลไปยังประชาชน ซึ่งก็เป็นกลวิธีอย่างหนึ่งที่ใช้รำไท่นเป็นเครื่องมือในการปกครองประเทศ เช่นเดียวกับตำบलगรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเกิดวัฒนธรรมการละเล่นรำวงขึ้นโดยนายสร้อย จันทรชุ่ม ทหารเกณฑ์กองหนุน ได้มีโอกาสเข้ารับราชการอบรมการรำไท่นจากค่ายทหารและตนเป็นผู้ที่มีนิสัยรักศิลปะการรำรำ จึงนำความรู้ความสามารถ ประสบการณ์การรำรำและเพลง มาเผยแพร่ให้กับชาวบ้านในพื้นที่กรุงชิง ซึ่งมีรูปแบบทำรำและทำนองเพลงแบบภาคกลางมาเป็นแบบอย่างเรียกว่า “รำวง” จึงเป็นวัฒนธรรมการละเล่นที่ชาวบ้านในพื้นที่สืบทอดกันมา โดยชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำให้ชาวบ้านเริ่มงานและเลิกงานในแต่ละวันพร้อม ๆ กัน หลังเลิกงานชาวบ้านก็มักจะรวมตัวกันเล่นรำวง ทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีในชุมชนมาโดยตลอด ในบางครั้งชาวบ้านก็จะนำอาหารและเครื่องดื่มคนละเล็กคนละน้อยมาแบ่งปันกัน ทำให้ผู้เล่นและผู้ชมมีความสุขกันตามประสาชาวบ้าน

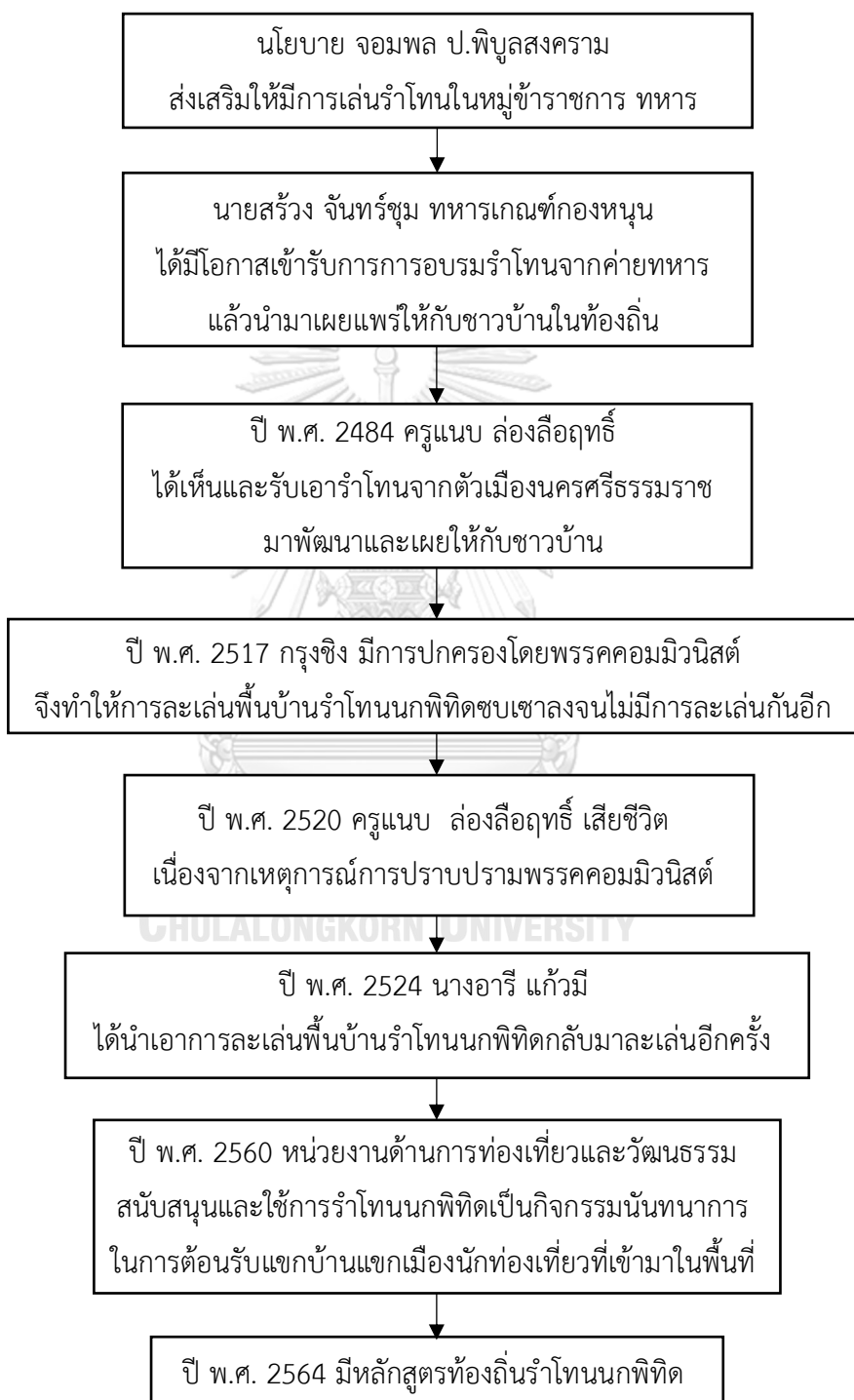
ในปี พ.ศ. 2484 ขณะที่ญี่ปุ่นยกทัพมาขึ้นที่ท่าแพในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งอยู่ในยุคข้าวยากหมากแพงตอนนั้นประชาชนทุกข์เข็ญจากภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองเป็นอย่างมาก ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงนำรำไท่นแบบภาคกลางเข้ามาละเล่นในพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคลายความเครียดและความทุกข์ของประชาชนโดยเน้นความบันเทิง นอกจากนี้ยังเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างทหารและประชาชน ครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ข้าราชการครูโรงเรียนวัดเป็ยน ได้เห็นและรับเอารำไท่นจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชมาพัฒนาและสอนให้กับลูกศิษย์ในโรงเรียน เผยแพร่ให้กับชาวบ้านในพื้นที่หมู่ที่ 4 ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ เป็นผู้ที่มีทักษะพื้นฐานด้านการรำโนราเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน และชอบร้องรำทำเพลง จึงแต่งเนื้อร้องโดยอิงจากธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในตำบลกรุงชิง ทำให้กระบวนการรำมีแบบทำรำมาจากท่าโนรา จนมีเอกลักษณ์และความเชื่อเหมือนการรำโนรา

ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 กรุงชิงเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์การต่อสู้อันเกิดจากความขัดแย้งในด้านการปกครองพื้นที่ผืนป่ากรุงชิง โดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทำให้ผู้คนที่ย้ายอยู่ในพื้นที่ต้องแยกย้ายถิ่นฐานไปอยู่ต่างถิ่น จึงทำให้ศิลปวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดชบเซาลงจนไม่มีการละเล่นกันอีก ทหารได้เข้าปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์อย่างหนัก เป็นเหตุให้ครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ เสียชีวิตในปี พ.ศ. 2520 เมื่อรัฐบาลสามารถยึดพื้นที่คืนได้ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แตกพ่ายไปในปี พ.ศ. 2524 เมื่อพื้นที่ในตำบลกรุงชิงเกิดความสงบสุข ชาวบ้านก็กลับเข้ามาอาศัยในพื้นที่เดิมและมีกลุ่มลูกศิษย์ของครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ คือ นางอารี แก้วมี ได้นำเอาการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดกลับมาละเล่นอีกครั้งเพื่อความบันเทิงและคลายเครียดจากเหตุการณ์ดังกล่าว จึงทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดกลับมามีชีวิตชีวาและปรากฏอยู่ในท้องถิ่นอีกครั้ง

เนื่องจากตำบลกรุงชิงทั้งหมดเป็นพื้นที่หุบเขา มีภูเขาล้อมรอบ จึงเรียกว่า “อ่าวกรุงชิง” ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขานันและอุทยานแห่งชาติเขาลวง เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ทั้งยังมีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในชุมชน แต่ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรมการละเล่นรำโทนนกพิติดได้รับความนิยมน้อยลง มีเพียงแต่กลุ่มผู้สูงอายุที่ยังทำการละเล่นกัน ด้วยความกังวลว่าศิลปวัฒนธรรมที่อยู่กับท้องถิ่นจะต้องสูญหายไป ในปี พ.ศ. 2560 หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมในระดับจังหวัดและชุมชน เริ่มเล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด จึงสนับสนุนและใช้การรำโทนนกพิติดเป็นกิจกรรมนันทนาการที่สร้างความสนุกสนานและประทับใจ ในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ ซึ่งถือว่าการละเล่นรำโทนนกพิติด เป็นทรัพยากรวัฒนธรรม ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน รวมถึงเป็นแรงหนุนให้สังคมมีความสุข

ในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบล กรุงชิง หน่วยงานด้านวัฒนธรรมการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการวิสาหกิจด้านการท่องเที่ยว ครู นักเรียน และชาวบ้านจึงมีความต้องการส่งเสริมและขับเคลื่อนในเชิงนโยบายผลักดันให้รำโทนนกพิติดเป็นหลักสูตรของท้องถิ่น เพื่อให้สถาบันการศึกษาได้ถ่ายทอดไปยังเยาวชนและชาวบ้านที่มีความสนใจ รวมไปถึงการขยายผลไปสู่นักท่องเที่ยวให้สามารถเข้ามาเรียนรู้การรำโทนนกพิติดในพื้นที่ได้ ทำให้ได้มีหลักสูตรท้องถิ่นรำโทนนกพิติดที่พัฒนาขึ้นเป็นรายวิชาเพิ่มเติม เน้นการให้ความรู้ ประวัติความเป็นมาของชุมชน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของรำโทนนกพิติด ลักษณะการร้อง การรำและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงอยู่สู่การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนที่เป็นเยาวชนท้องถิ่นรู้จักชุมชนได้ดียิ่งขึ้น และถ่ายทอดออกมาเป็นการแสดงรำโทนนกพิติดได้ เพื่อสืบทอดและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับรำโทนนกพิติดให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นให้เห็นคุณค่าของมรดก

ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สืบสาน และการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสืบไป โดยการเรียนการสอนจะจัดขึ้นในโรงเรียนภายในชุมชน ได้แก่ โรงเรียนบ้านพิดำ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปากลง

ตารางที่ 3 ลำดับประวัติความเป็นมาการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด

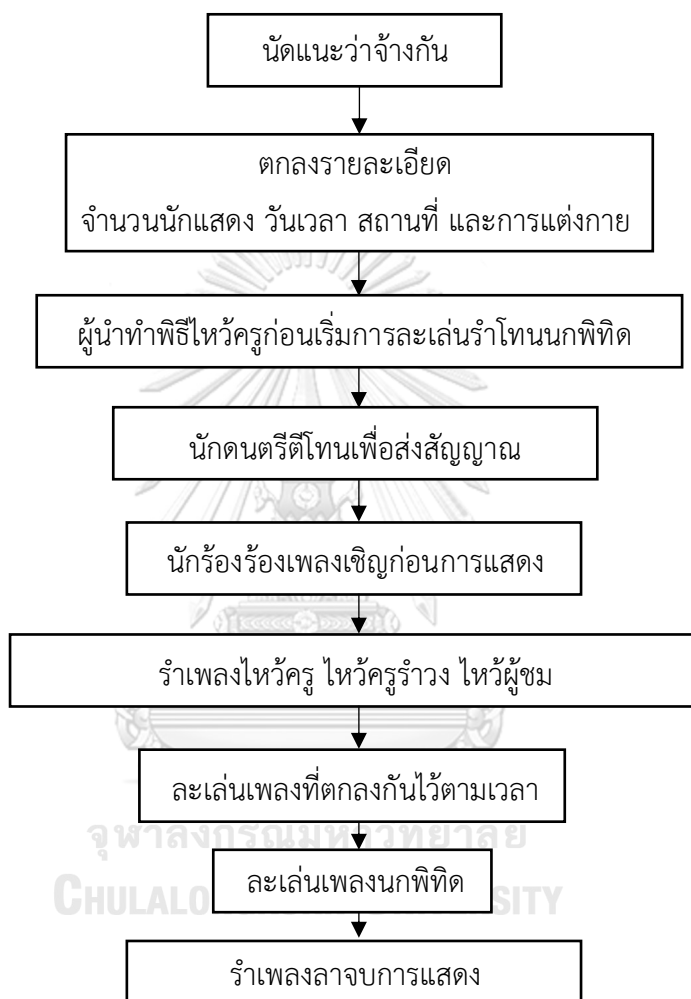
จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมที่ถูกถ่ายทอดออกมาตามทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน ในกรณีนี้คือการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตแสดงออกซึ่งความคิด ความเชื่อ และการดำเนินชีวิตที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นไว้แล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมา อาจมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงบ้างตามกาลเวลา ซึ่งมีผลมาจากการสงคราม การย้ายถิ่นฐานของประชากร ทำให้เกิดการเลื่อนไหล ถ่ายเทผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมจึงทำให้มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ เกิดการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในบริบททางสังคม เพื่อความคงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตต่อไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของบทบาทและรูปแบบของการละเล่น เพื่อให้มีความทันสมัย เหมาะกับการนำศิลปะไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ให้เกิดความเหมาะสมและประโยชน์สูงสุด

4.2 รูปแบบของการแสดง

ในอดีตการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตไม่ได้มีรูปแบบตายตัว มักจะเล่นกันไปตามอารมณ์ เน้นความสนุกสนานรื่นเริง การสร้างความสมครสมานสามัคคีกันในชุมชน โดยมีการนัดแนะรวมตัวกันหลังจากเลิกงาน นัดสถานที่เวลาอย่างชัดเจน ซึ่งมีเจตนาเพื่อรวมกลุ่มพบปะพูดคุยกัน ผ่อนคลายความเครียด ความเหนื่อยล้าจากการทำงาน นำอาหารเครื่องดื่มมาแลกเปลี่ยนกัน โดยมีรูปแบบการละเล่นเป็นการแสดงแบ่งชายหญิง ใช้ผู้ชายจริงหญิงแท้โดยการจับคู่กันมารำ ผู้แสดงประมาณ 15-20 คน เริ่มการแสดงด้วยการไหว้ครู เดินรำกันไปเป็นคู่เวียนเป็นวงกลม ผู้ชายอยู่วงใน ผู้หญิงอยู่วงนอก เดินทวนเข็มนาฬิกาจบการแสดงด้วยเพลงลา

แต่ในปัจจุบันการละเล่นรำโทนนกพิทิตได้เปลี่ยนบทบาทการแสดงมาใช้ในเชิงท่องเที่ยว จึงส่งผลกระทบต่อรูปแบบการแสดงให้มีแบบแผน มีความชัดเจน และมีการนัดแนะว่าจ้างกัน ในแต่ละครั้งจะเริ่มจากการตกลงเรื่องรายละเอียดให้ครบถ้วนเรียบร้อยทั้งจำนวนนักแสดง วันเวลา สถานที่ และการแต่งกาย ในการจัดเตรียมสถานที่สำหรับการแสดงนั้นจะเลือกใช้สถานที่ที่มีลักษณะเป็นที่โล่ง จากนั้นจะจุดกองไฟไว้ตรงกลาง แต่อาจจะใช้ไฟฟ้ามาช่วยให้แสงสว่างเพิ่มเติม ก่อนทำการแสดงคณะรำโทนจะมีผู้นำทำพิธีไหว้ครูก่อนที่จะเริ่มการละเล่นรำโทนนกพิทิต เพื่อเป็นการบอกกล่าวกับเจ้าที่เจ้าทาง เมื่อเริ่มต้นการละเล่นรำโทน นักดนตรีจะตีโทนเพื่อเป็นการส่งสัญญาณว่าจะมีการละเล่นรำโทนนกพิทิตขึ้น นักร้องก็จะร้องเพลงเชิญก่อนการแสดง ซึ่งจะใช้เพลง คำแล้วในการร้อง ซึ่งเปรียบเหมือนการว่าบทหลังจาก เมื่อกล่าวเพลงเชิญเสร็จสิ้นเรียบร้อย นางรำก็ออกมาเป็นแถวหน้ากระดานหลังกองไฟ แล้วดำเนินการรำเพลงไหว้ครู ไหว้ครูรำวง และไหว้ผู้ชม ตามลำดับ จากนั้นนางรำก็จะเริ่มเคลื่อนแถวเดินวงเป็นวงกลมทวนเข็มนาฬิกาตามเพลง และเวลาที่ตกลงไว้ แต่เมื่อถึงเพลงนกพิทิตซึ่งเป็นเพลงเอกของการละเล่นรำโทนชนิดนี้

นางรำก็จะสวมหัวนกเป็นนกตัวผู้และตัวเมียออกมารำเพียงคู่เดียว ส่วนนางรำคนอื่น ๆ ก็จะออกไปยืนรอด้านข้างของพื้นที่การแสดงซึ่งการละเล่นรำโทนเพลงนกพิทิตจะสร้างความสนุกสนาน ตลกขบขันให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างมากและเมื่อทำการละเล่นเสร็จทุกเพลงตามที่ตกลงกันไว้ นางรำก็จะกลับมาขึ้นเป็นแถวหน้ากระดานด้านหน้ากองไฟเพื่อรำเพลงลาจึงถือว่าเสร็จสิ้นการแสดง

ตารางที่ 4 รูปแบบของการแสดงในปัจจุบัน

จากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นถึงพัฒนาการของรูปแบบการแสดงที่มีปัจจัยจากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและบทบาทการแสดงที่นำไปใช้ จากกิจกรรมที่ใช้คลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานสร้างความสามัคคี สร้างการมีส่วนร่วมกันในกลุ่มชนพื้นถิ่นต่าง ๆ กลายเป็นการแสดงของกลุ่มชาวบ้านและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน จนนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงท่องเที่ยว จัดตั้งเป็นคณะรำโทนเพื่อรับจ้างแสดงให้นักท่องเที่ยวชม ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบของการแสดงได้อย่างเด่นชัด ทำให้การแสดงมีแบบแผนมีลำดับขั้นตอนของการแสดงที่ชัดเจนยิ่งขึ้น การแสดงมีการพูดคุยนัดแนะ

และตกลงเรื่องรายละเอียดของการแสดง โดยการกำหนดเวลา กำหนดเพลงที่จะใช้แสดง กำหนดเครื่องแต่งกาย มีการจัดลำดับการแสดง และมีการปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่เวทีในการแสดง แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ของการแสดงไว้ เช่น การไหว้ครู ลำดับการละเล่นที่เริ่มต้นด้วยเพลงไหว้ครู และจบด้วยเพลงลาเสมอ ตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในกรณีนี้คือ ทำให้เห็นถึงบทบาทของการละเล่นที่ถูกดัดแปลงเพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมในเรื่องของรูปแบบการแสดง ซึ่งถือว่าเป็นกลยุทธ์ที่ปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง และยังคงสืบทอดเผยแพร่ อนุรักษ์ศิลปะพื้นถิ่นไว้อยู่คู่สังคมต่อไป

ระยะเวลาในการทำการแสดงจะใช้เวลาประมาณ 20-30 นาที ต่อการแสดงหนึ่งครั้ง ขึ้นอยู่กับกำหนดเวลาของเจ้าภาพ โอกาสที่ใช้ในการแสดง และอาจมีความเปลี่ยนแปลงของเวลา บ้างจากจังหวะการร้อง ดนตรี และบทเพลงที่นำมาทำการละเล่น โดยมีตัวอย่างลำดับการแสดงที่นิยมใช้ละเล่นกันดังต่อไปนี้

ลำดับที่	เพลง	จำนวนรอบ	ระยะเวลา
1	คำแล้ว	1	1.00 นาที
2	ไหว้ครูและไหว้ครูรำวง	2	1.30 นาที
3	สิบนิ้วยกกร	2	1.10 นาที
4	เชิญเกิดพี่น้อง	2	2.00 นาที
5	ประวัติรำไท่น	2	2.30 นาที
6	ป่าประ	2	2.15 นาที
7	มาเที่ยวกรุงชิง	2	2.50 นาที
8	ชะนีน้อย	2	1.20 นาที
9	ซอบุปผาเมือง	2	0.55 นาที
10	ลูกคลื่น	2	1.20 นาที
11	รำแบบกรมศิลป์	2	1.50 นาที
12	นกขมิ้น	2	0.50 นาที
13	ไอ้พระจันทร์คืนนี้	2	1.40 นาที
14	บุหงาต้นหยง	2	4.00 นาที
15	นกพิทิต	2	2.30 นาที
16	ลา	2	1.40 นาที

ตารางที่ 5 ลำดับการแสดง

จากตารางข้างต้นเป็นลำดับการแสดงที่นิยมใช้ทำการแสดงในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการจัดลำดับการแสดงยังคงใช้เพลงไหว้ครูก่อนเสมอ ต่อด้วยเพลงเชิญเถิดพี่น้อง และเพลงที่แต่งขึ้นมาใหม่ 3 เพลง คือเพลงประวัติรำโทน ป่าประ มาเที่ยวกรุงชิง ตามด้วยเพลงที่แสดงให้เห็นถึงธรรมชาติ การเกี่ยวพาราสี และเพลงนกพิทิตซึ่งมีการจัดลำดับให้อยู่เป็นเพลงสุดท้ายของการแสดง เนื่องจากเป็นเพลงเอกที่มีความสนุกสนาน ตลกขบขัน จึงทำให้ผู้ชมสามารถอยู่ชมจนจบการแสดง แล้วจบด้วยเพลงลา ทั้งนี้การจัดลำดับการแสดงข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างที่นิยมใช้ทำการแสดงกันในปัจจุบัน ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนได้ตามเจ้าภาพ โอกาสในการแสดง และระยะเวลาในการแสดงที่กำหนด

4.3 องค์ประกอบของการแสดง

4.3.1 ทำรำ

ทำรำของการละเล่นรำโทนนกพิทิต ผู้คิดประดิษฐ์ทำรำคือครูแนบ ล่อลือฤทธิ์ อดีตข้าราชการครู ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการแสดงโนรา จึงทำให้การละเล่นรำโทนนกพิทิตมีความเป็นตัวตนของครูแนบ ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของภาคใต้ได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ทำรำดังนี้

4.3.1.1 ทำรำที่มาจากท่าโนรา

ภาคใต้เป็นแหล่งที่รับลัทธิศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ มาแต่ก่อน พุทธศตวรรษที่ 10 พุทธศาสนาลัทธิมหายานเจริญรุ่งเรืองที่สุดในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 แผ่อิทธิพลเข้าไปสู่ประเทศใกล้เคียง เช่น ประเทศเขมร จนนักปราชญ์เขมรต่างยอมรับว่าตามพรลิงค์ที่เป็นศูนย์กลางแห่งพุทธศาสนา สถานที่ที่มีสมญาว่า นครศรีธรรมราช (เมืองแห่งเจ้าธรรมผู้มีสิริ) ด้วยอิทธิพลของศาสนา จึงส่งผลต่อวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ของชาวภาคใต้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านดนตรีและนาฏศิลป์³⁴ ซึ่งเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายมีอยู่หลายประเภท เป็นความบันเทิงที่มีประโยชน์และสามารถปรับมาใช้ให้เอื้อกับวิถีชีวิต อย่างเช่น โนรา นาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้ การแสดงเน้นทำรำเป็นสำคัญ

สุธวิงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ได้ศึกษาความหมายและความสำคัญของโนราไว้ว่า โนราเป็นการละเล่นพื้นเมืองที่มีการสืบทอดกันมานานและนิยมกันอย่างแพร่หลายในภาคใต้ เป็นการละเล่นที่มีทั้งการร้อง การรำ บางส่วนเล่นเป็นเรื่อง และบางโอกาสจะแสดงตามคติความเชื่อที่เป็นพิธีกรรม ทำรำของโนราที่เป็นท่าแบบหรือท่าหลัก เมื่อต่างสายตระกูลและต่างสมัยกัน

³⁴ สุธวิงศ์ พงศ์ไพบูลย์, “ดนตรีนาฏศิลป์ภาคใต้”, ลักษณะไทย เล่ม 3. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2541), หน้า 196.

จึงมีความผิดแปลกแตกต่างกันไป แม้บางท่าที่ชื่อเรียกแบบเดียวกัน³⁵ โดยท่าหลักของโนร่ายปรากฏในบทครูสอน บทสอนรำ และบทท่าปฐม ซึ่งบทเหล่านี้จะประกอบด้วยท่าต่าง ๆ แตกต่างกันไป โดยท่ารำที่คิดประดิษฐ์ขึ้นเกิดจากแรงบันดาลใจต่างกัน ส่วนใหญ่มาจากการสังเกตธรรมชาติ เช่น ชะนีรำไม้ กวางโยนตัว พระจันทร์ทรงกลด จากจิตรกรรม เช่น แม่ลายกนก เครื่องวัลย์ จากดุริยางคศิลป์ เช่น สีซอสามสาย จากวรรณคดี เช่น พระรถโยนสาร รามาน้ำวศิลป์ พระลักษมณ์ แผลงศร และจากวิถีชีวิต เช่น ช้า นางนอน พิสมัยเรียงหมอน

เช่นเดียวกับการละเล่นรำโทนนกพิติด ที่ได้มีการคิดประดิษฐ์ท่ารำ โดยใช้ท่าหลักของโนรามาเป็นแบบอย่าง และผู้วิจัยพบว่าในการแสดงการละเล่นรำโทนนกพิติด บทเพลงที่ใช้แบบท่าโนราเป็นหลักจะใช้ชื่อเพลงว่า “นอย นอย” ซึ่งปรากฏท่าโนรามากที่สุดถึง 15 ท่ากระบวนท่า ดังวิดีโอต่อไปนี้

ภาพที่ 19 วิดีโอท่ารำเพลง นอยนอย

ที่มา : ผู้วิจัย

ตามทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน ในกรณีนี้คือการละเล่นรำโทนนกพิติดจัดได้ว่าเป็นศิลปะที่อยู่ในรูปแบบรำโทนภาคใต้ สะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้เห็นอย่างชัดเจน ซึ่งการศึกษาพบว่าการคิดประดิษฐ์ท่ารำไม่ได้เจาะจงเลือกแบบท่าโนรามาจากบทเพลง บทใด เพียงแต่ท่าที่นำมาเป็นท่าที่มีความหมายตามเนื้อร้องของเพลง และจะเป็นไปตามลีลาของนางรำ แต่ละบุคคล โดยท่าที่ปรากฏในการละเล่นรำโทนนกพิติด เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับท่าโนรา จะพบว่ามีลักษณะคล้ายกันดังต่อไปนี้

³⁵ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, “โนรา,” มุลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ 8 (2542): 3871.

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 1

ท่ารำโตนกพิทิต	ท่าเทพปฐุม
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือทั้งสองพนมมือระดับหน้าอก 4. แขน กั้นศอกเล็กน้อย 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>ในการละเล่นรำโตนกพิทิตจะใช้ท่าไหว้ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับท่าเทพพนม ในบทเพลงที่สื่อความหมายถึงการไหว้ เคารพ มักจะพบในเพลงไหว้ครู ไหว้ครูร้าง เป็นส่วนใหญ่</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 2

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าโคมเวียน
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือทั้งสองข้างจีบระหว่างอกปลายมือจีบเข้าหาลำตัว วาดมือออกนอกลำตัวคล้ายจีบตั้งวงปลายนิ้วเข้าหาอก 4. แขน กั้นศอกเล็กน้อย 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้ท่าโคมเวียนในบทเพลงที่สื่อความหมายถึง การรำ, ฟ้อนรำ, สอนรำ</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 3

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าสอดสร้อย
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เอียงขวา, ซ้าย 2. ลำตัว กดไหล่ขวา, ซ้าย 3. มือ มือซ้ายจับหน้าปลายมือจับเข้าหาลำตัวระดับปาก เคลื่อนมือปล่อยจับตั้งวงระดับปาก มือขวาตั้งวงระดับปากซ้อนมือปลายมือจับเข้าหาลำตัวหน้าระดับปาก สลับซ้ายขวาซึ่งมีลักษณะเหมือนท่าสอดสร้อยเพียงแต่ตำแหน่งมือต่างกัน 4. แขน งอศอกเล็กน้อยระดับไหล่ 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้ท่าสอดสร้อยในบทเพลงที่สื่อความหมายถึง คำพูด และใช้เป็นท่าเชื่อม โดยจะมีความแตกต่างจากท่าสอดสร้อยตรงที่จะสอดมืออยู่เพียงแค่ระดับปาก สลับไปมาเท่านั้น</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 4

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าผูกผ้า
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เอียงซ้าย 2. ลำตัว กดไหล่ซ้าย 3. มือ มือทั้งสองประสานมือแบที่แขนระดับอก 4. แขน ประสานกันระดับอก 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้ท่าผูกผ้า ซึ่งปรากฏอยู่ในบทครูสอน ใช้สื่อความหมายที่เกี่ยวกับ รักษา, ดูแล</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 5

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าเสมือนนั่ง (บทครูสอน)
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เอียงขวามองมือซ้าย 2. ลำตัว กตไหล่ขวา 3. มือ มือซ้ายตั้งวงระดับหน้า โบกมือเล็กน้อย มือขวาแบมือแตะระดับอก สลับซ้ายขวา 4. แขน แขนซ้ายงอศอกเล็กน้อย 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้ท่าเสมือนนั่ง ซึ่งปรากฏอยู่ในบทครูสอน ใช้สื่อความหมายที่เกี่ยวกับ คณะฉันทามราไม่ตี, ปฏิเสธ พาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 6

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าผาลา
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือทั้งสองจับคว่ำระดับหน้า ปล่อยมือจับเคลื่อนมือตั้งวงมือแบระดับศีรษะ กางมือออกข้างลำตัวเล็กน้อย หากเป็นท่าผาลามือทั้งสองจับคว่ำข้างลำตัว ปล่อยมือจับเคลื่อนมือตั้งวงมือแบ ระดับศีรษะแขนตั้งฉากระดับไหล่ 4. แขน งอศอกเล็กน้อย 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้ท่าผาลาซึ่งปรากฏอยู่ในบทปฐม ใช้สื่อความหมายที่เกี่ยวกับ เสริมส่ง เชิดชู</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 7

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าพิสมัย
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เอียงซ้าย 2. ลำตัว กดไหล่ซ้าย 3. มือ มือซ้ายตั้งวงมือแบระดับศีรษะ มือขวาจับเขาหาลำตัวระดับอก ทำสลับกันซ้ายขวา หากเป็นท่าพิสมัยเปลี่ยนจากมือจับเขาหาลำตัวระดับอก เป็นแบมือแตะอก 4. แขน แขนตั้งฉากระดับไหล่ 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้ท่าพิสมัยซึ่งปรากฏอยู่ในบทปฐุม ใช้สื่อความหมายที่เกี่ยวกับ คุ่มครอง, เทพธิดา, เทพบุตร โดยมีการตั้งวงเห็นฉากชัดเจน ต่างกันเพียงมือที่หน้าอก และการกดเอวกดไหล่</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 8

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่ากระต่ายชมจันทร์
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เอียงซ้าย,ขวา 2. ลำตัว กดไหลาซ้าย,ขวา 3. มือ มือทั้งสองพนมมือระดับอก โดยใช้ข้อมือเคลื่อนมือซ้าย - ขวา แต่หากเป็นท่ากระต่ายชมจันทร์มือทั้งสองประกบกันโดยใช้นิ้วโป้งเกี่ยวกัน แล้วกางฝ่ามือออกแล้วหุบเข้า เคลื่อนมือซ้าย - ขวา ระดับสะเอว 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้ท่ากระต่ายชมจันทร์ซึ่งปรากฏอยู่ในบทปฐม ใช้สื่อความหมายที่เกี่ยวกับ ไหว้บิดรมารดา</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 9

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าตีค่าได้ห้าตำลึงทอง (บทรูสอน)
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เียงขวามองมือซ้าย 2. ลำตัว กดไหล่ขวา 3. มือ มือซ้ายจับหงายด้านหน้าระดับสะเอว มือขวาชี้นิ้ว โดยเริ่มชี้นิ้วที่มือซ้าย ออกไปทางด้านขวา แต่หากเป็นท่าโนรา มือซ้ายแบมือ มือขวาแตะฝ่ามือซ้ายแล้วกางแขนแบมือออกไปด้านขวา 4. แขน งอศอกเล็กน้อย 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้ท่าเหมือนน้อง ซึ่งปรากฏอยู่ในบทรูสอน ใช้สื่อความหมายที่เกี่ยวกับ แนะนำ, ชี้แนะ, สั่งสอน</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 10

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าข้ามสมุทร
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เอียงขวา 2. ลำตัว กดไหล่ขวา 3. มือ มือซ้ายตั้งวงระดับหน้าหักข้อศอก มือขวาจับส่งหลังแขนตั้ง เคลื่อนมือสลับซ้ายขวา 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้ท่าข้ามสมุทร เป็นท่าเชื่อม</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 11

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่า
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เอียงขวา 2. ลำตัว กดไหล่ขวา 3. มือ มือซ้ายตั้งวงมือแบระดับศีรษะ มือขวาเข้าหาลำตัวระดับศีรษะ เปลี่ยนมือสลับซ้ายขวา 4. แขน แขนทั้งสองข้างตั้งฉากขนานกับไหล่ 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้เป็นท่าเชื่อม</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 12

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่า
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เอียงขวา 2. ลำตัว กดไหล่ขวา 3. มือ มือซ้ายตั้งวงระดับหน้าหักข้อศอก มือขวาจับต่อศอกเข้าหาลำตัว เคลื่อนมือสลับซ้ายขวา 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้สื่อความหมายถึง การรำ, ฟ้อนรำ, สอนรำ</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 13

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่ายุงพ้อนหาง
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือทั้งสองข้างจีบหงายส่งหลัง 4. แขน แขนตึง 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้เป็นท่าเชื่อม</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 14

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าเขาควาง
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือทั้งสองตั้งวางมือแบระดับศีรษะ 4. แขน แขนตั้งฉากระดับไหล่ 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้สื่อความหมายถึง รำ, ฟ้อนรำ</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 15

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าเทริดน้อย
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เอียงขวา 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือซ้ายแตะที่หน้าอกมือแบมือขวาชี้นิ้วหงายข้อมือเข้าหาศีรษะ หากเป็นท่าโนรา มือซ้ายตั้งวงล่างระดับสะเอว มือขวาชี้นิ้วคว่ำข้อมือเข้าหา 4. แขน แขนขวาตั้งฉากขนานกับไหล่ 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้สื่อความหมายถึง ชาติปางก่อน , อดีต , เลยเวลามาแล้ว</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 16

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าสะเดียงกรต่องา
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือทั้งสองข้างตั้งวงมือแบ ระดับศีรษะด้านหน้า ปลายนิ้วมือแยกออกจากกันด้านข้าง ข้อมือชนกันเปิดศอกเล็กน้อย แต่หากเป็นท่าโนรา มือทั้งสองข้างตั้งวงมือแบ ระดับศีรษะด้านหน้า ปลายนิ้วมือฉียงไปด้านข้างลำตัว ข้อมืออยู่ด้านหน้า 4. แขน แขนตั้งฉากด้านหน้าลำตัว 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้สื่อความหมายถึง ดอกไม้</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 17

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าน้องนอน
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เอียงขวา 2. ลำตัว กดไหล่ขวา 3. มือ มือข้างใดข้างหนึ่งตั้งวงมือแบ แขนข้างหุ มืออีกข้างจับหางชายพก หากเป็นท่าโนราจะวางมือบนหน้าขา 4. แขน แขนตั้งฉากขนาดกำไหล่ 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้สื่อความหมายถึง ลากลับ จะอยู่ในเพลงลำ</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 18

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าจันทร์ทรงกลด
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือทั้งสองข้างตั้งวงประสานกันระดับหน้า หากเป็นท่าโนราจะอยู่ระดับหน้าอก 4. แขน กั้นศอกเล็กน้อย 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้สื่อความหมายถึง ดวงจันทร์</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 19

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าหาไหนไม่ได้
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก มือขวาขึ้นนิ้วด้านหน้า หากเป็นท่าโนรา มือซ้ายจะตั้งวงมือแบบตะแหหน้าอก 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้สื่อความหมายถึง แนะนำ</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 20

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่า
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือซ้ายจับหงายระดับชายพก มือขวาตั้งวงมือแบ แต่หากเป็นท่าโนรา มือซ้ายจะตั้งวงระดับชายพก 4. แขน แขนตั้งฉากขนาดกำปั้น 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้สื่อความหมายถึง โนรา, เทพบุตร</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 21

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าทั้งสองสิ่ง
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือทั้งสองชี้นิ้วด้านหน้าระดับอก คู่กัน 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้สื่อความหมายถึง เคียงคู่ , สองสิ่ง , สองอย่าง , เรา</p>	

วิเคราะห์ท่ารำที่มาจากท่าโนรา ท่าที่ 22

ท่ารำโทนนกพิทิต	ท่าชะนิรำยไม้
	
<p>อธิบายท่ารำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือขวากำมือชูแขนท่าท่าคล้ายท่าโนรา มือซ้ายเท้าสะเอว 4. แขน งอศอกเล็กน้อย 	
<p>วิเคราะห์ท่ารำ</p> <p>มักจะใช้สื่อความหมายถึง ชะนิ</p>	

จากการวิเคราะห์ท่ารำข้างต้น ทำให้ทราบว่าเมื่อนำท่ารำโทนนกพิทิต มาเทียบเคียงกับท่าโนราจึงมีความคล้ายคลึงของท่าจำนวน 22 ท่า ตามบทครูสอน บทสอนรำ และบทท่าปฐม ซึ่งบทเหล่านี้จะประกอบด้วยท่าจากธรรมชาติ สื่อความหมายได้อย่างชัดเจน ซึ่งการใช้ท่าแต่ละท่าอาจมีความแตกต่างกันในเรื่องของการตั้งฉากของแขนที่ให้เห็นเหลี่ยมชัดเจน การใช้ลำตัว ส่วนเท้าการเล่นรำโทนนกพิทิตก็จะมีลักษณะเหมือนการเดินของท่าโนรา โดยท่ารำที่นำมาใช้จะสื่อความหมายตามบทร้อง และใช้เป็นท่าเชื่อมในการเล่นรำโทนนกพิทิต เมื่อวิเคราะห์ตามทฤษฎีศิลปะพื้นบ้าน ทำให้ทราบว่าศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นใดก็ตามมักจะสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม ที่ถูกถ่ายทอดออกมาและเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่น ซึ่งรำโทนนกพิทิตที่จัดได้ว่าเป็นศิลปะที่อยู่ในรูปแบบรำโทนนกพิทิต ที่มีรูปแบบท่ารำผสมผสานความเป็นโนราที่บ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน

4.3.1.2 ทำรำตีบท

การตีบท หรือการรำตามบท เป็นภาษาทำอย่างหนึ่งที่อยู่โดยทำทางไม่ต้องเปล่งเสียงออกมา แต่อาศัยอวัยวะแสดงออกมาเป็นทำทาง ถ้าจะให้เข้าใจและชื่นชมการแสดงได้ดีก็ต้องเข้าใจในเรื่องทำทางต่าง ๆ ที่แสดงออกมาจึงจะเกิดอารมณ์ร่วมกับผู้แสดง เกิดสุนทรียรสในการดูยิ่งขึ้น การตีบทนี้เป็นการใช้ภาษาอย่างหนึ่งที่มีวิวัฒนาการมาจากธรรมชาติ เพราะเป็นการแสดง ความหมายจากความคิด ความรู้สึก ให้ผู้อื่นเข้าใจ การตีบทคือการใช้ท่าสามัญชนทำตามบทร้องหรือบทเพลงนั้น เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้เข้ากับจังหวะทำนองของเพลง โดยนำท่ามาจากชีวิตประจำวัน นำมาปรับเรียงให้สอดคล้องกับความหมายของเพลง และทำที่เลียนแบบสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ คน และสัตว์ เป็นการทำทำทางโดยเลือกใช้ลักษณะเด่นของสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ โดยทำที่ปรากฏในการละเล่นรำโทนนกพิทิต เมื่อนำมาวิเคราะห์ จะพบว่ามียละเอียดดังต่อไปนี้

1) ทำเลียนแบบนก

การเคลื่อนไหวที่เลียนแบบสัตว์ (Animal Improvisation / Animal Exercise) เป็นหนึ่งในการแสดงที่นำลักษณะเฉพาะและพฤติกรรมที่เด่นชัดจากสัตว์ เพื่อมาใช้เป็นลักษณะสำคัญที่แสดงถึงธรรมชาติของการแสดงนั้น ๆ³⁶ การแสดงเลียนแบบสัตว์เป็นหนึ่งในรูปแบบการแสดงที่เป็นที่นิยมแพร่หลาย ที่ให้ผู้ชมสามารถเข้าใจการกระทำของตัวละครออกมาได้อย่างแนบเนียนเป็นธรรมชาติ ส่งผลให้การแสดงมีความน่าสนใจ ชัดเจนและมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างและน่าติดตาม ซึ่งรำโทนนกพิทิตมาจากชื่อเพลงนกพิทิต เพลงเอกที่ได้รับความสนใจและนิยมนั้นความตลกขบขันไม่เน้นความสวยงามเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเกี่ยวพาราสีของนกพิทิตตัวผู้ที่มีต่อตัวเมีย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHUL

ภาพที่ 20 วิดีโอทำรำเพลงนกพิทิต

ที่มา : ผู้วิจัย

³⁶ Lola Cohen, *The Method Acting Exercises Handbook*, (Francis: Taylor, 2016), P 153.

โดยมีตำนานเล่ากันว่ามีนกพิทิตตัวเมียคู่หนึ่งทำรังอยู่บนยอดไม้ ทั้งสองตัวออกมาจากรังแล้วส่งเสียงตอบโต้กันและด้วยลักษณะทางกายภาพของนกตัวเมียมักมีขนาดใหญ่กว่าตัวผู้เล็กน้อย การเกี้ยวพาราสีโดยทั่วไปแล้วตัวผู้มักจะดึงดูดตัวเมีย โดยการเลือกที่ทำรังสร้างอาณาเขต ตัวผู้จะเป็นฝ่ายส่งเสียงร้องเรียกตัวเมีย โดยการเริ่มจากตัวผู้บินมาเกาะใกล้ตัวเมีย ถ้าตัวเมียยังไม่พร้อมหรือไม่ยอมรับจะแสดงพฤติกรรมข่มขู่ โดยการเปล่งเสียงออกมาใช้จาง ออปากจิกตัวผู้ แต่เมื่อตัวผู้และตัวเมียมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแล้ว ตัวเมียจะให้ความสนใจตัวผู้หรืออาจเป็นฝ่ายเข้าหาเพื่อใกล้ชิดตัวผู้มากขึ้น ตัวผู้จะส่งเสียงร้องและกางปีกทั้งสองข้างพร้อมกระพือปีก ตัวเมียก็จะยินยอมพร้อมใจผสมพันธุ์

ภาพที่ 21 ทำรำที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมข่มขู่
ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ภาพที่ 22 ทำรำที่แสดงให้เห็นถึงการเกี้ยวพาราสีของนกพิทิต
ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

2) ทำตีบท

การทำตีบท หมายถึง การใช้ภาษาท่าสำหรับสื่อความหมายในการแสดง ระหว่างผู้ชมกับผู้แสดง เกิดจากการเคลื่อนไหวของร่างกายเพื่อนำไปสู่การสื่อความหมาย ท่ารำที่ใช้อาจเลียนแบบมาจากธรรมชาติหรือการใช้ท่าสามัญชนทำตามบทร้องหรือบทเพลง เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้เข้ากับจังหวะทำนองของเพลง โดยนำท่ารำมาจากทำธรรมชาติ แล้วนำมาปรับปรุงให้สวยงามขึ้น ปรับเรียงให้สอดคล้องกับความหมายของคำร้อง เพื่อสื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจและสื่อตามความหมายของคำร้องนั้น ๆ โดยการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตก็มีการใช้ทำตีบทตามคำร้อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิเคราะห์ท่ารำตีบท ท่าที่ 1

ท่ารำโทนนกพิทิต	
	
อธิบายท่ารำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ จับมือทั้งสองข้างโดยปลายนิ้วทั้งห้าเรียงชิดติดกัน หักข้อมือขึ้น 4. แขน งอแขนเล็กน้อยขนานกับไหล่ด้านหน้าลำตัวระดับหน้าอก
วิเคราะห์ท่ารำ	มักใช้สื่อความหมายว่า ดอกไม้ , บัวตูม

วิเคราะห์ท่ารำตีบท ท่าที่ 2,3

ท่ารำโตนนภพิทิต	
	
อธิบายท่ารำ	<p style="text-align: center;">จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ กำมือชุนิ้วหัวแม่มือโป่ง ปลายนิ้วโป่งชี้เข้าหาอก จะใช้ทั้งสองมือหรือมือเดียวก็ได้ หากใช้มือเดียวมืออีกข้างจะทำสะเอว 4. แขน ตั้งฉากขนานกับไหล่
วิเคราะห์ท่ารำ	<p>มักใช้สื่อความหมายว่า ตัวฉัน</p>

วิเคราะห์ท่ารำตีบท ท่าที่ 4

ท่ารำโชนนภพิทิต	
	
อธิบายท่ารำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือทั้งสองข้างแบมือนิ้วทั้งห้าเรียงชิดติดกัน หันฝ่ามือเข้าหากันโดยปลายนิ้วมือทั้งสองข้างชี้ออกมาด้านหน้าลำตัว 4. แขน งอแขนเล็กน้อยขนานกับไหล่ด้านหน้าลำตัวระดับหน้าอก
วิเคราะห์ท่ารำ	<p>มักใช้สื่อความหมายว่า เป็นชั้น, เป็นเชิง ความกว้างของมือขึ้นอยู่กับบริบทของเพลง</p>

วิเคราะห์ท่ารำตีบท ท่าที่ 5

ท่ารำโขนนกพิทิต	
	
อธิบายท่ารำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือทั้งสองข้างแบมือนิ้วทั้งห้าเรียงชิดติดกัน หันฝ่ามือเข้าหากันโดยปลายนิ้วมือทั้งสองข้าง แตะกันเป็นรูปสามเหลี่ยมเหนือศีรษะ 4. แขน งอศอก
วิเคราะห์ท่ารำ	มักใช้สื่อความหมายว่า ปราสาท, บ้าน, วิมาน

วิเคราะห์ท่ารำตีบท ท่าที่ 6,7

ท่ารำโตนนภพิทิต	
	
อธิบายท่ารำ	<p style="text-align: center;">จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือทั้งสองข้างแบมือนิ้วทั้งห้าเรียงชิดติดกัน (รูปบน) กางแขนออกข้างลำตัวขนาดกะป๋องคอเล็กน้อย (รูปล่าง) มือขวาแขนตั้งเฉียง 45 องศา มือซ้ายแตะที่อก
วิเคราะห์ท่ารำ	<p>มักใช้สื่อความหมายว่า นกบิน, นกกำลังบิน, ถลาบิน</p>

วิเคราะห์ท่ารำตีบท ท่าที่ 8

ท่ารำโชนนภพิทิต	
	
อธิบายท่ารำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ จับมือทั้งสองข้างกำมือ 4. แขน งอแขนเข้าหาลำตัวขนานกับไหล่ด้านหน้าลำตัวระดับหน้าอก
วิเคราะห์ท่ารำ	มักใช้สื่อความหมายว่า เวรกรรม, แค้น, โกรธ

วิเคราะห์ท่ารำตีบท ท่าที่ 9

ท่ารำโชนนภพิทิต	
	
อธิบายท่ารำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือซ้ายกำมือข้างลำตัวระดับหน้าอก มือขวาชี้นิ้วแต่ตรงข้อมือซ้าย 4. แขน งอแขนเข้าหาลำตัวเล็กน้อย
วิเคราะห์ท่ารำ	มักใช้สื่อความหมายว่า ดูเวลา, นาฬิกา

วิเคราะห์ท่ารำตีบท ท่าที่ 10

ท่ารำโชนนภพิทิต	
	
อธิบายท่ารำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ ตรง 2. ลำตัว ตรง 3. มือ มือขวาตั้งวางมือแบ นิ้วโป้งแยกออกจากกัน นิ้วโป้งจิ้มข้างหู มือซ้ายเท้าสะเอว 4. แขน งอศอกแขนขนานกับไหล่
วิเคราะห์ท่ารำ	มักใช้สื่อความหมายว่า แอบฟัง , ได้ยิน

วิเคราะห์ท่ารำตีบท ท่าที่ 11

ท่ารำโตนนภพิทิต	
	
อธิบายท่ารำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เอียงซ้าย 2. ลำตัว กดไหล่ซ้าย 3. มือ มือขวาตั้งวงมือแบ ปิดมือผ่านหน้า มือซ้ายเท้าสะเอว
วิเคราะห์ท่ารำ	มักใช้สื่อความหมายว่า อาย , ปฏิเสธ

วิเคราะห์ท่ารำตีบท ท่าที่ 12

ท่ารำโตนนกพิทิต	
	
อธิบายท่ารำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศีรษะ เอียงขวา 2. ลำตัว กดไหล่ขวา 3. มือ มือขวาชี้นิ้วปลายนิ้วชี้ไปด้านหลัง หักข้อมือขึ้นแขนตั้งฉาก 90 องศาขนานกับไหล่ มือซ้ายเท้าสะเอว
วิเคราะห์ท่ารำ	มักใช้สื่อความหมายว่า อดีต , ข้างหลัง

จากการวิเคราะห์ท่ารำจากธรรมชาติ พบว่าลักษณะการใช้ท่ารำเป็นท่าที่สื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย มีรูปแบบมาจากท่าทางในชีวิตประจำวันหรือเลียนแบบท่าทางธรรมชาติ มีจำนวน 12 ท่า เพื่อให้สอดคล้องกับบทเพลง จึงทำให้ท่ารำไม่มีรูปแบบตายตัว แต่สื่อความหมายได้ตามเนื้อร้อง

จากการวิเคราะห์ท่ารำของการละเล่นรำโตนนกพิทิต โดยครูแนบ ล่อลือฤทธิ์ เป็นผู้คิดประดิษฐ์ท่ารำที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของภาคใต้ได้อย่างชัดเจน พบว่าท่ารำโตนนกพิทิตจะมีการนำ ท่าโณรามาเป็นแบบโดยมีความคล้ายคลึงของท่า จำนวน 22 ท่า ตามบทครูสอน บทสอนรำ และบทท่าปฐม แต่อาจมีความแตกต่างกันในเรื่องเหลี่ยมแขน การใช้ลำตัว แล้วยังมีการใช้ท่าตีบทที่มีรูปแบบมาจากท่าทางในชีวิตประจำวันหรือเลียนแบบท่าทางธรรมชาติ จำนวน 22 ท่า เพื่อให้สอดคล้องกับบทเพลง ซึ่งมีรูปแบบท่ารำไม่ตายตัว เป็นท่ารำที่สื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย ส่วนในเพลง

นกพิทิตก็จะแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการหาคู่ตามลักษณะทางกายภาพของนกพิทิต ปรากฏอยู่ใน การละเล่นรำโทนนกพิทิต ตามทฤษฎีมีเมติก (mimetic theories) ในกรณีนี้คือ การใช้ออกแบบท่ารำ ให้มีความใกล้เคียงจากธรรมชาติหรือจากวิถีชีวิตโดยตรงไปตรงมาและเหมือนจริงที่สุด ทำให้ผู้ชม เห็นความจริงได้อย่างชัดเจนเข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน มีลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมท้องถิ่น และการรำโทนนกพิทิตเป็นมักจะเป็นบทเพลงสั้น ๆ จึงทำให้ในบทเพลง 1 เพลง จะประกอบไปด้วย ท่ารำโดย 3-15 ท่าต่อเพลง ตามเนื้อร้องของบทเพลงที่ใช้แสดง ซึ่งการนำท่ามาใช้ก็จะใช้ทั้งท่าที่มาจากท่าโนราและการตีบทจากท่าธรรมชาติ โดยคำนึงถึงเนื้อร้องเป็นหลัก

4.3.2 การใช้พื้นที่

4.3.2.1 สถานที่ใช้ในการแสดง

สถานที่ในการละเล่นรำโทนนกพิทิตนั้น นิยมเล่นกันในช่วงเย็น ประมาณ 17.00 – 20.00 น. จะเลือกใช้สถานที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่โล่ง และกว้างพออาจจะเป็นลานดินหรือพื้นหญ้าก็ได้ มักจะนิยมแสดงกันตามลานวัด โรงเรียน เป็นต้น เนื่องจากมีการจุดกองไฟไว้ตรงกลาง บางครั้งอาจจะใช้ไฟฟ้ามาช่วยให้แสงสว่างเพิ่มเติมอย่างเช่น หลอดไฟแสงจันทร์ แต่หากวันเวลาที่มีการทำการละเล่นรำโทนนกพิทิตเกิดฝนตก ก็จะนิยมไปทำการละเล่นกันในศาลาวัด หรือใต้อาคาร และเปลี่ยนจากการจุดไฟเป็นการตั้งตะเกียงหรือหลอดไฟแทน แต่ปัจจุบันเนื่องจากการละเล่นรำโทน นกพิทิตได้ถูกนำไปใช้เชิงท่องเที่ยว เมื่อมีการว่าจ้างให้ไปแสดงเพื่อต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง หรือนักท่องเที่ยว อาจจะมีการแสดงกันบนเวทีหรือในอาคาร ก็จะมีรูปแบบการใช้พื้นที่เวทีเหมือนกัน ต่างกันเพียงไม่ได้จุดกองไฟไว้ตรงกลาง

ภาพที่ 23 ลักษณะพื้นที่การแสดง 1

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ภาพที่ 24 ลักษณะพื้นที่การแสดง 2

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

4.3.2.2 ตำแหน่งการใช้พื้นที่การแสดง

การละเล่นรำโทนนกพิทิตปัจจุบันมิใช่เพลงละเล่นกันในชุมชนเพียงอย่างเดียว แต่มีการใช้ในเชิงท่องเที่ยวของชุมชน จริมมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้พื้นที่การแสดงแต่เดิมจะเดินทวนเข็มนาฬิกาไปเรื่อย ๆ แต่ปัจจุบันได้มีการแปรแถวตามช่วงการแสดงของเพลงที่ใช้ในการละเล่น ซึ่งมีลักษณะการใช้พื้นที่มีรายละเอียดดังนี้

การใช้สัญลักษณ์

	แทน ตำแหน่งนางรำ
	แทน ตำแหน่งนกพิทิตตัวเมีย
	แทน ตำแหน่งนกพิทิตตัวผู้
	แทน ตำแหน่งนักร้อง
	แทน ตำแหน่งคนตีโทน
	แทน ตำแหน่งคนตีฉิ่ง
	แทน ตำแหน่งคนตีฉาบ
	แทน ตำแหน่งกองไฟ

1. ก่อนการละเล่นรำโทนนกพิติด นักดนตรีและนักร้องจะอยู่ด้านข้างเฉียง หลังของพื้นที่การแสดง ในช่วงแรกจะมีการตีโทนเพื่อเป็นสัญญาณให้ทราบทั่วกันว่าจะมีการละเล่นรำโทนนกพิติดเกิดขึ้น และนักร้องจะเริ่มร้องเพลงเชิญ (เพลงคำแล้ว) ก่อนเริ่มการแสดง ในช่วงนี้นางรำจะยังไม่ออกมาในพื้นที่ทำการแสดง

ภาพที่ 25 ตำแหน่งการใช้พื้นที่รูปแบบที่ 1

ที่มา : ผู้วิจัย

2. เมื่อร้องเพลงเชิญเสร็จสิ้นแล้ว นางรำก็จะเคลื่อนตัวเข้ามาในพื้นที่ทำการแสดง โดยจะยืนเป็นแถวหน้ากระดานเรียงหนึ่ง หลังกองไฟ แล้วดำเนินการรำเพลงไหว้ครู ไหว้ครุร้าย และสืบนัวยอกร (ไหว้ผู้ชม) ตามลำดับ

ภาพที่ 26 ตำแหน่งการใช้พื้นที่รูปแบบที่ 2

ที่มา : ผู้วิจัย

3. เมื่อเสร็จสิ้นการร้องเพลงไหว้ครูแล้ว นางรำก็จะเริ่มเคลื่อนแถวเป็นวงกลมรอบกองไฟ โดยการเคลื่อนวงจะเคลื่อนทวนเข็มนาฬิกา เพื่อทำการแสดงเพลงอื่น ๆ ของการละเล่นรำโทนนกพิติด

ภาพที่ 27 ตำแหน่งการใช้พื้นที่รูปแบบที่ 3

ที่มา : ผู้วิจัย

4. เมื่อแสดงถึงเพลงนกพิติด ก็จะมีนางรำ 2 คนสวมหัวนกพิติดตัวผู้และตัวเมีย ออกมาทำการแสดงหน้ากองไฟเพียงแค่คู่เดียว ส่วนนางรำที่เหลือก็จะออกไปช่วยร้องเพลงหรือสร้างความสนุกสนานด้านข้างหลังของพื้นที่การแสดง

ภาพที่ 28 ตำแหน่งการใช้พื้นที่รูปแบบที่ 4

ที่มา : ผู้วิจัย

5. เมื่อแสดงเสร็จสิ้นแล้วทุกบทเพลงตามเวลาที่ตกลงไว้ก่อนการแสดง เมื่อถึงเพลงลาเพลงสุดท้ายของการละเล่นรำโทนนกพิติด นักแสดงทุกคนก็จะเคลื่อนแถวมายืนหน้า กระดานเรียงหนึ่งทางด้านหน้าของกองไฟ ดำเนินการรำเพลงลา ถือว่าเสร็จสิ้นการแสดง

ภาพที่ 29 ตำแหน่งการใช้พื้นที่รูปแบบที่ 5

ที่มา : ผู้วิจัย

จากการศึกษาพบว่าการเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด มีรูปแบบการแสดงที่ชัดเจนขึ้น มีการใช้พื้นที่เวทีที่หลากหลาย โดยมีรูปแบบการใช้พื้นที่จำนวน 5 รูปแบบตามช่วงการแสดงและเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง ดังนั้นการเล่นรำโทนนกพิติดสามารถแบ่งช่วงการแสดงออกได้เป็น 4 ช่วงการแสดง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 การส่งสัญญาณเพื่อให้ทราบทั่วกันว่าจะมีการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด โดยนักร้องจะทำการร้องเพลงคำแล้ว (เปรียบเสมือนบทหลังฉากของโนรา)

ภาพที่ 30 วิดีโอการแสดงเพลงคำแล้ว

ที่มา : ผู้วิจัย

ช่วงที่ 2 การเล่นที่เกี่ยวกับเพลงไหว้ครู จะมีการใช้แถวหน้ากระดานในการแสดง ซึ่งสื่อให้เห็นถึงการเตรียมพร้อมและทำความเคารพต่อครุบารอาจารย์และคนดูตามความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมา

ภาพที่ 31 วิดีโอการแสดงเพลงไหว้ครู

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 32 วิดีโอการแสดงเพลงไหว้ครুরาวง

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 33 วิดีโอการแสดงเพลงสับนิ้วอกร

ที่มา : ผู้วิจัย

ช่วงที่ 3 การแสดงเพลงอื่น ๆ ในการละเล่นรำโทนนกพิติด ซึ่งกระบวนการละเล่นจะขึ้นอยู่กับเจ้าภาพหรือนักร้อง โดยการนัดแนะตกลงกันก่อนทำการแสดงว่าจะละเล่นเพลงอะไรบ้าง แต่เพลงที่ขาดไม่ได้เลยของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด คือ เพลงนกพิติด ซึ่งจะเล่นก่อนเพลงสุดท้ายของการแสดง เนื่องจากเป็นเพลงที่มีความสนุกสนาน ตลกขบขัน เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชม และผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการทำการแสดงเพลงนกพิติดเป็นเพลงสุดท้ายก่อนจบการแสดงเพื่อที่จะให้ผู้ชมสามารถชมการละเล่นรำโทนนกพิติดได้จนจบการแสดง

ภาพที่ 34 วิดีโอการแสดงเพลงชะนีน้อย

ที่มา : ผู้วิจัย

ช่วงที่ 4 ช่วงสุดท้ายของการแสดง นักแสดงทุกคนก็จะออกมายืนแถวหน้ากระดานทางด้านหน้ากองไฟ แล้วดำเนินการแสดงเพลงลา ถือว่าเสร็จสิ้นการแสดง

ภาพที่ 35 วิดีโอการแสดงเพลงชะนีน้อย

ที่มา : ผู้วิจัย

4.3.3 ดนตรีและเพลงประกอบการแสดง

4.3.3.1 ดนตรีประกอบการแสดง

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบด้วย โทน ฉิ่ง และฉาบ ในอดีตมักนิยมใช้โทนลูกเดียวในการละเล่น แต่หากไม่มีโทนก็จะหาวัสดุรอบข้างมาเคาะเป็นจังหวะ แต่ปัจจุบันอาจจะใช้กลองรุมบ้าหรือตะโพนแทน เนื่องจากโทนเป็นเครื่องดนตรีที่หาได้ยาก ส่วนเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ เช่น ฉิ่ง ฉาบ เป็นเพียงเครื่องดนตรีที่ช่วยสร้างสีสันประกอบจังหวะ และพบได้ว่าเครื่องดนตรีทั้งหมดที่ใช้ประกอบการละเล่นรำโทนนกพิทิตเป็นเครื่องดนตรีที่ไม่มีระดับเสียง

โดยลักษณะของโทน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักในการละเล่นรำโทนนกพิทิต จะมีลักษณะหน้ากลองเหมือนกลองยาว หน้าโทนทำจากหนังวัว ตัวโทนทำด้วยไม้ขนุนมีลักษณะเหมือนหม้อ มีเส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 30 เซนติเมตร สูง 18 เซนติเมตร ในอดีตจะใช้หวายในการตั้งหน้ากลอง แต่ปัจจุบันใช้เป็นเชือกในการตั้งหน้ากลองให้ตั้ง

ภาพที่ 36 โทน

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ซึ่งโทนที่ใช้ในการละเล่นรำโทนนกพิทิตในปัจจุบัน นายจรินทร์ แก้วมี ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “เป็นโทนที่ได้รับเป็นมรดกตกทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ออกแบบและผลิตเองโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน ในอดีตจะใช้เป็นหวายในการชิงหน้ากลอง แต่ปัจจุบันได้มีการซ่อมแซมเปลี่ยนจากหวายมาเป็นเชือกแทน แต่ตัวโทนและหนังกลองยังเป็นของดั้งเดิม”³⁷

³⁷ บทสัมภาษณ์, นายจรินทร์ แก้วมี, 10 มิถุนายน 2566.

ส่วนทำนองในการตีโทน นายประเทือง มะค่อม ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า คนตีโทนก็จะเป็นคนกำหนดจังหวะทำนองในการเล่น ซึ่งต้องใช้ความแม่นยำในเรื่องของจังหวะ สังเกตการร้องและการรำ โดยการแสดงแต่ละเพลงจะสนุกหรือไม่จะขึ้นอยู่กับดนตรีเป็นส่วนสำคัญ³⁸

4.3.3.2 เพลงประกอบการแสดง

การเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตมีบทเพลงที่ใช้ในการเล่นหลายเพลง ซึ่งเพลงส่วนใหญ่ ครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ จะเป็นผู้แต่งโดยอิงจากธรรมชาติ วิถีชีวิต ความเชื่อ ตามสิ่งที่พบเจอรอบตัวในชีวิตประจำวัน สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชุมชนได้อย่างเด่นชัด ทั้งยังมีการใช้ภาษาถิ่นสอดแทรกเข้าไปในเนื้อเพลง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากนางอารี แก้วมี ที่ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องศิลปะหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการร้องการรำ ครูแนบจึงได้แต่งเพลงขึ้นมาจากสิ่งที่เห็น บางเพลงก็ยังสอดแทรกข้อคิด บางเพลงก็เป็นเพลงจีบสาวกัน ทำให้เพลงของการเล่นรำโทนนกพิทิตมีมากมายหลายเพลง³⁹

แต่ในปัจจุบันเพลงของการเล่นรำโทนนกพิทิตได้สูญหายไปบ้าง ผู้วิจัยสามารถรวบรวมมาได้ทั้งหมด 79 เพลง โดยมีเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ 3 บทเพลงเป็นเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการแสดงเชิงท่องเที่ยว ให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน ประกอบไปด้วยเพลง ประวัติรำโทน ป่าประ และเที่ยวกรุงชิง ซึ่งมีเนื้อร้องดังต่อไปนี้

1. เพลงประวัติรำโทนนกพิทิต

หลายสิบปีผ่านมาแต่เก่าก่อน (ซ้ำ)	การรำโทนมีมาแต่โบราณ
จอมพล ป. อยู่ในช่วงสงคราม (ซ้ำ)	เป็นตำนานรำโทนของไทย
จะกล่าวถึงคุณครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ (ซ้ำ)	เป็นคนคิดประดิษฐ์ทำรำโทนให้
นกพิทิตอยู่ในดงพงไพร (ซ้ำ)	คุณครูแนบแต่งให้เป็นทำรำโทน
นกพิทิต มีตัวผู้ ตัวเมีย (ซ้ำ)	มาคลอเคลียแบบสุภาพอ่อนโยน
เป็นแบบรำของการรำโทน (ซ้ำ)	เป็นจังหวะจะโคนของชาวบ้านสืบมา
ป๊ะ โท่น โท่น โท่น โท่น โท่น	ป๊ะ โท่น โท่น โท่น โท่น โท่น

³⁸ บทสัมภาษณ์, นายประเทือง มะค่อม, 7 มีนาคม 2566.

³⁹ บทสัมภาษณ์, นางอารี แก้วมี, 6 มีนาคม 2566.

2. เพลงป่าประ

ป่าประ ป่าประ ป่าประ (ซ้ำ)	ลูกประแห่งกรุงชิง แดนถิ่นที่มีต้นประ
ใบแดงเหมือนแสงสุริยะ (ซ้ำ)	เอกลักษณ์ดอกประอยู่อุทยานเขานัน
มีลูกออกมาเต็มต้น (ซ้ำ)	เมื่อยามสุกหล่น ผู้คนไปเก็บกัน
ผืนสุดท้ายอยู่ในแผ่นดินไทย (ซ้ำ)	มีหลายพันธุ์อยู่ในกรุงชิง
ลูกประมีปีละครั้ง (ซ้ำ)	มีประทอดประมันประฉาบและประดอง
ขอเชิญทุกคนมาลิ้มลอง (ซ้ำ)	ประมัน ประดอง ของดีแห่งกรุงชิง

3. เพลงมาเที่ยวกรุงชิง

มาตี๊ะ มาตี๊ะคนดี (ซ้ำ)	มาเที่ยวกับพี่ไปที่น้ำตก
พันตาล กรุงชิง กรุงนาง	น้ำตกสุดทางก็คือคลองผด
ยามเช้า คอยเฝ้าแลหมอก (ซ้ำ)	เมื่อยามแดดออก ซาดสวยดูออก
เขาเหล็ก จังโหลน เขาเหล็ยม (ซ้ำ)	เขาเหล็ก จังโหลน เขาเหล็ยม
ทิวทัศน์ยอดเยี่ยม พี่ไม่ชี้หูก	ลอดถ้ำหงส์ ล่องแก่ง คลองกลาย (ซ้ำ)
สนุกเหลือหลาย น้ำไม่สกปรก	มาตี๊ะหนูกหนานแน่นอน (ซ้ำ)
เชิญมาพักผ่อน แล้วพี่ไม่ชี้หูก	มา มา มา มา มา
เชิญทุกคนมา มาเที่ยวกรุงชิง	ทุกอย่างนั้นมีจริง จริง (ซ้ำ)
มาเที่ยวกรุงชิง ทุกคนปลอดภัย	มาตี๊ะ มาเที่ยวกรุงชิง (ซ้ำ)

และบทเพลงที่ถูกถ่ายทอดและสืบต่อกันมา ในอดีตมีถึงร้อยเพลง แต่ปัจจุบันผู้วิจัยพบเพียง 76 เพลงเท่านั้น เนื่องจากบุคคลที่เป็นนักร้องที่สามารถร้องเพลงและจดจำเพลงของการละเล่นรำไท่นกพิทิตได้มีเพียงคนเดียว คือ นางวรรณฯ เทพณรงค์ และด้วยอายุที่มากขึ้นจึงส่งผลกระทบต่อกรจดจำเนื้อเพลง อีกทั้งในอดีตยังไม่มีกรจดบันทึกเนื้อเพลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่มีเทคโนโลยีในการบันทึกอาศัยเพียงแต่ความจำของผู้ร้องเท่านั้น ซึ่งนางวรรณฯ เทพณรงค์ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ในอดีตเพลงของการละเล่นรำไท่นกพิทิตมีเป็นร้อย ๆ เพลง แต่หลายเพลงก็ไม่ค่อยได้ร้องไม่ค่อยได้รำ จึงทำให้ลืมเพลงไปบ้าง เพลงที่เหลือก็เป็นเพลงที่ยังนิยมเอามาใช้ร้อง เล่น กันอยู่⁴⁰ ซึ่งเพลงที่ปรากฏอยู่เป็นเพลงที่มีทั้งเพลงที่แต่งขึ้นมาใหม่ เพลงที่นำมาปรับเนื้อร้อง และเพลงที่ สืบทอดมาแบบอย่างภาคกลาง

⁴⁰ บทสัมภาษณ์, นางวรรณฯ เทพณรงค์, 6 มีนาคม 2566.

จากการรวบรวมบทเพลงที่ยังคงเหลืออยู่ทั้งหมด พบว่าบทเพลงของการละเล่นรำโทนนกกพิทสามารถแบ่งประเภทของเพลง โดยผู้วิจัยจำแนกประเภทจากเนื้อร้องของเพลงแต่ละเพลง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเภท	เพลงประกอบการแสดงรำโทนนกกพิท	
ความเชื่อ	- สิบนิ้วยอกร - ไหว้ครู	- ไหว้ครุร้ายาง
วรรณกรรม	- สุตสาคร (พระอภัยมณี) - ขุนช้าง (ขุนช้างขุนแผน) - ชะนีน้อย (ชะนีน้อย)	- วันทอง (ขุนช้างขุนแผน) - เสี่ยงขี้ทอง (สังข์ทอง)
ชมธรรมชาติ	- กาหลง - จระเข้ - จันทร์แรม - พระจันทร์คืนนี้ - เจ้าช่อทุเรียนป่า - ชมธรรมชาติ	- ดอกราตรี - นกขมิ้น - นกเขา - บ่อน้อย - หาดทราย
เกี่ยวพาราตี	- เกี้ยวก้อย - ขึ้นเขา - แค้นใจหญิง - คอแห้ง - เครื่องประดับ - เจ้าช่อมะปรางปริง - เจ้าภาพ - ฉันทน์ไม่มีคนรำ - ฉันทน์มาช้า - ฉวยहुลากคร่า - ช่อบุปผาเมือง - ช่อมาลี - ดินแดนแผ่นดินไทย - ดอกอะไร - ดอกจำปา	- ผู้หญิงบูชาเงิน - พม่ารำขวาน - ภายใต้ท้องฟ้า - มังกรซ่อนพอง - มองเธอใกล้ ๆ - ยามเย็นเดินเล่นชมวิว - ยามเย็นเดินเล่นชมสวน - ยืนแอบ - เย็นลมว่าว - ยวนยาเหล - รักแท้ - รำแบบกรมศิลป์ - ลา - ลูกคลื่น - ลอยไปลอยมา

ประเภท	เพลงประกอบการแสดงรำโทนนกพิติด
เกี่ยวพาราสี	<ul style="list-style-type: none"> - ดอกไม้ชายเขา - เเดิน เเดิน - ตาแก่จับเด็กสาว - โมรา - นกพิติด - นกนางนวล - น้องสาวคนนี้ - นอยนอย - น้ำตาลว่าหวาน - บุษงาดันหยง - บุญทอง - ผ่าเซ็ดหน้า - เวลา - สวัสดิ์งามข้า - สายลมหวน - สุดเสนาะ - แสนเสียดาย - สอดสร้อย - สวยโค้ง - สวยแต่งามแท้ - ห้วยเขา - ห้วยพาน - ไอ้แม่พวงมาลัย
ประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - เชิญเถิดพี่น้อง
วิถีชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> - ขึ้นเขาชมกล้วยเถื่อน - คำแล้ว - แชมบ๊ะ

ตารางที่ 6 แบ่งประเภทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงรำโทนนกพิติด

จากการศึกษาบทเพลงของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดพบว่า มีด้วยกันทั้งหมด 79 เพลง ซึ่งเป็นเพลงที่แต่งขึ้นโดยความร่วมมือของหน่วยงานในท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช แต่งขึ้นเพื่อใช้ในเชิงท่องเที่ยว จำนวน 3 เพลง และเพลงที่ผู้วิจัยสามารถรวบรวมมาได้อีก 76 เพลง ล้วนเป็นเพลงที่สืบทอดกันมาและยังหลงเหลือในปัจจุบัน โดยเพลงของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดมีทั้งเพลงที่นำแบบอย่างแบบภาคกลางมาร้องละเล่น บางเพลงก็มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เข้ากับบริบททางสังคม และบางเพลงก็มีการแต่งขึ้นมาใหม่ โดยอิงจากธรรมชาติ วิถีชีวิต และความเชื่อของคนในท้องถิ่น ซึ่งแต่งโดยครูแนว ล่อลือฤทธิ์ และหากแบ่งประเภทของบทเพลง จะประกอบไปด้วย 6 ประเภท คือ เพลงที่เกี่ยวกับความเชื่อ 3 เพลง ซึ่งเป็นเพลงที่จะต้องมีการละเล่นทุกครั้งในช่วงแรกของการแสดง เพลงที่เกี่ยวกับวรรณกรรม 5 เพลง ซึ่งมาจากวรรณกรรมที่ประกอบไปด้วยเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ชะนีน้อย สังข์ทอง และพระอภัยมณี เพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ 11 เพลง เป็นเพลงที่สื่อให้เห็นถึงสิ่งมีชีวิต และธรรมชาติได้อย่างชัดเจน เพลงที่เกี่ยวกับการเกี่ยวพาราสี 53 เพลง นับได้ว่าเป็นประเภทที่พบเป็นส่วนใหญ่ เพลงที่เกี่ยวกับ

ประวัติศาสตร์ 1 เพลง และเพลงที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต 3 เพลง รวมทั้งสิ้น 76 เพลง ซึ่งเพลงทั้งหมดในข้างต้นจะถูกนำมาละเล่นกันหรือไม่ขึ้นอยู่กับเจ้าภาพและนักร้อง แต่ก็จะนิยมเล่นกันทุกประเภทเอกลักษณ์อีกอย่างของบทเพลงคือการร้องมักจะร้องเป็นทำนองทองแดง

4.3.4 เครื่องแต่งกาย

ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาการแต่งกายของการละเล่นรำโทนนกพิทิตขึ้น เพื่อให้มีเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งการออกแบบและจัดทำเครื่องแต่งกายประกอบการแสดง ล้วนมาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน การร่วมมือกันกับกลุ่มชาวบ้านที่มีความถนัดความรู้เฉพาะด้าน ช่วยกันออกแบบและสอดแทรกความเป็นท้องถิ่นของตำบลรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้อย่างชัดเจนให้มีเอกลักษณ์ของภาคใต้ โดยการสวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าถุง มีผ้าสไบคล้องคอ และได้นำ “ต้นประ” พิษเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอนบพิตำ มาเป็นองค์ประกอบสำคัญของลายผ้าสไบและผ้าถุง แล้วยังมีการพัฒนาส่วนหัวของนกพิทิตให้มีลักษณะเหมือนจริงมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 37 ลายผ้าสไบ (ซ้าย) ลายผ้าถุง (ขวา)

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

4.3.4.1 หัวนกพิทิต

การออกแบบหัวนกพิทิต จะเลียนแบบตามลักษณะของนกพิทิต โดยนายจรินทร์ แก้วมี เป็นผู้ออกแบบและผลิต ด้วยกระดาษไม้ได้มีงบประมาณมากในการผลิต จึงอาศัยการผลิตจากวัสดุเหลือใช้ โดยลักษณะของหัวนกพิทิตจะมี 2 สี สีเข้มจะเป็นนกพิทิตตัวผู้ สีอ่อนจะเป็นนกพิทิตตัวเมีย ตัวมีหางยาวจะให้หัวหน้าคณะเป็นคนใส่ ซึ่งมีอยู่แค่ 1 คู่ แต่ในปัจจุบันก็ได้มีการผลิตเพิ่มโดยมีลักษณะตัวเล็กกว่าและไม่มีหาง เพื่อที่จะใช้ให้นางรำคนอื่น ๆ สวมใส่ในเวลาการแสดงการผลิตหัวนกพิทิตแต่ละหัวจะใช้เวลาการผลิตเพียงแค่ 2 วัน

ภาพที่ 38 หุ่นนกพิทิตตัวผู้ (ซ้าย) ตัวเมีย (ขวา)
ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ภาพที่ 39 หุ่นนกพิทิตตัวเล็ก
ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

วัสดุที่ใช้ในการผลิต

1. ขนไก่
2. ลวด (เพื่อใช้ทำโครง)
3. กระดาษหนังสือพิมพ์
4. เทปดำ
5. กระจุดม
6. เศษผ้า
7. เชือก

วิธีการผลิต

1. จะนำขนไก่ไปทำความสะอาด ตากแดดให้แห้งสนิท
2. ขึ้นโครงห้วนกพิทิตด้วยลวด
3. ใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ห่อตามโครงลวด หากเป็นตัวใหญ่ก็จะมีการติดผ้าด้านหลังเพื่อสื่อถึงหาง
4. ใช้กาวติดขนไก่กับกระดาษหนังสือพิมพ์ โดยเริ่มติดจากฐานด้านล่างสุดก่อนแล้วติดซ้อนขึ้นมาจนถึงส่วนหัวจะใช้ขนไก่ที่มีขนาดใหญ่ ส่วนหัวก็ใช้ขนไก่เส้นเล็ก ๆ ค่อย ๆ ติดแต่ตกแต่งให้คล้ายลักษณะของนกพิทิตให้มากที่สุด
5. ใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ม้วนให้ปลายแหลม เพื่อทำเป็นส่วนประกอบ ของปาก แล้วใช้เทปกาวสีดำพันทับเพื่อความแข็งแรง พร้อมประกอบติดไปกับโครงหัวที่ทำไว้
6. ใช้กระดาษทากาวติดในตำแหน่งของดวงตา
7. ร้อยเชือกเพื่อใช้ผูกกับคาง และเก็บรายละเอียด

ภาพที่ 40 นายจรินทร์ แก้วมี ผู้ออกแบบและผลิตห้วนกพิทิต

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

4.3.4.2 เสื้อ

เสื้อจะมีการออกแบบโดยสวมเป็นเสื้อกระบอกแขนยาว 5 ส่วน สีเขียวเข้ม เป็นเสื้อมาหน้า ติดกระดุม คอเสื้อตั้งเล็กน้อย ปัจจุบันจะมีเครื่องแต่งกาย 2 ชุด ซึ่งใช้ผ้าฝ้ายและผ้าไหมในการตัดเย็บเสื้อ

4.3.4.3 ผ้าถุงและผ้าสไบ

นักแสดงจะนุ่งผ้าถุงแบบป้ายข้างซ้าย ยาวถึงตาตุ่ม ผ้าสไบคล้องคอจะมีขนาดหน้าผ้ากว้าง 15 เซนติเมตร ยาว 2 เมตร ปัจจุบันจะมีชุด 2 แบบ คือ ชุดเขียวเหลือง และชุดเขียวน้ำตาล ซึ่งแต่ละชุดมีการออกแบบเหมือนกัน ได้นำ “ต้นประ” พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอนบพิตำ มาเป็นองค์ประกอบสำคัญของลายผ้าสไบและผ้าถุง ต่างกันเพียงกรรมวิธีการทำชุดซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน

ชุดเขียวเหลือง

ภาพที่ 41 ชุดการแสดงโดยผ้าบาติก

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ใช้กรรมวิธีในการทำผ้าบาติกลายป่าประ จัดทำโดยกลุ่ม ป.บาติก นับเป็นกรรมวิธีที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านอย่างแท้จริง อีกทั้งลายของผ้ายังเป็นลวดลายและสีสันท้องจากธรรมชาตินำเสนอความเป็นภาคใต้และท้องถิ่นได้อย่างดี

ชุดเชิยวน้ำตาล

ภาพที่ 42 ชุดการแสดงโดยผ้ามัดย้อมธรรมชาติ

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ใช้กรรมวิธีในการทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ จัดทำโดยศูนย์เรียนรู้ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ พออด โดยคุณวิลาวัลย์ จรรยาดี ส่วนใหญ่แล้วจะเน้นสีที่ได้จากธรรมชาติที่มาจากต้นไม้ในพื้นที่ จะเน้นสีที่มาจากเถาวัลย์อวด ที่มาจากย่านอวดหรือเรียกว่าต้นอวด เพราะพบมากในพื้นที่ เมื่อนำมาในการใช้เป็นสีย้อมผ้า จะให้สีน้ำตาลธรรมชาติและด้วยคุณสมบัติที่เป็นเถาวัลย์เหนียว ชาวบ้านก็มักจะนำมาใช้มัดสิ่งของ และยังมีสีจากเปลือกลูกประ เม็ดมะพร้าว นับเป็นอีกกรรมวิธีที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวบ้าน และใช้ประโยชน์จากวัสดุในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ภาพที่ 43 เปลือกมะพร้าว (วัสดุที่ใช้)

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ภาพที่ 44 แกนไม้ลุมพอ (วัสดุที่ใช้)
ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ภาพที่ 45 เถาว์ลย้อวด (วัสดุที่ใช้)
ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ภาพที่ 46 บล็อกทำลายผ้าใช้วัสดุจากกระต๊าก (วัสดุที่ใช้)
ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ภาพที่ 47 พี่ไก่ วิลาวรรณ จรรยาดี ผู้ทำชุดมดด้งธรรมชาติ
ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

4.3.4.4 การแต่งหน้าทำผม

ลักษณะการแต่งหน้าของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต จะแต่งหน้าโดยทาแป้งให้หน้าขาว เขียนคิ้วด้วยดินสอเขียนคิ้วสีดำ ทาสีตาและปิดแก้มเป็นสีชมพู ทาลิปสติกสีแดงเน้นสีสัน และผมจะรวบผมหางม้าไว้บริเวณท้ายทอยด้วยยางผูกผม อาจจะมีการติดก๊ีบเพิ่มเติมเพื่อความสวยงามแล้วแต่บุคคล

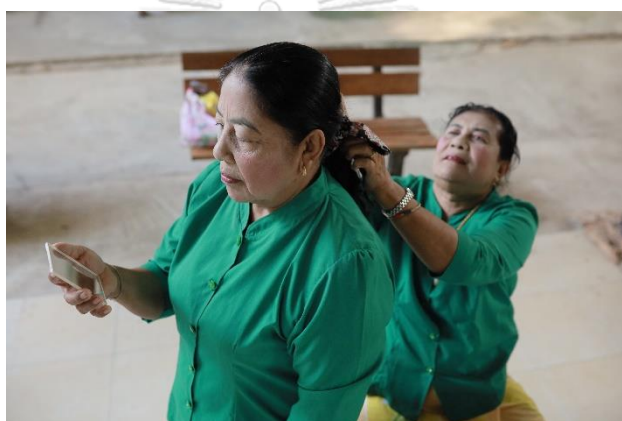

ภาพที่ 48 เครื่องสำอาง
ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ภาพที่ 49 การแต่งหน้าเพื่อการแสดง

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

ภาพที่ 50 การทำผมเพื่อการแสดง

ที่มา : นายธีระวุฒิ วิเชียรแก้ว

4.3.5 การสืบทอดและเผยแพร่

การสืบทอดการเล่นพื้นบ้านรำไท่นกพิทิตอดีตเชื่อว่าถ่ายทอดกันเฉพาะหมู่เครือญาติเดียวกัน ซึ่งปัจจุบันก็ยังคงมีลูกครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ยังคงสืบสานและทำการเล่นรำไท่นกพิทิตกันอยู่ คือ นางสมเจตน์ ล่องลือฤทธิ์ และนางสายใจ ล่องลือฤทธิ์ แต่ด้วยสถานภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้การสืบทอดการเล่นพื้นบ้านรำไท่นกพิทิตได้รับความนิยมนลดน้อยลง ยังคงเหลือเพียงแต่กลุ่มผู้สูงอายุเป็นหลักที่ได้จัดตั้งเป็นคณะเพื่อทำการเล่นกันในโอกาสต่างๆ และหากคาดการณ์สถานภาพของการเล่นพื้นบ้านรำไท่นกพิทิตในอนาคต อาจจะสูญสิ้นไปตามกาลเวลา และกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังคงสืบทอด ด้วยเหตุผลดังกล่าวหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภายในชุมชนเล็งเห็นถึงความสำคัญ และเอกลักษณ์ของการเล่นพื้นบ้านรำไท่นกพิทิต จึงมีการพัฒนา

และผลักดันการละเล่นพื้นบ้านไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ โดยมีการสืบทอดและเผยแพร่การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดังนี้

1) การจัดตั้งเป็นคณะรำโทนนกพิติด

การจัดตั้งคณะรำโทนนกพิติด จัดตั้งโดยนางอารี แก้วมี (หัวหน้าคณะ) เป็นลูกศิษย์ของครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ที่ฝึกฝน เรียนรู้การละเล่นรำโทนมาตั้งแต่เด็กและเป็นผู้ที่ฟื้นฟูการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดให้กลับมาปรากฏในชุมชนอีกครั้งหลังจากสถานการณ์ของการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ โดยสมาชิกในคณะมีเพียงกลุ่มผู้สูงอายุหลักที่จะไปแสดงในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานวัด งานบุญ ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองที่เข้ามาท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งการนำคณะไปทำการแสดงแต่ละครั้งก็จะไปด้วยความสมัครใจ

2) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

โดยใช้ชื่อว่าศูนย์การเรียนรู้คุ้มตาหุ่ย จัดตั้งโดยนางรุ่งไพลิน รอดบุญ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางและผลักดันให้ผู้คนที่สนใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด เข้ามาศึกษาหาความรู้ โดยจะมีการถ่ายทอดและฝึกหัดให้กับกลุ่มคน นักเรียน นักศึกษาที่สนใจ การฝึกหัดจะใช้ลักษณะการมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุ โดยการจดจำฝึกหัดตาม ไม่ได้มีวิธีหรือการสอนที่เป็นแบบแผน จึงเกิดการมีส่วนร่วมระหว่างการแสดงท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว ทำให้มีคนที่สนใจเข้ามาทดลองฝึกหัดการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดเรื่อย ๆ

3) หลักสูตรท้องถิ่น

ปัจจุบันภายในตำบลรุงซึ่งได้มีการผลักดันและสนับสนุนการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดให้เข้าถึงเยาวชนในท้องถิ่นโดยการทำให้เป็นหลักสูตรที่ให้เด็กได้ศึกษา เรียนรู้ และฝึกหัดการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด ซึ่งมีการเรียนการสอน 2 โรงเรียน ดังนี้

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปากลง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลรุงซึ่ง

โดยจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัย โดยมีการฝึกหัดการร้อง การรำ เพลงนกพิติด เป็นกิจกรรมหน้าเสาธงทุกวันพฤหัสบดี และมีการบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ อย่างเช่น วิชาศิลปะ

- โรงเรียนบ้านพิดำ

โดยจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 เป็นการบูรณาการให้เข้ากับวิชาต่าง ๆ ภายในโรงเรียน อย่างเช่น วิชาศิลปะ ก็จะมีการวาดรูประบายสีรูปนกพิติด การประดิษฐ์หัวนกพิติด วิชานาฏศิลป์ไทย ก็จะมีการฝึกหัดร้องเพลง และรำ เป็นต้น

4.3.6 โอกาสที่ใช้ในการแสดง

ในอดีตจะนิยมละเล่นกันหลังเลิกงานในช่วงหัวค่ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิง นันทนาการ และสานสัมพันธ์สามัคคีกันในกลุ่มชน แต่ในปัจจุบันนี้มีโอกาสในการรำหลายโอกาสด้วยกัน เช่น หลังจากการทำสวน ทำไร่ รำต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง งานวัด งานรื่นเริง รำในพิธีกรรมทางศาสนา และกิจกรรมการเคาะเวียด (เวียดในที่นี้มีความหมายว่าจักจั่น) ซึ่งการจับเวียดจะต้องมีการจุดกองไฟแล้วใช้การเคาะวัสดุให้เกิดเสียงดัง เนื่องจากเสียงและแสงไฟเป็นสิ่งที่จักจั่นจะเข้าหา และใช้แสดงให้นักท่องเที่ยวชมในเชิงการท่องเที่ยว

4.4 สรุปบท

จากการวิเคราะห์ประวัติความเป็นมา รูปแบบและองค์ประกอบการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต พบว่า ประวัติความเป็นมาของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ด้วยนโยบายการส่งเสริมการละเล่นรำโทนในหมู่ข้าราชการ ทหาร จึงมีการนำความรู้ และประสบการณ์การรำโทนมาเผยแพร่ให้กับชาวบ้านในท้องถิ่น โดยนายสร้อย จันทร์ชุม และครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ได้เห็นและนำการละเล่นรำโทนมาพัฒนา จนมีเอกลักษณ์ สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม แต่เมื่อเวลาผ่านไปด้วยเหตุการณ์การแย่งชิงพื้นที่การปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโดนตักพิทิตไม่ได้ละเล่นกันอีก แต่เมื่อพื้นที่เข้าสู่สถานการณ์สงบสุขก็ได้กลับมาละเล่นรำโทนนกพิทิตอีกครั้ง จนนำไปสู่การใช้การแสดงในเชิงท่องเที่ยว จนพัฒนาเป็นหลักสูตรและกิจกรรมให้เยาวชนในท้องถิ่นตระหนักและสืบทอดการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตต่อไป จึงทำให้เห็นว่าผลมาจากนโยบายของรัฐบาล การสงคราม การย้ายถิ่นฐานของประชากรล้วนเป็นผลต่อการเกิด การเปลี่ยนแปลงพัฒนาและอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต โดยการละเล่นรำโทนนกพิทิตมีรูปแบบและองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ชัดเจน จัดว่าเป็นการละเล่นรำโทนในรูปแบบของภาคใต้ที่สะท้อนให้เห็นตั้งแต่ความเชื่อ การแต่งกาย กระบวนการแสดง การร้องเพลง บทเพลง ตลอดจนทำรำที่ใช้ในการละเล่นและด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปจึงส่งผลกระทบต่อรูปแบบและองค์ประกอบในหลายด้าน และเมื่อกล่าวถึงทฤษฎี Swot Analysis คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในกรณีนี้คือ

จุดแข็งของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต คือ เป็นการละเล่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะไม่ว่าจะเป็นทำรำและบทเพลง รูปแบบการแสดงที่มีความคล้ายคลึงโนรา และคณะรำโทนที่ยังคงทำการละเล่นกันอยู่

จุดอ่อน คือ สังคมและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อบทบาทของการละเล่นที่ได้รับความนิยมน้อยลงทั้งยังเป็นที่ยึดกันเฉพาะกลุ่มยังไม่แพร่หลาย

โอกาส คือ ปัจจุบันได้เกิดความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น นำการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิดไปใช้ในเชิงท่องเที่ยว จึงส่งผลต่อการพัฒนาการของรูปแบบการแสดง เครื่องแต่งกายการแสดง และยังมีพัฒนาให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น

อุปสรรค คือ การอนุรักษ์และสืบทอด เนื่องจากปัจจุบันมีเพียงแต่ผู้สูงอายุที่ยังคงทำการละเล่นอยู่ ไม่มีคนรุ่นใหม่มาสืบทอด ในอนาคตอาจจะสูญหายไปจากท้องถิ่น

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

วิทยานิพนธ์เรื่องรำโทนนกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบและองค์ประกอบของการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต ด้วยเหตุปัจจัยหลายด้านที่จะทำให้การเล่นรำโทนอาจจะสูญหายไป เช่น การสื่อสาร เทคโนโลยีสมัยใหม่ วัฒนธรรมตะวันตก และการสืบทอด เป็นต้น เหตุผลประการสำคัญที่ผู้วิจัยสนใจศึกษารำโทนนกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากคณะรำโทนคณะนี้เป็นเพียงคณะเดียวในปัจจุบันแล้วล้วนมีแต่กลุ่มผู้สูงอายุทั้งสิ้นที่ยังคงรักษาวรรณกรรมการเล่นแบบดั้งเดิมเอาไว้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์เผยแพร่งานศิลปวัฒนธรรมที่สูญหายให้คงอยู่สืบต่อไป ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบกระบวนการศึกษาให้เหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัยตามขั้นตอน และสรุปผลอภิปรายเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าให้แก่ผู้สนใจ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

5.1 สรุปผล

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

ตำบลกรุงชิง เป็นชุมชนที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงถึงการดำรงอยู่ของชุมชนสืบมาจนถึงปัจจุบัน มีต้นทุนที่สำคัญคือทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และยังมีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการต่อสู้ในอดีตที่ยังคงมีร่องรอยหลงเหลืออยู่ อีกทั้งยังมีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ตำบลกรุงชิง เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช วิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลกรุงชิงมีระบบสังคมและชุมชนเป็นแบบเครือญาติ ทั้งภายในและระหว่างหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำสวนยางพารา ทำนา สวนผลไม้ เก็บหาของป่า เป็นต้น

เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่ยังคงอุดมสมบูรณ์เอื้อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ของประชาชนในพื้นที่ บุคคลภายนอกต่างยกย่องว่าตำบลกรุงชิง “มีทรัพย์ในดินมีสินในน้ำ” และท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและสิ่งแวดล้อม แต่ในส่วนของตำบลกรุงชิงยังคงความ

หลากหลายของธรรมชาติไว้ได้ จึงปรากฏเป็นวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ท่ามกลางความหลากหลายแห่งธรรมชาติ ภูมิปัญญา และทุนทางสังคม ที่มีลักษณะเฉพาะด้านอัตลักษณ์ ของชุมชนอย่างแท้จริง

5.1.1 ความเป็นมารำโทนนกพิติด

ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในช่วงเวลานั้นรำวงได้รับความนิยมและแพร่หลายในภูมิภาคต่าง ๆ เช่นเดียวกับตำบลกรุงชิง อำเภอнопิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัฒนธรรมการละเล่นรำวงขึ้นเป็นวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับชาวบ้านในพื้นที่สืบทอดกันมา หลังเลิกงานในแต่ละวันชาวบ้านก็จะมีเวลาว่างตรงกันและทำกิจกรรมร่วมกันมักจะรวมตัวกันเล่นรำวงกัน ทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชน ในบางครั้งก็จะนำอาหารและเครื่องดื่มมาแบ่งปันกัน โดยในภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น รัฐบาลห้ามกระทำการต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น ห้ามจุดไฟ ห้ามชุมนุม ทำให้ชาวบ้านเกิดความเหงา ความเครียด นายสร้อย จันทร์ชุม ทหารเกณฑ์ กองหนุน นำความรู้ความสามารถประสบการณ์การรำรำและเพลงมาเผยแพร่ให้กับชาวบ้านในพื้นที่กรุงชิง เนื่องจากในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ส่งเสริมให้มีการเล่นรำโทนในหมู่ข้าราชการทหาร มีการแต่งเพลงเพื่อปลุกฝังจิตสำนึกให้รักชาติ และบางเพลงได้สอดแทรกความรู้ ข้อความที่ต้องการสื่อสารให้กับประชาชน โดยมีจุดประสงค์เพื่อความสนุกสนาน คลายเครียด พบปะเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาว ซึ่งมีรูปแบบทำรำและทำนองเพลงแบบภาคกลางมาเป็นแบบอย่างเรียกว่า “รำวง”

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2484 ครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ ได้เห็นและรับเอารำโทนจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชมาพัฒนาและสอนให้กับลูกศิษย์ในโรงเรียน เผยแพร่ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ เป็นผู้มีทักษะพื้นฐานด้านการรำโนราเป็นคนที่จบจากโรงเรียน และชอบร้องรำทำเพลง จึงแต่งเนื้อร้องโดยอิงจากธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในตำบลกรุงชิง ออกแบบกระบวนการรำ โดยมีแบบทำรำมาจากทำโนรา จนมีเอกลักษณ์และความเชื่อเหมือนการรำโนรา และปี พ.ศ. 2517 ด้วยกรุงชิง ถูกปกครองพื้นที่ โดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทำให้ผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต้องแยกย้ายถิ่นฐานไปอยู่ต่างถิ่น จึงทำให้ศิลปวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติด ชบเซาลงจนไม่มีการละเล่นกันอีก แต่เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์แตกพ่ายไปในปี พ.ศ. 2524 พื้นที่ในตำบลกรุงชิงเกิดความสงบสุข ชาวบ้านกลับเข้ามาอาศัยในพื้นที่เดิม นางอารี แก้วมี ลูกศิษย์ของครูแนบ ได้นำเอาการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดกลับมาละเล่นอีกครั้ง เพื่อความบันเทิงและคลายเครียดจากเหตุการณ์ดังกล่าว จึงทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดกลับมามีชีวิตชีวาและปรากฏอยู่ในท้องถิ่นอีกครั้ง ปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิติดถูกนำไปใช้ในการท่องเที่ยวและสืบสานเป็นหลักสูตรท้องถิ่นระดับอนุบาลและประถม

5.1.2 รูปแบบของการแสดง

ในอดีตการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิตไม่ได้มีรูปแบบตายตัว มักจะละเล่นกันไปตามอารมณ์ เน้นความสนุกสนานรื่นเริง การสร้างความสมัคสมานสามัคคีกันในชุมชน แต่ในปัจจุบันการละเล่นรำโทนนกพิทิตได้เปลี่ยนบทบาทการแสดงมาใช้ในเชิงท่องเที่ยว จึงส่งผลให้มีรูปแบบการแสดงมากขึ้น มีระเบียบการแสดง มีการนัดแนะว่าจ้างกัน ก่อนทำการแสดงจะต้องทำพิธีไหว้ครู เมื่อเริ่มต้นการละเล่นรำโทน นักดนตรีจะตีโทนเพื่อเป็นการส่งสัญญาณ นักร้องก็จะร้องเพลงเชิญเมื่อกล่าวเพลงเชิญเสร็จสิ้นเรียบร้อย นางรำก็ออกมายืนเป็นแถวหน้ากระดานหลังกองไฟ แล้วดำเนินการรำเพลงไหว้ครู ไหว้ครุร้าย ไหว้ผู้ชม ตามลำดับ จากนั้นนางรำก็จะเริ่มเคลื่อนแถวเดินวงเป็นวงกลมทวนเข็มนาฬิกาตามเพลง และเวลาที่ตกลงไว้ แต่เมื่อถึงเพลงนกพิทิตซึ่งเป็นเพลงเอกของการละเล่นรำโทนชนิดนี้ นางรำก็จะสวมหัวนกกเป็นนกตัวผู้และตัวเมียออกมารำเพียงคู่เดียว เมื่อทำการละเล่นเสร็จทุกเพลงตามที่ตกลงกันไว้ นางรำก็จะกลับมายืนเป็นแถวหน้ากระดานด้านหน้ากองไฟ เพื่อรำเพลงลาจึงถือว่าเสร็จสิ้นการแสดง

ระยะเวลาในการทำการแสดงจะใช้เวลาประมาณ 20-30 นาที ต่อการแสดงหนึ่งครั้ง ขึ้นอยู่กับการกำหนดเวลาของเจ้าภาพ โอกาสที่ใช้ในการแสดง และอาจมีความเปลี่ยนแปลงของเวลาไปบ้างเล็กน้อยจากจังหวะการร้อง ดนตรี และบทเพลงที่นำมาทำการละเล่นกัน การแสดงจะใช้เพลงไหว้ครูก่อนเสมอ เพลงนกพิทิตจะจัดลำดับการแสดงให้อยู่เป็นเพลงสุดท้าย แล้วจบด้วยเพลงลา

จากการศึกษาได้เห็นถึงพัฒนาการของรูปแบบการแสดง จากกิจกรรมที่ใช้คลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน สร้างความสามัคคี สร้างการมีส่วนร่วมกันในชุมชนพื้นที่ต่าง ๆ กลายเป็นการแสดงของกลุ่มชาวบ้านและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน จนนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงท่องเที่ยว จัดตั้งเป็นคณะรำโทนเพื่อรับจ้างแสดงให้นักท่องเที่ยวชม ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบของการแสดงได้อย่างเด่นชัด ทำให้การแสดงมีแบบแผนมีลำดับขั้นตอน

5.1.3 องค์ประกอบของการแสดง

5.1.3.1 ทำรำ

ทำรำของการละเล่นรำโทนนกพิทิต ผู้คิดประดิษฐ์ทำรำ คือ ครูแนบล้อลือฤทธิ์ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการแสดงโนรา เมื่อนำทำรำโทนนกพิทิตมาเทียบเคียงกับทำโนรา พบว่ามีความคล้ายคลึงของท่าจำนวน 22 ท่า ตามบทครูสอน บทสอนรำ และบททำปฐุมซึ่งบทเหล่านี้จะประกอบด้วยท่าจากธรรมชาติ สื่อความหมายได้อย่างชัดเจน โดยทำรำที่นำมาใช้จะสื่อความหมายตามบทร้อง และใช้เป็นท่าเชื่อม การใช้ท่าแต่ละท่าอาจมีความแตกต่างกันในเรื่องของ

การตั้งฉากของแขนที่ให้เห็นเหลี่ยมชัดเจน การใช้ลำตัว ส่วนเท้ามีลักษณะเหมือนการเดินของท่าโนรา และการละเล่นพื้นบ้านยังมีการใช้ท่ารำจากธรรมชาติ พบว่าลักษณะการใช้ท่ารำเป็นท่าที่สื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย มีรูปแบบมาจากท่าทางในชีวิตประจำวันหรือเลียนแบบท่าทางธรรมชาติ มีจำนวน 12 ท่า เพื่อให้สอดคล้องกับบทเพลง จึงทำให้ท่ารำไม่มีรูปแบบตายตัว แต่สื่อความหมายได้ตามเนื้อร้อง ส่วนในเพลงนกพิทิดก็จะแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการหาคู่ตามลักษณะทางกายภาพของนกพิทิด ปรากฏอยู่ในการละเล่นรำโทนนกพิทิด และการรำโทนนกพิทิดเป็นมักจะเป็นบทเพลงสั้น ๆ จึงทำให้ในบทเพลง 1 เพลง จะประกอบไปด้วยท่ารำโดย 3-15 ท่าต่อเพลง ตามเนื้อร้องของบทเพลงที่ใช้แสดง ซึ่งการนำท่ามาใช้ก็จะใช้ทั้งท่าที่มาจากท่าโนราและการตีบทจากท่าธรรมชาติ โดยคำนึงถึงเนื้อร้องเป็นหลัก

5.1.3.2 การใช้พื้นที่

จะเลือกใช้สถานที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่โล่ง และกว้างอาจจะเป็นลานดินหรือพื้นหญ้าก็ได้ นิยมละเล่นกันในช่วงเย็น ประมาณ 17.00 – 20.00 น. มีการจุดกองไฟไว้ตรงกลาง บางครั้งอาจจะใช้ไฟพามาช่วยให้แสงสว่างเพิ่มเติมอย่างเช่น หลอดไฟแสงจันทร์ แต่ปัจจุบันการละเล่นรำโทนนกพิทิดได้ถูกนำไปใช้เชิงท่องเที่ยว พบว่าการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิดมีการใช้พื้นที่เวทีที่หลากหลายขึ้น โดยมีรูปแบบการใช้พื้นที่จำนวน 5 รูปแบบ ตามช่วงการแสดงและเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง

5.1.3.3 เครื่องดนตรีและเพลงประกอบการแสดง

1) เครื่องดนตรีประกอบการแสดง

เครื่องดนตรีของการรำโทนนกพิทิด ประกอบไปด้วยดนตรี 3 ชิ้น ได้แก่ โทน ฉิ่ง และฉาบ โดยโทนถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญ ผู้ตีโทนจะต้องมีความแม่นยำของจังหวะ วิธีเล่นจะใช้มือตีลงไปที่หน้าโทนในส่วนที่เป็นหนัง โดยใช้ฝ่ามือตีตกลงที่หน้าหน้ากลองไว้ ผู้เล่นจะเรียกการตีในลักษณะนี้ว่า “ปะ” ส่วนการตีโทน โดยใช้ฝ่ามือตีตกลงที่หน้าหน้ากลองแล้วยกฝ่ามือออกทันทีเพื่อให้เสียงกังวาน ผู้เล่นจะเรียกการตีในลักษณะนี้ว่า “ตึง” โดยการเล่นดนตรีจะมีการใช้จังหวะในการตีเป็นจังหวะขึ้นเดียว

2) เพลงประกอบการแสดง

รำโทนนกพิทิตมีการแต่งเพลงไว้มากมายหลายเพลง แต่งโดยครูแนบ ล่องลือฤทธิ์ โดยอ้างอิงจากธรรมชาติ วิถีชีวิต ความเชื่อ สิ่งที่พบเห็น ประวัติศาสตร์ตลอดจนวรรณคดีต่าง มีเนื้อร้องของเพลงมีลักษณะการใช้ภาษาง่าย ๆ สั้นและกระชับ มีเอกลักษณ์ของการใช้ภาษาถิ่นใต้จะร้องเป็นทำนองทองแดง เวลาร้องมักร้องซ้ำ 2-3 รอบ

ลำดับในการร้องเพลงจะมีการร้องเพลงเปิดโรงก่อนมีชื่อเพลงว่า “ค้ำมาแล้ว” เปรียบเสมือนบทหลังฉากก่อนการแสดงโนรา ต่อมาจะร้องเพลงไหว้ครู ไหว้ครูรำวง และผู้ชมตามลำดับ แล้วตามด้วยเพลงอื่น ๆ และจบด้วยเพลงลาเสมอ การร้องเพลงอื่น ๆ มักจะร้องตามอารมณ์ของนักร้อง โดยมีขอบจำกัดในเรื่องของเวลาการแสดง ซึ่งเพลงที่ขาดไม่ได้คือเพลงนกพิทิต เพลงเอกที่ได้รับความนิยมและนิยมของผู้ชมเพราะมีเนื้อร้องและทำรำที่สนุกสนานเน้นความตลกขบขันไม่เน้นความสวยงาม เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเกี่ยวพาราสีของนกพิทิตตัวผู้ที่มีต่อตัวเมีย จึงเป็นที่มาของชื่อการละเล่นชนิดนี้ว่า “รำโทนนกพิทิต”

5.1.3.4 เครื่องแต่งกาย

ในอดีตการแต่งกายเพื่อแสดงรำโทนนกพิทิตไม่มีรูปแบบตายตัว ผู้หญิงจะสวมเสื้อแขนกระบอกหรือเสื้อคอกระเช้า ใส่โจงกระเบนหรือผ้าถุง แล้วแต่ความถนัดของผู้แสดงผู้ชายสวมกางเกงและมีผ้าขาวม้าคาดสะโพก โดยเฉพาะเพลงนกพิทิตจะแต่งกายตลกขบขันเลียนแบบนกพิทิตโดยทาแป้งหน้าขาว แล้วสวมศีรษะเป็นนกพิทิต แต่การรำของหมู่ที่ 3 นั้นอดีตจะมีการแต่งกายโดยสวมชุดสีขาวตามแบบสมัยในยุคของ จอมพล ป.พิบูล สงคราม แต่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาการแต่งกายขึ้น โดยดัดแปลงให้มีเอกลักษณ์ของภาคใต้ โดยการสวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าถุงมีผ้าสไบคล้องคอ และได้นำ “ต้นประ” พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอทับปดมาเป็นองค์ประกอบสำคัญของลายผ้าสไบและผ้าถุง แล้วมีการพัฒนาส่วนหัวของนกพิทิตให้มีลักษณะเหมือนจริงมากยิ่งขึ้น

5.1.3.5 การไหว้ครู สืบทอด และเผยแพร่

การรำโทนนกพิทิตส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการไหว้ครูก่อนการทำการแสดงรำโทนนกพิทิตเสมอ ซึ่งการทำพิธีจะต้องจัดเตรียมเครื่องไหว้ให้ครบถ้วน การสืบทอดในอดีตมีความเชื่อกันว่าจะสืบทอดการรำโทนนกพิทิตกันในเครือญาติตระกูลเดียวกันเท่านั้น ไม่มีการสอนกันอย่างเป็นทางการเป็นเรื่องราว และไม่ได้มีการจดบันทึกไว้แต่อย่างใด แต่คนรุ่นหลังจะเรียนรู้ได้โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมได้ชมการแสดงอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันมีการจัดตั้งเป็นคณะรำโทนนกพิทิตโดยสมาชิกในคณะมีเพียงกลุ่มผู้สูงอายุหลัก ยังคงสืบทอดและทำการละเล่นกัน มักจะไปแสดงในโอกาสต่าง ๆ

เช่น งานวัด งานบุญ ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองที่เข้ามาท่องเที่ยวในท้องถิ่น มีศูนย์การเรียนรู้ คุ่มตาหนุ่ย โดยจะมีการถ่ายทอดและฝึกหัดให้กับกลุ่มคนที่สนใจเข้ามาทดลองฝึกหัดการเล่น พื้นบ้านรำไท่นกพิทิต และมีหลักสูตรท้องถิ่นที่ใช้สอนเด็กอนุบาลและประถมภายในโรงเรียนของ ท้องถิ่น

5.1.3.6 โอกาสที่ใช้ในการแสดง

โอกาสในการรำนั้นมีหลายโอกาสด้วยกัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 โอกาส ได้แก่ แสดงหลังจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น หลังจากการทำสวน ทำไร่ และกิจกรรมการเคาะเวียด (เวียดในที่นี้มีความหมายว่าจักจั่น) ซึ่งการจับเวียดจะต้องมีการจุดกองไฟแล้วใช้การเคาะวัสดุให้เกิด เสียงดัง เนื่องจากเสียงและแสงไฟเป็นสิ่งที่จักจั่นจะเข้าหา และแสดงในโอกาสสำคัญงานมงคลต่าง ๆ ได้แก่ รำต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง งานวัด งานรื่นเริง รำในพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน ทำบุญบ้าน สงกรานต์ เป็นต้น และในอดีตจะมีการรำนานศพด้วย เพื่อเป็นการขอบคุณ แยกที่มาร่วมงาน แต่ปัจจุบันไม่นิยมแล้ว

5.2 อภิปรายผล

การเล่นพื้นบ้านรำไท่นกพิทิตของตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ถือเป็นการเล่นพื้นบ้านที่อยู่ในรูปแบบรำไท่นภาคใต้ มีรูปแบบท่ารำ การร้อง ที่บ่งบอกถึงความเป็น ท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน ตามความหมายของทฤษฎีศิลปะพื้นบ้านว่า ศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เกิดขึ้น ในท้องถิ่นใดก็ตามมักจะสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติและสังคมมักถูกถ่ายทอดออกมาในการแสดงนั้น ๆ ซึ่งลักษณะและรูปแบบการแสดงก็ เป็นไปตามบริบทของท้องถิ่น จากการวิจัยพบว่าการละเล่นพื้นบ้านรำไท่นกพิทิต จังหวัด นครศรีธรรมราช เป็นกิจกรรมที่ใช้คลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน สร้างความสามัคคี สร้าง การมีส่วนร่วมกันในชุมชน แต่ปัจจุบันเริ่มเลือนหายและได้รับความนิยมลดน้อยลง เนื่องจากผู้คนมี ความนิยมในวัฒนธรรมต่างชาติที่ทำให้รู้สึกทันสมัยไม่ล้าหลัง ตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ในกรณีนี้คือ วัฒนธรรมจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ที่ต่างจากเดิม หากดัดแปลงปรับเปลี่ยนได้ วัฒนธรรมจะไม่เกิดการสูญสลายหายไป ทำให้เห็นถึงบทบาทของ การละเล่นพื้นบ้านรำไท่นกพิทิตที่ถูกดัดแปลงเพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว พัฒนาเป็น หลักสูตรท้องถิ่น มีการปรับตัวให้อยู่ได้กับการเปลี่ยนแปลงในสังคมในเรื่องของรูปแบบการแสดง ซึ่งถือว่าเป็นกลยุทธ์ที่ปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ของตนเอง และยังคงสืบทอด เผยแพร่ อนุรักษ์ศิลปะพื้นถิ่นไว้อยู่คู่สังคมต่อไป

จากการทำวิทยานิพนธ์เรื่องรำโทนนกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าเป็นการละเล่นที่ได้นำเอาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม บริบทของท้องถิ่น มาเป็นแรงบันดาลใจในการแต่งเพลงและทำรำ โดยการละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต มาจากชื่อเพลงนกพิทิต ซึ่งเป็นนกกประจำท้องถิ่นของตำบลกรุงซิง โดยการนำลักษณะที่โดดเด่นของนกพิทิต เช่น ลักษณะทางกายภาพ สีขน ตลอดจนพฤติกรรม การหาคู่ของนกพิทิต ซึ่งล้วนเกิดจากการสังเกตของคนในท้องถิ่น นำมาสู่การเลียนแบบท่าทางและพฤติกรรม ถ่ายทอดผ่านการแสดง จนทำให้การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่สืบทอดกันมา และในปัจจุบันก็ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ ของท้องถิ่น ทำยที่สุดผู้วิจัยได้เรียนรู้ว่าธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และบุคคล สามารถก่อให้เกิดนาฏกรรมได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

รำโทนนกพิทิต จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมจากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่การละเล่นพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.3.1 วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นแนวทางในการศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดง หากมีผู้สนใจสามารถนำไปสู่การสร้างสรรค์เพื่อยกระดับการละเล่นพื้นบ้าน และสะท้อนให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญและเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งให้เยาวชนได้ศึกษาและอนุรักษ์การละเล่นรำโทนนกพิทิตนั้นสูญหายไป

5.3.2 ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น มีการสนับสนุนส่งเสริม พื้นฟู และอนุรักษ์ โดยจัดเผยแพร่รำโทนในงานสำคัญในท้องถิ่น และเผยแพร่ในเชิงสาธิตทางการศึกษา เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ความเป็นมา ได้ปฏิบัติและสืบทอดเพื่อมิให้การละเล่นรำโทนนกพิทิตนั้นสูญหายไป ซึ่งสามารถช่วยกันส่งเสริมและปลูกฝังให้ตระหนักถึง การให้เห็นคุณค่าของการร่วมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

บรรณานุกรม

- คณปกรณัม จันทร์สมบุรณ์. เพลงและการแสดงพื้นบ้านภาคกลาง : บทบาทและการนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับมหันตภัยโควิด-19. วารสารช่วงพญามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 15,2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564): 55-87.
- คะนิงนิตย์ สุขขาว และคณะ. รำโทนนกพิตีดกรุงชิง นครศรีธรรมราช. เล่มที่ 1. นครศรีธรรมราช: อักษรการพิมพ์, 2564.
- จตุพร อัสวโสวรรณ และคณะ. ภูมิปัญญาเนเวศวิถีป่าประนบพิต่า อำเภอนบพิต่า จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารนาคบุตรปริทรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 12,2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2563): 53-70.
- ณัฐนรี รัตนสวัสดิ์. รายงานผลการวิจัย เรื่อง รำโทนคณะแม่ตะเคียน เทียนศรี ตำบลบางพิง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ 1,10 (ตุลาคม 2551 - มีนาคม 2552): 58-62.
- ทิพย์วรรณ จันทร์ศรีงาม. บทบาทสตรีทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย เรื่อง นายกหญิงของทมยันตี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2554.
- ธันยพงศ์ สารรัตน์, ชมนน สุขวงศ์, อภิชาติ มุกตาม่วงและชลธิชา โรจนแสง. แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการแสดงราตรีดแบบดั้งเดิมของจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 15,2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2019): 339-61.
- นักศึกษาสัตวแพทยมหาวิทยาลัยขอนแก่น ชั้นปี 3. 2559. Buffy Fish Owl. [Online]. แหล่งที่มา: <https://vetkkuowl.wordpress.com/-buffy-fish-owl/> [2023, April 4]
- นักศึกษาสัตวแพทยมหาวิทยาลัยขอนแก่น ชั้นปี 3. 2559. Owl Breeding & Reproduction. [Online]. แหล่งที่มา: <https://vetkkuowl.wordpress.com/-buffy-fish-owl/> [2023, April 4]
- นักศึกษาสัตวแพทยมหาวิทยาลัยขอนแก่น ชั้นปี 3. 2559. พฤติกรรมการเลือกคู่และผสมพันธุ์. [Online]. แหล่งที่มา: <https://vetkkuowl.wordpress.com/-buffy-fish-owl/> [2023, April 4]
- บุญลาภ รัชสุวรรณ. (2566, 8 มีนาคม) ประวัติความเป็นมารำโทนนกพิตีด. สัมภาษณ์.
- ประเทือง มะค่อม. (2566, 7 มีนาคม) เครื่องดนตรีรำโทนนกพิตีด. สัมภาษณ์.
- ปิยวดี มากพา. การสังเคราะห์งานวิจัยทางนาฏศิลป์. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ 14 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2555): 238.

- ปิยวดี มากพา. การสังเคราะห์งานวิจัยทางนาฏศิลป์ไทย the Synthesis of Thai Dance Researches. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ 14,1,27 (มกราคม 2555): 112.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. 2550. คุยกับนายพลตำรวจตรี ขุนพันธ์รักษ์ราชเดช. [Online]. ศิลปวัฒนธรรม. แหล่งที่มา: https://www.silpa-mag.com/history/article_23218 [2023, March 25]
- ภัทราวดี มีชูธน. 2562. ทิศทางของการแสดงพื้นบ้านในโลกยุคใหม่. [Online]. วัฒนธรรมวิพากษ์. แหล่งที่มา: <http://article.culture.go.th/index.php/gallery/3-column-layout-7/149-2019-07-04-04-44-28> [2023, March 24]
- เมธาวี จำเนียร. การศึกษาสถานการณ์การแสดงพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อการยกระดับและสื่อสารเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 11,3 (กันยายน - ธันวาคม 2564): 4-11.
- เรณู โกศินานนท์. การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2539.
- วรรณภา เทพณรงค์. (2566, 7 มีนาคม) เพลงรำไท่นกพิทิต. สัมภาษณ์.
- สภาวัฒนธรรมกิ่งอำเภอนบพิตำ. ชุมชนบ้านห้วยพาน ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอนบพิตำ. ในรายงานสรุปผลโครงการการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและสืบสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน นครศรีธรรมราช, หน้า 2. นครศรีธรรมราช: สภาวัฒนธรรมกิ่งอำเภอนบพิตำ, 2548.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. โนรา. สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ 11 (2542): 3871.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. ดนตรีนาฏศิลป์ภาคใต้. เล่มที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2541.
- อารี แก้วมี. (2566, 7 มีนาคม) ประวัติความเป็นมารำไท่นกพิทิต. สัมภาษณ์.
- อานันท์ นาคคง. 2562. รวมศิลป์แผ่นดินสยามประชันการแสดง 4 ภาค. [Online]. อีสราภาพแห่งความคิดไทยโพสต์. แหล่งที่มา: <https://www.thaipost.net/main/detail/32815> [2023, April 3]
- Cohen, L. The Method Acting Exercises Handbook. Vol 1. United Kingdom: Taylor & Francis, 2016.
- Mayntz, M. ข้อมูลพื้นฐานนกป่า [Online]. แหล่งที่มา: <https://th.insterne.com> [2023, April 4]
- lan, N., Rodney, K., Jerry, and O. Ecology and Conservation of Owls. Australia: Csiro Publishing, 2002.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

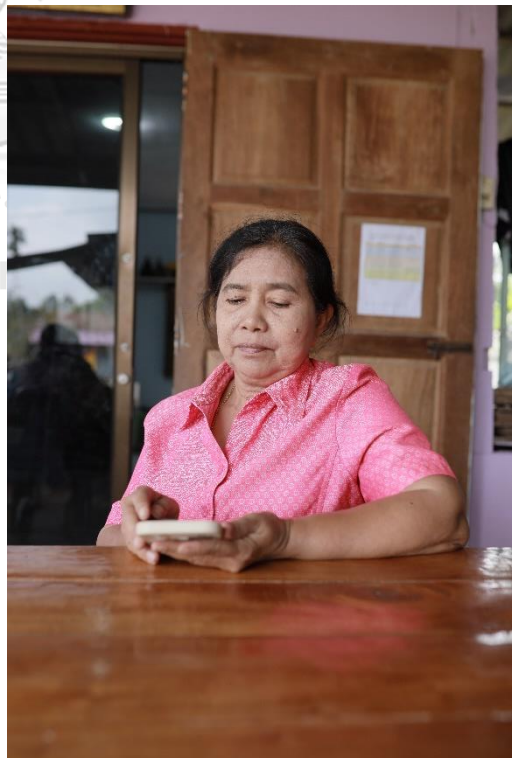
นายบุญลภ รักษ์สุวรรณ
อดีตผู้ใหญ่บ้าน

พระครูปลัดนาทกร สุจินโณ
เจ้าอาวาสวัดเป็ยน

นางดารณี เสียมไหม
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพิตำ

นางฉวีวรรณ สุประดิษฐ์
คุณครูโรงเรียนบ้านพิตำ

นางเบญจวรรณ ทินรงค์
พนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว

นางวิลาวัลย์ จรรยาดี
ผู้ออกแบบเสื้อผ้า

นางรุ่งไพลิน รอดบุญ
ผู้นำศูนย์เรียนรู้คุ่มตาหุ่ย

นางอารี แก้วมี
หัวหน้าคณะ/นางรำ

นางวรรณมา เทพณรงค์
นักร้อง

นางสมเจตน์ ล่องลือฤทธิ์
นางรำ

นางสายใจ ล่องลือฤทธิ์
นางรำ

นางอุบลวรรณ ชมเชย
นางรำ

นางสาวเกษร สิทธิมูณี
นางรำ

นางจินตนา สุขมี
นางรำ

นางสมเจียด เล็กเลิศ
นางรำ

นางบุญชู สีสาข
นางรำ

นายประเทือง มะค่อม
นักดนตรีตีโทน

นายจรินทร์ แก้วมี
นักดนตรีตีฉาบ

นางจูลี แก้วเกิด
นักดนตรีตีโทน

SAINT JOHN'S UNIVERSITY

ที่ บก.มชง.052/ 2566

3 มีนาคม 2566

เรื่อง **ตอบรับบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่**
เรียน **นางสาวชวัลลักษณ์ วิเชียรแก้ว**

ตามที่กองบรรณาธิการ วารสารเซนตจอร์น มหาวิทยาลัยเซนตจอร์น ได้รับบทความวิชาการจากท่านเรื่อง **“รำโทนนกพิทิด จังหวัดนครศรีธรรมราช”** เพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่ในวารสารเซนตจอร์น นั้น

บัดนี้ บทความวิชาการของท่านได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการวารสารเซนตจอร์นแล้ว และเห็นควรให้ตีพิมพ์และเผยแพร่ในวารสารเซนตจอร์น ปีที่ 26 ฉบับที่ 39 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอขอบคุณในความร่วมมือนี้อีกด้วย

ขอแสดงความนับถือ

ช.ท.น. จ.จ.๒๓

(ดร.อาทิตย์ยา จารุจินดา)

บรรณาธิการวารสารเซนตจอร์น

กองบรรณาธิการวารสารเซนตจอร์น

โทรศัพท์ : 089 7831591

มหาวิทยาลัยเซนตจอร์น
SAINT JOHN'S UNIVERSITY
1110/5 ถนนวิภาวดีรังสิต จตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
1110/5 Viphavadi-Rangsit Rd., Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand.
TEL : (66-2) 938-7058-65 FAX : (66-2) 512-2275, (66-2) 938-6957 E-mail : info@stjohn.ac.th

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ชวัลลักษณ์ วิเชียรแก้ว
วัน เดือน ปี เกิด	15 พฤษภาคม 2540
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	ระดับปริญญาตรี ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา
ที่อยู่ปัจจุบัน	36/9 สุขุมวิท 5 ซอย 82 แขวงออเงิน เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร 10220

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY